

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Hermes Theologicvs, Id est Synopsis totius Theologiæ,
perspicuè, doctè, subtiliter, ac breviter discussa**

Et In octo Partes ... distincta ...

De Peccatis Et Gratia

Vindalium, 1646

De Vitiis, Et Peccatis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38789

TRACTATUS
DE VITIIS
ET PECCATIS.

CAPVT I.

De oppositione vitij cum virtute.

CONCLUSIO I.

Nest contrarietas intrinseca & per se, vitio cum virtute, non tamen ex naturâ genericâ, aut specificâ eorum.

Prima pars probatur, inesse scilicet contrarietatem vitio cum virtute, i auctoritate scripturæ, Ecclesiastici. c. 13. v. 15. Contra malum bonum, & contra de Pecc. A

2 T R A C T A T V S

mortem vitæ, sic & contra vîrum iustum
peccator.

2. Accedit consensus PP. vt S. Am-
bros. qui lib. 2. de Abrah. c. 6. asserit
virtutis & vitij motus naturaliter sibi re-
pugnare. Cui subscribit S. Aug. epist. 29.

3. Prob. certitudine experimentalî,
quia nemo est, qui non sentiat assuetudi-
ne vitij minui propensionem ad virtu-
tem, & contra, &c.

2. Pars Prob. hanc nimirum contra-
rietatem non peti ex naturâ genericâ vi-
tij & virtutis, quia alioqui qui haberet
vnicum vitium nullam formaliter virtu-
tatem possideret; At hoc experientiæ
apertè repugnat, ne dicam fidei; ergo
vitium non aduersatur virtuti vi suæ
rationis formalis genericæ vt vult Gabriel.
Minor Prob. Quia si quolibet vitio pe-
risset formaliter omnis virtus ob incom-
parabilitatem rationis genericæ; experire-
mur in nobis plenam difficultatem circa
exercitium actuum formalium cuiusli-
bet virtutis post admissum quodlibet le-
uissimum peccatum; hoc autem repu-
gnat experientiæ quotidianæ. ergo. &c.

Dices vt vim argumenti effugias, ideo
non sentiri difficultatem in exercendis
omnibus virtutibus, ob vnum peccatum,
quia manet materiale virtutum, tametsi

DE PECCATIS. CAP. I. 3

pereat formale. Sed contra, quia si tantum materiale maneret, non inclinaremur nisi ad actus materiales virtutis supposito vno peccato, semperque restaret difficultas circa formales; constat autem experiētiā etiam post peccatum exerceri facile virtutem prius comparatam diuersæ rationis ab actu malo elicitō. Nam qui otiosum verbum protulit eādē facilitate abstinet à potu ob honestatis amorem; in quo nemo neget reperiri rationem formalem actus abstinentiæ; Ergo non amisit formalitatem ad abstinendum formaliter ex virtute.

3. Pars Prob. Non inesse hanc contrarietatem vitio cum virtute ex naturā numericā, quia si hoc esset, non posset vna numero virtus expelli nisi ab vno numero vitio, quod est falsum, nam quilibet habitus intemperantiæ, contrarius est habitui temperantiæ vt quilibet actus intemperantiæ actui temperantiæ.

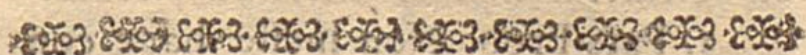
CONCLUSIO II. Contrarietas de qua dictum in conclusione i. oritur ex eo quod habitus vitiosi tendant ad actus propriè ac formaliter contrarios actibus virtutum, & consequenter contrarietas ea oritur ex ratione specificā vitiorum ac virtutum.

1. Pars Probat. Quia tota contrarietas

TRACTATUS

tas habituum est ad actus; at talis inest habitibus vitiosis cum habitibus virtutū, ergo petitur ob ordine ad contrarietatem actuum. Maior. Prob. Quia ideo habitus sibi ipsis contrarij sunt & opponuntur, quod naturā inducāt ad exercitium actuum contrariorum vt ex Philosophiā, & experiētiā patet.

2. Pars sequitur ex primā, hanc scilicet contrarietatem oriri & peti à naturā specificā vitiorum, est enim iis specificum ad tales actus contrarios inclinare.

CAPVT II.

De contrarietate vitij cum naturā rationali.

Nota 1. hoc esse discrimen inter vitia & peccata, quæ repugnant legi naturali, & ea quæ sunt contraria legi supernaturali, quòd priora sunt absolute contra naturam rationalem, in sensu absolute: posteriora verò non nisi ex hypothesi, quòd natura rationalis est eleuata ad ordinem supernaturalem, Deusque ei sic spectatæ vult aliquid præcipere: sic

DE PECCATIS. CAP. II. §
enim tantum ratio naturalis dictare po-
test, Deo esse obediendum quoad præ-
cepta supernaturalia; cum ex se, ad ea
quæ naturam superant, perungere ne-
queat.

Nota 2. si esse contra naturam, idem
sit, ac esse contra inclinationem natura-
lem, in eo etiam distingui vitia, quæ re-
pugnant virtutibus acquisitis. à peccatis
quibus præcepta supernaturalia violan-
tur; quod priora sunt contra naturam
hominis non autem posteriora. Siquidẽ
ab animâ habemus principia actuum, ad
virtutes morales spectantium, adeoque
naturaliter in eas virtutes inclinamur:
non habemus autem ab illâ, secundum
se spectata, sed tantum quatenus eleua-
ta est ad finem supernaturalem, principia
actuum ad virtutes infusas spectantium;
ac proinde neque est in nobis naturalis
inclinatio, ad actus eiusmodi virtutum.

Nota 3. si aliquid esse contra natu-
ram, perinde sit ac esse contra id, quod
insitum est à naturâ, hoc modo vitia re-
pugnantia virtutibus moralibus, non esse
proprie contra naturam hominis; eo
quod virtutes oppositæ non insunt nobis
à natura, sed per varios actus acquirun-
tur. Et multò minus peccata repugna-
ntia legi supernaturali, esse contra natu-

A 3.

ram, cum virtutes supernaturales neque nobiscum nascantur, neque per actus nostros producantur, sed diuinitus nobis infundantur.

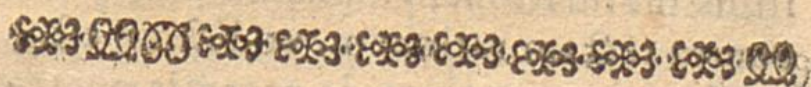
Nota 4. prædicta procedere de homine, iuxta naturam rationalem spectato. Quòd si spectetur secundum partem sensitivam, illiusque appetitum, Dicendum 1. peccata sumpta materialiter, vt continent bonum aliquod sensibile, non esse contra naturam hominis, vt hæc in bona sensibilia inclinatur; quin potius ei valde congruere, vt vel ex terminis patet. 2. peccata sumpta formaliter, quatenus sunt contra ordinem rationis, non esse contra, aut secundum naturam hominis, modo iam dicto spectati; quia etsi appetitus sensitivus ex se feratur in bona sensibilia, non tamen contra, aut iuxta ordinem rationis; cum agere attendendo, vel non attendendo ad ordinem rationis, sit omnino extra latitudinem potentiae sensitivæ 3. si appetitus sensitivus spectetur in homine, non secundum inclinationem illam particularem quam habet ad bona sensibilia, sed secundum inclinationem vniuersalem, quæ ei inest, ad sequendam motionem rationis & voluntatis, hoc modo peccata esse contra naturam hominis, seu contra naturalem

DE PECCATIS. CAP. VI. 7
illius inclinationem: quia nimirum sunt
contra rectam rationem, vt dictum est.

Nota 5. nos agere de peccatis quatenus
sunt contra naturam hominis, vt ho-
mo est, & ratione præditus; esse tamen
quædam peccata, quæ specialiter dicun-
tur contra naturam, ea scilicet quæ re-
pugnant etiam naturæ, quam homo ha-
bet communem cum brutis; quatenus
per illa modus consuetus ad generatio-
nem prolis, à natura præscriptus nefariè
immutatur, vt tradit S. Doctor. 1. 2.
quæst. 94. art. 3. ad 2.

CONCLUSIO Vnica, vitium
est contra naturam hominis.) Hanc ita
probat S. Thomas quæst. citata art. 2.
quia natura vniuscuiusque rei potissimè
est forma, secundum quam res speciem
sortitur; homo autem in specie consti-
tuitur per animam rationalem, & ideo id
quod est contra ordinem rationis, pro-
priè est contra naturam hominis, in quã-
tū est homo; & quod est secundū ratio-
nem, est secundum naturam hominis, vt
homo est. Quare cū vitium sit contra
ordinem rationis, consequens est illud
esse contra naturam hominis, vt homo
est. Et vice versa cum virtus sit iuxta
ordinem rationis, ea est secundum na-
turam hominis, eique consentanea.

8. TRACTATUS

CAPVT III.

De contrarietate peccati cum virtute.

VT quæ in hoc tractatu dicenda sunt melius intelligas, Nota 1. quod sicut nomen virtutis interdum latè sumitur, pro facultate seu potentia operativa, siue sit mortalis, siue naturalis; aliàs verò strictè pro bona qualitate mentis, quâ rectè viuatur. Ita vitium nonnunquam significat defectum in naturalibus, plerumque verò in moralibus, qua ratione hîc à nobis vsurpatur. Peccatum etiam contingit in naturalibus, in artefactis, & in moralibus. Quamuis culpa non nisi in moralibus locum habeat.

Nota 2. etsi vitium interdum dicatur de actu malo, vt plurimùm nomine vitij intelligi habitum prauum, seu qualitatem permanentem qua homo inclinatur ad actus malos. Contrà verò, etsi nomine peccati interdum intelligatur habituale, frequentius eam vocem vsurpari ad denotandum peccatum actuale.

DE PECCATIS. CAP. III. 9

Ita vt peccatum non tam id sit, quo quis denominatur peccator, quàm id quo denominatur actu peccans. Tandem nomen culpæ non nisi pro actu malo sumi solet. Cæterum habitus, & actus vitiosus ita inter se comparatur, vt actus peior sit quàm habitus ex art. 3. quia peius est malè agere, quàm posse malè agere, sicut è contrà melius est benè agere, quàm posse benè agere.

Nota 3. virtutem & vitium opponi more contrariorum, quatenus sunt duo habitus reales & positiui, ab eodem subiecto se mutuo pellentes, & in contraria obiecta tendentes. Nam virtus fertur in obiectum honestum, vitium autem in obiectum turpe, non quòd ipsam turpitudinem amet, ea enim non est appetibilis, sed quia obiectum in quod, sub specie aliqua boni fertur, à parte rei turpe est, rectæque rationi dissentaneum. Non tamen inter illa reperitur contrarietas strictè sumpta; cum virtus & vitium non sint sub eodem proximo genere, & vitia extrema magis inter se distent, quàm à virtute media.

Nota 4. iam dicta intelligi de virtute morali seu acquisita, nam quod attinet ad virtutes infusas, probabilius est vitia iis non opponi, cum sint diuerso-

rum ordinum. Vnde et si homo per iustificationem virtutes infusas consequatur, non propterea habitus pravi in eo esse desinunt. Non tamen illum vitiosum denominant, talis enim denominatio impeditur per præsentiam gratiæ, & virtutum infusarum, à quibus simpliciter iustus & bonus denominatur. Neque patet vitia manere tantum materialiter in iustificatis; aut enim post iustificationem non remanent quoad suam entitatem, aut manent quoad suam rationem specificam, & formalem, seu quatenus sunt habitus pravi, ex se ad peccatum inclinantes; cum repugnet aliquid existere, & non habere quicquid spectat ad constitutionem illius formalem, & intrinsecam.

CONCLUSIO vnica. Peccatum aliqua ratione virtuti opponitur.) Hoc ita declarari potest ex S. Thoma I. 2. quæst. 71. art. 1. Duo possunt considerari in virtute, nempe id quod spectat ad essentiam illius, & operatio ad quam tendit. Rursus in ipsa essentia virtutis aliquid potest considerari directe, nempe quod si dispositio quædam alicuius convenienter se habentis, secundum modum suæ naturæ; & aliquid ex consequenti, scilicet esse bonitatem quandam: in hoc enim consistit vniuscuius-

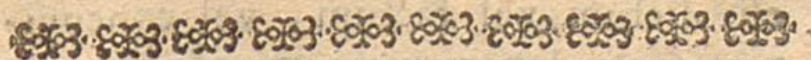
DE PECCATIS. CAP. III. 11

que rei bonitas, quod conuenienter se habeat secundum modum suæ naturæ. Secundum hoc ergo tria virtuti opponuntur; & quidem peccatum, quia dicitur actum inordinatum, opponitur virtuti, quatenus hæc ordinatur ad actum bonum. Vitium autem repugnat virtuti secundum id quod est directè de ratione illius; eò quod vitium rei dicitur inesse, quatenus non est disposita modo naturæ suæ conuenienti. Denique malitia virtuti opponitur ratione bonitatis, quæ ad essentiam illius consequitur.

Hic discursus difficilis est, qua parte docetur, bonitatem esse quid consequens ad essentiam virtutis: quia ex communi sententia, virtus definiri solet, bona qualitas mentis, Imò ipsemet S. Doctor 1. 2. quæst. 55. art. 4. ait, in ea definitione qualitatem esse loco generis, bonitatem autem loco differentiarum; at perspicuum est differentiam esse de essentia rei, & non quid consequens ad illam. Responderi potest 1. bonitatem dici consequentem ad essentiam, seu ad definitionem virtutis, sumpto nomine virtutis latè, prout dicitur dispositio perfecti ad optimum, qua ratione S. Thomas de eâ hîc tractat. Perfectum enim dicitur, quod est rectè dispositum secun-

dum suam naturam, & eiusmodi dispositio in qualibet re est illius bonitas,

Respondetur 2. duplicem distingui posse bonitatem in virtute, alteram in ordine ad actum bonum efficiendum, quomodo bonitas non competit virtuti formaliter, sed potius virtualiter aut causaliter, alteram in ordine ad naturam rationalem quam afficit, quatenus illi formaliter conueniens est, eo ipso quod illam disponit ad operationem rationi conuenientem. Et priorem quidem bonitatem esse de essentia virtutis, posteriorem verò esse quid consequens ad illam: quia habitudo conuenientiae quam habet accidens ad subiectum, supponit essentiam illius iam esse constitutam. Et in casu proposito, ex eo quod virtus disponit subiectum ad rectam operationem, sequitur eam esse conuenientem respectu subiecti.

CAPVT IV.

De natura peccati commissionis.

CONCLUSIO VNICA.

PEccatum rectè definitur ab Augusti-
no, Dictum, factum, vel concupitum
contra legem æternam.) Hanc probat S.
Thomas 1. 2. quæst. 71. art. 6. quia pec-
catum nihil est aliud, quàm actus huma-
nus, malus; dicitur autem actus aliquis
humanus, quia est voluntarius, siue sit eli-
citus à voluntate, siue imperatus; malus
verò, quia caret debitâ commensuratio-
ne, ad primam regulam voluntatis hu-
manæ, quæ est lex æterna. Porrò August.
in allata definitione vtrumque comple-
xus est: primum, quidem, quod est
quasi materiale in peccato, cum di-
xit, Dictum, factum, vel concupitum. Se-
cundum verò, quod est quasi formale,
cum dixit, contra legem æternam.

Verùm circa hæc nonnullæ occurrunt
difficultates, quarum prima sumitur ex
supradictis, de peccato omissionis, quod
ostendimus esse posse sine omni actu;

hinc enim sequitur, non omne peccatum esse dictum, vel factum, vel concupitum contra legem æternam; adeoque aliam peccati definitionem non esse legitimam Respondetur ex S. Doctore ad 1. affirmationem, & negationem reduci ad idem genus, sicut in diuinis genitum, & ingenitum reducitur ad relationem; ac proinde prædictam definitionem sic debere intelligi, ut peccatum sit dictum, vel non dictum; factum, vel non factum, &c.

Secunda difficultas est, quomodo in communi definitione peccati ponatur, quod sit contra legem Dei; hinc enim colligitur, quicquid peccatum est, ideo esse, quia prohibitum est; cum tamen vice versa multa sint prohibita, quia ex se sunt mala, & peccata, Respondeo omnia peccata id habere commune, ut sint aliqua lege prohibita, nempe aut positiva, aut naturalis; imò ut sint peccata, quia tali lege prohibentur. Quando autem dicitur multa prohiberi, quia sunt ex se mala sensam esse, multa prohiberi lege positiva, quæ ex natura sua mala sunt, quale est homicidium, adulterium, &c. Id tamen non obstat, quin generatim verum sit, omnia peccata ideo esse peccata, quia aliqua lege prohibentur; siqui-

DE PECCATIS. CAP. IV. 15

dem ea quæ dicuntur ex se mala, ideò sunt peccata, quia legi naturali repugnant; quæ verò non sunt ex se mala, ideò sunt peccata, quia legi positiuæ aduersantur.

Dices, nonne lex naturalis vetat homicidium, adulterium, actusque similes, quia ex se mali sunt? Nisi enim essent mali, eos non vetaret; ergo falsum est eiusmodi actus esse malos, quia lege naturali prohibentur. Respondeo hoc vno sensu verum esse, & alio falsum. Verum est, per legem naturalem prohiberi actus illos, quia ex se obiectiuè mali sunt; falsum autem per illam eos prohiberi, quia formaliter mali sunt: non enim sunt formaliter mali, nisi vt fiunt contra obligationem, ex lege naturali ortam. Quid porro intelligatur per legem naturalem, ex superiori libro petendum est.

Tertia difficultas, eaque grauis, & inter recentiores valde controuersa, est, in quo consistat ratio formalis peccati commissionis, an in priuatione rectitudinis debitæ, an verò in positiua, & reali illius dissonantia cum lege.

Respondeo, probabiliorem videri eorum sententiam qui dicunt, formale peccati commissionis non consistere in priuatione, sed in ratione aliqua positiua.

Rario est, tam quia id sine dubio melius cohæret cum peccati definitione, ex Augustino antea relata, & à S. Doctore probata: ea enim directè competit tantum peccato commissionis, cuius rationem nō explicat, nisi per actus legi diuinæ positivè contrarios.

Tum quia hoc modo melius intelligitur discrimen, quòd inter peccatum commissionis, & omissionis reperiri debet, ut patet vel ex ipsis nominibus. Cum enim peccatum omissionis formaliter consistat in priuatione actus debiti, peccatum commissionis vice versa constitui debet in positione actus indebiti. Aliàs si commissio formaliter consistit in priuatione, vix erit maius discrimen inter omissionem, & cōmissionem, quàm inter duas omissiones. Præsertim cum tunc tota commissionis entitas ad materiale spectet, & aliunde in ipsa etiam omissione ferè sèper de facto, actus aliquis positivus reperiatur, ut suprà diximus.

Tum quia id planè consentaneum est iis, quæ tradunt Philosophi post Aristotelem cap. de qualitate, & aliàs, de oppositione contrarietatis quæ reperitur inter bonum, & malum; inter iustitiam, & iniustitiam: talis enim oppositio non habet locum, nisi inter extrema rea-

DE PECCATIS. CAP. IV. 17

lia, & realiter distincta.

Quòd si dicas, ea intelligi de habitu bono, & malo; hinc à fortiori colligo, idem sentiendū esse de actu bono, & malo; cū habitus illi inclinent ad actus similes, imò dicantur contrarii inter se, quia rēdunt ad actus cōtrariē oppositos.

Tum quia negari nō potest, quin actus ipse malus entitatiuē spectatus, sit contra legem Dei; cū prohibitio directē cadat in illum, verbi causa, in reale homicidium, vel adulterium: atqui illud est formaliter malum, quod est contra legem Dei, ergo ipse actus prohibitus, entitatiuē spectatus, est formaliter malus, adeoque formalis illius malitia non quid priuatiuum, sed positiuum. Confirmatur, nam quantumuis abstrahas à priuatione, quæ consequitur actum malum, modo concipias tendentiam realem actus, in obiectum legi dissonum, intelliges verum & formale peccatum adesse.

Tum denique, quia quando dicitur, peccatum commissionis esse formaliter priuationem rectitudinis debitæ, quæto quodnam sit subiectum proximum talis priuationis? An actus ipse malus, ut quidam dicunt? at hoc impossibile est, quia priuatio est carentia formæ, in subiecto apto ad eam habendam; actus au-

tem per se malus, verbi causa, odium Dei, non est capax rectitudinis, etiam per diuinam potentiam; cum repugnet quod Deus possit bene, & laudabiliter odio haberi. An fortè ipsa potentia seu voluntas erit subiectum dictæ priuationis, ut alij arbitrantur? Verum neque hoc admitti potest, primò, quia actus ipse formaliter malus est, malitia actuali, de qua tantum hinc agimus; voluntas autem non dicitur sic mala, nisi ratione actus mali: quo fit ut malitia sit immediatè in actu, & tantum mediatè in voluntate. Si ergo malitia actus nihil est aliud, quàm priuatio, profectò sicut malitia, ita & priuatio proxime actum ipsum, non voluntatem afficere debet. Secundo, quia sæpe contingit hominem peccare, contra præceptum negatiuum, quo tempore non urget præceptum affirmatiuum eliciendi aliquem actum bonum oppositum; ut si Deum odio habeat, quando non tenetur ex præcepto eum actu diligere. Potest ergo dari peccatum commissionis, quod non priuet voluntatem rectitudine aliqua ipsi debita; ac proinde formalitas prauæ commissionis in eiusmodi priuatione consistere nequit.

Dices 1. omnes Patres communiter

DE PECCATIS. CAP. IV. 19

nobis repugnare, cum sæpissimè dicant, peccatum esse priuationem, & nihil. Respondeo, Patres, vt efficacius nos à peccato auertant, plerumque agere de illo, oratorio more, & magis attemperare ad effectus, qui ex eo sequuntur, quàm ad quidditatem illius, in rigore metaphysico spectatam. Quare quando peccatum vocant priuationem, loquuntur in sensu causali, nō formali, vt vel ex eo patet, quia sæpe agunt de priuatione gratiæ, & gloriæ æternæ, in qua omnium consensu formalitas peccati non consistit. Et aliunde nullus affertur textus ex Patribus, quo constet, peccatum commissionis formaliter consistere, in priuatione rectitudinis debitæ inesse actui, aut potentia, vt volunt aduersarij. Dicunt etiam Patres peccatum esse nihil, vel quia causat varias priuationes, quæ sunt nihil, vel quia moraliter facit vt homo sit nihil, seu nullius pretij, iuxta illud Psalm. 72. ad nihilum redactus sum, & nesciui.

Dices 2. si peccatum commissionis est formaliter aliquid reale & positium, quomodo non erit Deus causa peccati, vt peccatum est? Respondeo idè non esse, quia etsi concurrat ad totam entitatem peccati, id facit præter intentionem, &

tantum ut non desit primæ causæ, quæ parata esse debet ad concurrendum cum causis secundis, iuxta conditionem & exigentiam earum. Et idem respondendum est in sententia opposita, si quæram, qui fiat Deus non esse causâ, peccati cum realiter producat totam entitatem, ex qua privatio necessario resultat. Præsertim cum homo peccans non aliter sit causa peccati, nisi quia ponit fundamentum, ad quod necessario sequitur malitia: quemadmodum generatim quod est causa causæ, est etiam causa causati, necessariam cum causa connexionem habentis. Plura de hoc argumento videri possunt in suavi Concordia disp. 3. sect. 4. num. 8.

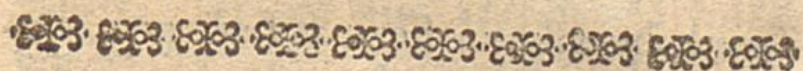
Dices 3. in peccato commissionis duo considerari possunt, nempe auersio à Deo, & conuersio ad creaturam: at formalitas talis peccati non consistit in conuersione, quia hæc non esset mala, nisi cum auersione coniuncta esset: ergo ponenda est in auersione à Deo, ac proinde in priuatione. Respondeo negando posteriorem hanc illationem, nam etsi auersio soleat concipi per modum priuationis, ea tamen à parte rei est aliquid reale, sicut & ipsa conuersio; eo modo quo in motu locali, non tantum accessus ad ter-

DE PECCATIS. CAP. IV. 21
minum ad quem, sed etiam recessus à
termino à quo est aliquid reale. Et quā-
vis verum sit, conuersionem non fore
malam, si non adesset auersio à Deo, seu
à lege ipsius; ex hypothese tamen quòd
statuta sit lex, prohibens talem actum,
ipse per suam entitatem realiter repu-
gnat legi diuinæ, & à Deo auertit.

Dices 4. peccatum habituale consistit
in priuatione, omnium consensu, ergo &
actuale. Sequela patet, quia peccatum
habituale nihil est aliud, quàm ipsa
actuale, vt consideratur in facto esse, si-
cut vice versa peccatum actuale est ip-
sum habituale in fieri; at fieri priuatio-
nis non potest non esse priuatio, vt pa-
tet exemplo obscuritatis, cuius fieri est
obscuratio, vt ita loquar. Respondeo ne-
gando sequelam, & ad probationem il-
lius, quicquid sit de maiori, negamus
minorem; licet enim concipiamus pri-
uationem in fieri, & in facto esse, ta-
men à parte rei fieri priuationis non
est priuatio, sed aliquid positium, vt
in exemplo tenebrarum, earum fieri
est recessus solis. Ita ergo etsi peccatum
habituale consistat in priuatione, il-
lius fieri poterit esse actus realis, à lege
diuina positivè dissonans.

Nota, cum sæpe in aliis partibus Theo-

logiæ mentio incidat de peccato, si forte contingit nos in præcedentibus opusculis, de eo obiter agendo nominasse priuationem, id debere intelligi vel in sensu explicato, vel iuxta communior sententiam quam disputationis causa supponebamus, neglecta interim accuratiori illius disquisitione, quæ ad istam partem, quam modo versamus, propriè spectabat. Porro quæ sit sententia S. Thomæ de difficultate proposita, ex sequenti bus sufficienter intelligetur.

CAPVT V.

De peccato omissionis.

CONCLUSIO I.

PEccatum omissionis plerumque non est sine aliquo actu positiuo, qui sit directè, vel indirectè causa illius; absolute tamen sine aliquo tali actu esse potest.) Prior pars ex ipsa experientia satis colligi videtur, constat enim nos, ut plurimum, non omittere culpabiliter opus præceptum, nisi vel quia directè volu-

DE PECCATIS. CAP. V. 23

mus illud omittere, vel quia vacare volumus alicui operationi, quæ aut comitanter, aut consequenter est impossibile cum opere præcepto; comitanter, ut contingit cum quis vult ludere, tempore sacri; consequenter verò, ut dum quis ex præcedenti ludo, aut ebrietate dormit, quo tempore sacrum esset audiendum.

Atque hoc tantum sensu ait S. Thomas art. 5. si peccatum omissionis sumatur quoad causas, vel occasiones omittendi, necesse esse in eo reperiri actum aliquem; agitur enim de moralibus, in quibus illud dicitur necessario euenire, quod frequenter contingit, esto metaphysicè loquendo, oppositum possit accidere.

Posterior pars defenditur à S. Doctore articulo citato, probaturque hac ratione, nam si liberè omittas, quòd teneris agere, peccas; at eiusmodi omisio libera potest esse sine omni actu, qui sit illius causa, vel occasio, ut patet; si instante præcepto eliciendi actum fidei, aut charitatis, voluntas alicuius se habeat mere negativè, circa talem actum, ita ut non velit illum elicere, aut non elicere, vel etiam circa alium actum, cum eo impossibilem versari; cum ta-

men ei liberum sit hoc, vel illud præstare. Confirmatur, nam voluntas antequam seruet præceptum dilectionis, indifferens est & libera, non modo vt actum amoris, sed etiam vt quemcunque alium actum voluntarium eliciat, aut non eliciat; adeoque poterit actum amoris, simulque omnes alios actus liberos suspendere.

Dices 1. quomodo potest omissio esse voluntaria, si per nullum voluntatis actum sit volita? Respondeo, quia vt aliquid censeatur voluntarium, satis est quod à voluntate possit poni, aut non poni, vt manifestum est ex actu libero voluntatis; ille enim non dicitur liber, aut voluntarius, quia voluntas per actum aliquem præcedentem in eum fertur, sed quia in illius est potestate eum elicere aut non elicere. Cum ergo sit in potestate voluntatis, ponere omissionem actus debiti, aut eam non ponere; hoc sufficit vt omissio dicatur voluntaria, etsi voluntas per actum aliquem positivum, in eam, vt in obiectum volitum minime tendat.

Contra, vt omissio sit culpabilis, non sufficit quod sit voluntaria in potentia, & per modum actus primi, alias peccata omnia possibilia nobis imputarentur; debet

debet ergo esse voluntaria, per modum actus secundi, adeoque cum ipsa non sit actus secundus, necesse est ut sit volita per actum secundum. Respondeo, ut omissio sit voluntaria per modum actus secundi, non requiri quod ipsa sit actus secundus, à voluntate elicitus, aut quod per aliquem actum sit volita, sed satis esse, quod voluntas de facto omitat actum, quando ex præcepto tenetur illum ponere.

Dices 2. non tantum in commissione, sed etiam in omissione distinguitur peccatum actuale, ab habituali; at talis distinctio saluari nequit, nisi omissio, ut dicit peccatum actuale, includat actum; cum negatio actus debiti maneat, etiam post transactum peccatum actuale omissionis, Respondeo, in omissione distingui posse peccatum actuale, ab habituali; quatenus prætermittens actum, quo tempore tenetur eum elicere, dicitur actu peccare peccato omissionis, postea verò dicitur in eo statu peccati habitualiter permanere. Vnde prior omissio dicitur voluntaria actu, non quidem directè, cum non sit à voluntate, ut à principio realiter influente, sed indirectè, seu interpretatiuè, quatenus voluntas non vult concurrere ad actum debitum, quo posside Pecc.

B

to non esset omissio illius. Posterior vero dicitur voluntaria habitualiter dumtaxat.

Dices 3. peccatum omissionis non modo punitur poena damni, sed etiam poena sensus; at sicut poena damni respondet auersioni à Deo, quæ est in peccato, ita poena sensus respondet conuersioni ad creaturas, quæ non nisi in actu aliquo positiuo consistere potest. Respondeo, in peccato omissionis esse conuersionem aliquam virtualem, seu interpretatiuam ad creaturas; quatenus quod homo ita affectus sit, ut liberè omittat actum, quem scit à Deo præceptum, id in morali æstimatione perinde est, ac si per volitionem positiuam vellet eiusmodi actum omittere.

Dices 4. voluntas non exercet suam liberratem, sine formali motiuo prouocante ad tale exercitium; at non est formale motiuum meræ omissionis, sed tantum actus positui; ergo ut voluntas liberratem suam exerceat, omittendo actum præceptum, necesse est ut actus positiuus ad eiusmodi omissionem concurrat. Respondeo, requiri motiuum formale, ut voluntas velit agere, & etiam ut posituè velit actum imperatum omittere. Ut autem voluntas negatiuè se habeat, actum

DE PECCATIS. CAP. V. 27
suspendendo, quando illum exercere
debet, non opus esse ut ea ex formali
motivo inducatur, ad omissionem actus
præcepti, sed satis esse, quod non habeat
tunc aliquod motiū, quo inducatur
ad positionem talis actus.

Quæres, an præcedens conclusio de-
beat extendi ad culpabilem omissionem
actus exterioris, Respondeo 1. certum es-
se, omissionem illam posse esse culpabi-
lem, etsi per actum voluntatis directè
non sit volita, sed tantum indirectè. Ut
enim quis peccet, non audiendo sacrum,
non opus est ut positivè velit non audi-
re, aut nolit audire sacrum, sed satis est
quod directè velit alicui rei intendere,
qua impeditur ne sacrum audiat.

Respondeo 2. probabile videri, ut
eiusmodi ommissio sit peccatum,
non requiri absolutè actum aliquem po-
sitivum & formalem, qui sit causa illius
indirecta. Ratio est, quia potest aliquis,
ex negligentia culpabili sacrum omitte-
re, etsi non habeat actum quo velit siue
directè sacrum omittere, siue aliquid a-
gere quo impediatur ab auditione sacri.
Quare etsi quo tempore sacro deberet
interesse, aliis rebus intendat, idque per
actum positivum & liberum, iste tamen
actus non est causa omissionis sacri, sed

tantum concomitanter se habet ad illam omissionem. Vnde eo non obstante, verum est posse dari omissionem peccaminosam actus externi, sine aliquo actu, qui sit causa illius directa, siue indirecta.

Dices, negligentia debet esse voluntaria, ut omissio eam sequens imputetur ad peccatum; at non est voluntaria, sine actu voluntatis, qui proinde ad ipsam omissionem extenditur. Respondeo, ut negligentia censeatur voluntaria, quantum satis est ut omissio ex ea procedens sit moraliter mala, non opus esse ut voluntas directè eam velit, sed sufficere quòd eam non auertat, quando potest, & tenetur auertere: hoc autem fieri potest, sine actu formali, ut patet ex dictis.

CONCLUSIO II. Actus coniunctus cum omissionem culpabili interdum est peccatum aliàs non.) Explico, duobus modis potest coniungi actus aliquis cum omissionem præcepti, primò ut causa, vel occasio talis omissionis, ut dum quis propter ludum, aut studium vult sacrum omittere. Secundò tanquam aliquid omissionem concomitans, & non causans, ut dum quis volens propter pluriam sacrum omittere, interim ludit, aut studet, ne vacet otio. Iam.

Dico 1. actum qui est causa, vel occasio omissionis præcepti, esse peccatū, etsi aliàs malū non sit. Ratio est, quia actus liber, qui est causa peccati, est peccatum, cum sit contra rectam rationem, ut patet dum quis consulit actum malum; atqui actus causans omissionem culpabilem, est causa peccati, ergo est peccatum.

Confirmatur, nam quamvis bono fine ingrediaris domum mulieris, adeoque ingressus ille sit ex se bonus, erit tamen malus, si ex eo probabile tibi imminet periculum peccandi. Ergo à fortiori actus ille est malus, qui est tibi causa omitterendi præceptum, esto aliàs bonus sit. Quod intellige, modo per actum illum non tollatur obligatio præcepti, si enim tollitur, actus causans omissionem non est malus, ut contingit, dum quis sacrum omittit, ut constitutum in extremis à peccatis absoluat.

Dices, nullum est peccatum, quod non repugnet alicui præcepto; sed actus de se bonus, qui est causa omissionis, non repugnat alicui præcepto, qui aliàs bonus non esset, ut supponimus; ergo actus ille non est peccatum. Respondeo actum illum repugnare præcepto audiendi sacrum, non quidem per se & directè, sed tantum per accidens & indirectè. Qua-

tenus eodem præcepto quo tenemur sacro interesse, consequenter prohibetur omnis actus qui sit causa, ne eiusmodi præceptum obseruetur.

Dico 2. actum qui tantum concomitanter se habet ad omissionem malam, non esse malum, nisi aliunde talis sit. Probat, nam cum non influat in omissionem malam, ab ea malitiam non contrahit.

Neque dicas 1. contrahere malitiam à circumstantia temporis, quæ mala est; hoc enim falsum est, quia etsi malum sit sacrum ommittere, ut sacri tempore studio vaces; si tamen alia ex causa vis sacro non interesse, malum non est studio vacare, quo tempore Missa celebratur. Unde dici non potest, studere tempore sacri esse malum, propter præceptum tunc audiendi Missam: nam ex vi huius præcepti, prohibetur tantum studium, quod causa est ne quis Missam audiat. Quando tamen aliquis decreuit, alia ex causa sacro non interesse, nulla ratio est cur ex vi præcepti audiendi Missam, ei non liceat tunc dare operam literis.

Neque dicas 2. eum actum esse malum, qui per se impedit observationem præcepti, actum autem studendi tempore sacri, per se impedire observatio-

nem præcepti audiendi Missam, quia cum tali observatione est planè impossibile. Respondetur enim actum studendi, licet impossibilem cum auditione sacri, non impedire per se quin sacrum audiatur, seu non esse causam cur præceptum audiendi Missam omittatur, ac proinde non esse malum. Quia cum iam aliundè, ut supponimus, iniectum sit efficax impedimentum auditioni sacri, studium superueniens quantumvis impossibile cum auditione sacri, non censetur causa, cur sacrum non audiatur. Quemadmodum corpus opacum fenestram clausam admotum, non dicitur causa impediens, ne lumen traiciatur in cubiculum, si sola fenestra ex se talem traiectionem sufficienter impedit.

Ex quibus collige, quando quis ex tædio aut torpore efficaciter proponit non audire sacrum, & post tale propositum eligit duos actus externos, quorum singuli sint impossibiles cum auditione sacri, secundum ex illis actibus non esse causam omissionis; quia vel ex positione prioris efficaciter sequitur omissio. Eademque ratione intelligi potest, nequidem actum illum priorem esse causam omissionis; quia propositum antecedens, cum sit efficax, habebit suum

effectum, siue actus ille sequatur, siue non. Quare in eo casu, neuter ex illis actibus malitiam contrahit ex omissione sacri, sed solum propositum, quod est illius causa.

Si dicas hinc sequi, Sacerdotem non peccare, qui breuiarium in mare proiicit, si ea proiectio non fiat, nisi post efficax propositum non recitandi horas canonicas. Respondeo verum esse id sequi, si sensus sit, proiectionem breuiarij non habere tunc eam malitiam, quæ redundat in actum externum, eo ipso quod est causa omissionis præcepti: siquidem ea proiectio propriè non est causa, quod officium non recitetur. Aliundè tamen proiiciens breuiarium peccat, quia ex præcepto recitandi horas canonicas, tenetur præteritam voluntatem prauam efficaciter retractare: at per proiectionem breuiarij, fit impotens ad talem mutationem. Quemadmodum ille etiam de nouo peccaret, qui post propositum efficax non audiendi sacrum, se in tali statu constitueret, ut sacrum audire non posset.

CONCLUSIO III. In actu qui causat omissionem, est eadem specie, & numero malitia, quæ est in omissione ipsa.) Prior pars probatur, quia

actus ille includit aut formaliter, aut interpretatiuè voluntatem omittendi præceptum, adeoque respicit obiectum ipsius omissionis, à quo ex consequenti malitiam eiusdem speciei contrahit. Confirmatur, nam causa omissionis repugnat eidem præcepto, cui repugnat ipsa omisso; ergo habet eandem specie deformitatem & malitiam.

Dices 1. si actus prædictus habet eandem specie malitiam cum omissione, sequitur eum esse peccatum omissionis, non autem commissionis, quod absurdum videtur. Respondeo immerito id videri absurdum, quia cum actus participet malitiam omissionis, ut ostensum est, mirum videri non debet, quòd ut sic, dicatur peccatum omissionis, potius quàm commissionis. Præsertim cum non repugnet præcepto negatiuo, sed affirmatiuo.

Dices 2. qui omittit sacrum, ut studeat, habet affectum inordinatum ad studium: cum hoc sit propter studium, velle relinquere Deum: at talis inordinatio valdè differt, ab inordinatione omissionis sacri: cum hæc sit contra præceptum audiendi sacrum, illa verò contra præceptum charitatis. Respondeo 1. hinc non colligi, actionem studendi non

contrahere malitiam omissionis sacri de eo quo iam est quæstio : sed ut summum in ea actione reperiri duplicem malitiam, aliam commissionis, aliam omissionis.

Respondeo 2. neque id bene probari, quia agimus de actu studendi, qui ex se non est malus, sed tantum quatenus causa est ut sacrum omittatur, ille enim ut sic non repugnat, nisi præcepto audiendi Missam, atque adeò unam solum specie malitiam contrahit. Aliàs qui absolute vellet omittere sacrum, minùs peccaret, quàm ille qui vellet illud omittere, propter studium : siquidem in priori casu, esset unica malitia omissionis, in posteriori verò esset duplex specie malitia, alia commissionis, alia omissionis. Neque refert, quòd in omissione sacri propter studium, reperiat quidam contemptus Dei : hæc enim inordinatio communis est omnibus peccatis, neque speciem aliquam malitiæ constituit.

Posterior pars suaderur ex dictis, cum enim actus studendi non habeat nisi malitiam omissionis, ut ostensum fuit, hinc planè consequens est, eandem numero malitiam utrique competere, ita ut unicuique numero peccatum formaliter con-

DIE PECCATIS. CAP. V. 35
stituant. Confirmatur, nam ex communi
sententia, quando quis directè vult sa-
crum omittere, quia lubet, volitio illa
vt sic, non habet malitiam aliquam nu-
mero distinctam, à malitia omissionis.
Ergo si quis velit sacrum omittere pro-
pter studium, multo minùs talis volitio
habebit malitiam numero distinctam, à
malitia omissionis. Sequela patet, quia
magis peccatur in priori modo omissionis,
quàm in posteriori.

Hinc collige, quando quis sacrum om-
misit propter studium, satis esse si in
confessione dicat, se sacrum omisisse,
quia cum circumstantia studij non addat
nouam malitiam omissioni, illius decla-
ratio non est necessaria, ad integritatem
confessionis.

CONCLUSIO III. Quando
omissio culpabilis contingit, quo tempo-
re vitari non potest, eo pro tunc non
imputatur ad culpam, sed pro tempore
quo causa omissionis liberè posita est.)
Explico. Titius vò untariè die Domini-
ca inebriat se, probabiliter iudicans se
ea die sacrum omittiturum, in eo casu o-
missio sacri non imputatur Titio, quan-
diu ebrius est, etsi vigeat tunc præcep-
tum audiendi Missam, sed pro tempore
quo tali omissioni causam dedit, seu quo

se inebriauit. Ratio est, quia ommissio sacri, ut imputetur ad culpam, debet esse libera pro tempore, quo ad culpam imputatum at non est libera pro tempore ebrietatis, ut notum est, ergo pro tunc ad culpam imputari nequit. Contrà verò ommissio sacri est libera quando illius causa ponitur, siquidem talis causa libere ponitur; & quamuis consistat in actu positiuo, habet tamen malitiam ipsius omissionis, ut supra ostensum est. Quare ommissio sacri pro tunc ad culpam imputatur.

Præterea idem ostenditur ab incommodo, si enim ommissio alicui imputaretur, pro tempore quo eam vitare nequit, sequeretur gratiam, & peccatum mortale posse simul, etiam de lege ordinaria, in eodem homine reperiri. Nam si Titius voluntariè morbum contraheret, præuidens ex eo sequuturum, se deinceps ineptum fore ad seruandum ieiunium. tunc adueniente ieiunij tempore Titius peccaret mortaliter non ieiunando, etsi ieiunare non posset: aliunde verò posset ille precedentem intemperantiam detestari, & de ea ex animo dolere, atque adeò virtute contritionis in gratiam restitui, Titius ergo in ea hypothesis simul esset in gratia, & peccato mortali, quod de lege

DE PECCATIS. CAP. V. 37

ordinaria fieri nequit, etsi de potentia absoluta non videatur repugnare, ut diximus ubi de gratia.

Dices 1. qui sacro nondum audito, somno se dedit, potest excitari, antequam tempus satisfaciendi præcepto de audienda Missa, elapsum sit, adeoque tali præcepto satisfacere. Hinc autem sequitur, eum non peccasse contra præceptum illud, quando illius omissioni causam dedit. Confirmatur, nam si post auditum sacrum moreretur, dici profectò nequit, damnandum ob sacrum omissum; at nec damnaretur propter transgressionem alterius præcepti, cum contra nullum aliud peccauerit.

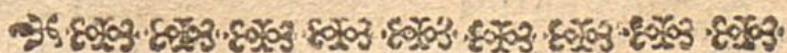
Respondeo negando id sequi, nam etsi homo à somno excitatus, propositum mutet, & missam audiat, hinc non debet colligi, quòd ante non peccauerit, quando omissioni sacri causam dedit, sed tantum peccatum illius non fuisse consummatum. Unde ad confirmationem dicendum est, eum qui post propositum illud, per contritionem minimè retractatum, auditâ tamen Missâ, è viuis excederet, damnandum, ob sacri omissionem, non quidem ut hæc dicit meram priuationem actus audiendi Missam, sed quatenus significat peccatum, habens malitiam

omissionis sacri, iuxta superius dicta.

Dices 2. effectus mali, etsi in se liberi non sint, nobis imputantur ad culpam, quando earum causa est libera; ut patet in homicidio ab ebrio perpetrato, & in pollutione nocturna, procedente ex causa culpabili. Ergo similiter omissionis præcepti, orta à causa libera, est in se culpabilis; quamvis non sit formaliter libera. Respondeo, antecedens falsum esse homicidium enim non imputatur ad culpam, quoad se homini ebrio, sed tantum quoad causam ex qua ortum est, nimirum quantum ad ebrietatem, quam vitare potuit. Imò si ille qui se inebriavit, nullo modo prævidere potuit, homicidium ex ebrietate sequuturum, illud ei nequit ad culpam imputari, siue in se siue in sua causa spectetur. Et idem proportionem servata de pollutione nocturna sentiendum est, ut ex dicendis cap. sequenti clariùs intelligetur. Hinc potest excusari Ioth à peccato incestus, quia prævidere non potuit, talem effectum ex ebrietate sequuturum. Nec refert quòd interdum, idque iustè propter dictos effectus poenæ imponantur; quia ad hoc satis est, quòd sint mali in suis causis, & catenus caueri possint, & debeant.

DE PECCATIS. CAP. V. 39

Dices 3. absurdum videri, quòd omis-
sio aliquando non sit culpabilis, & tamen
volitio illius sit mala: si enim non
est malum omittere, quomodo malum
est, velle omittere? Respondeo ideo
hoc esse malum quia cum omissio pro-
hibita sit, ea est in se obiectiue mala, etsi
libertate careat. Vnde fit vt libera voli-
tio illius formaliter mala sit; quemad-
modum velle occidere hominem pecca-
tum est, esto postea contingat eum ab
ebrio occidi, adeoque talem occisionem
in se non esse malam.

CAPVT VI.

De distinctione peccatorum.

SECTIO I.

*Quomodo distinguantur peccata ex
parte obiecti.*

CONCLUSIO I.

Peccata distinguuntur specie, ratione
obiectorum.) Ita loquitur S. Tho-

mas 1. 2. quæst. 72. art. 1 & probat in arg. sed contra, quia peccatum est dictum, vel factum, vel concupitum contra legem Dei; sed dicta, vel facta, vel concupita, cum sint actus, distinguuntur specie secundum diuersa obiecta, ergo, &c.

Notandum autem 1. ex corpore articuli, hoc debere intelligi de peccato, ut est actus voluntatis, non verò est quædam deordinatio; quia priori modo comparatur per se ad peccantem qui intendit talem actum voluntarium exercere, in tali materia; posteriori verò per accidens, eo quòd nullus intèdens ad malum operatur; at manifestum est vnumquodque consequi speciem, secundum id quod est per se, non autem secundum id quod est per accidens; quia quæ sunt per accidens, sunt extra rationem speciei.

Hinc autem apertè colligi potest, ex mente S. Thomæ formale peccati commissionis consistere, in ordine positivo ad obiectum rationi dissonum, non autem in priuatione rectitudinis debitæ. Cum enim res quælibet, per id formaliter constituatur in esse specifico, per quod ab aliis specie distinguitur si peccata specie distinguantur per ordinem ad obiecta, consequens est ut per eundem etiam ordinem in esse specifico constituantur.

DE PECCATIS. CAP. VI. 41

Notandum 2. dubitari posse, an specifica peccatorum distinctio aliunde sumatur, quàm ab obiecto. Respondeo 1. dici posse, eam etiam sumi à fine, quia ut monet S. Doctor art. citato ad 1. finis principaliter habet rationem boni, & ideo comparatur ad actum voluntatis, sicut obiectum: unde in idem redit, quod peccata differant secundum obiecta, vel secundum fines.

Respondeo 2. propriè loquendo, peccata non distingui specie, per ordinem ad præcepta diuersa, cum sufficienter specificentur ab obiectis. Dicitur tamen posse, ex distinctione præceptorum interdum colligi diuersitatem specificam peccatorum, nempe quando præcepta sunt formaliter distincta, non autem si tantum materialiter distincta sint. Dicuntur enim præcepta formaliter distincta quæ respiciunt honestates distinctas, materialiter vero, quæ circa eandem honestatem versantur.

Vnde collige 1. furtum per se loquendo, in ratione furti, non esse nisi vnum specie peccatum, esto lege diuina, & humana prohibeatur: quia vtraque lex ex eodem motivo furtum prohibet, quatenus nempe habet talem disconuenientiã cum coniectu humano. 2. furtum in lo-

co sacro patratur, habere duas malitias specie distinctas, alteram furti, ob dictam rationem, alteram sacrilegij, quatenus continet irreuerentiam diuini cultus, propter quam eiusmodi furtum lege Ecclesiastica prohibitum est. Vnde cum in confessione omnes peccatorum species sint declarandæ, qui aliquid in loco sacro furatus est, eiusmodi circumstantiam confiteri debet.

Respondeo 3. interdum circumstantiam dare nouam speciem peccati, actui malo, nimirum illam quæ infert specialem ordinem deformitatis ad rectam rationem, vt tradit S. Doctor 1. 2. qu. 18. art. 10. Quod vt intelligas, Nota ex art. 11. aliquas esse circumstantias, quæ non habent ordinem ad rationem prohibentem, nisi supposita actus malitia, per ordinem ad obiectum; quomodo non prohibetur quantitas furti, nisi quia furtum ipsum malum est. Aliæ verò sunt circumstantiæ quæ ex se, & independenter à malitia actus, nō habēt ordinē discōuenientiam ad rationem vt cū quis mentitur, ex intentione furandi: furtum enim ex se, & independenter à mendacio malum est, rectæque rationi repugnans. Circumstantiæ ergo posterioris istius generis nouam inducunt speciem peccati, cum priores spe-

DE PECCATIS. CAP. VI. 43.
ciem non mutant, sed malitiam, quam
actus aliunde habet, aggraunt, aut mi-
nuant.

¶ Dices, furari aliquid in loco sacro, est
circumstantia addens nouam peccati spe-
ciem, ex communi sententia; at talis
circumstantia non habet specialem ordi-
nem ad rationem prohibentem, sicut ne-
que quantitas furti: siquidem accipere
rem alienam in loco sacro, non est ma-
lum, nisi quia malum est, rem alienam
accipere, quemadmodum non nisi propter
eandem rationem, malum est rem alie-
nam accipere in magna quantitate. Res-
pondeo negando minorem, est enim ma-
nifestum discrimen inter duas illas cir-
cumstantias, quia etsi per impossibile fur-
tum non esset malum, esset tamen malū,
& rationi contrarium loco sacro iniu-
riam inferre, quæ est circumstantia furti
sacrilegi; at non esset malum, in ea hy-
pothesi impossibili, rem alienam in ma-
gna quantitate accipere.

SECTIO II.

*De diuisione in peccata carnalia &
spiritualia & fusè de luxuria.*

CONCLUSIO I.

Peccata diuidi solent in carnalia, & spiritualia.) De hac diuisione agit S. Thomas 1. 2. quæst. 72. art. 2. vbi notat, ea peccata quæ perficiuntur in delectatione spirituali vocari peccata spiritualia; quæ verò perficiuntur in delectatione carnali, cuiusmodi sunt gula, & luxuria, vocari peccata carnalia.

Nec refert, quòd omnia peccata dici possint opera carnis, vt colligitur ex Paulo Gal. 5. non enim sensus est, quod omnia perficiantur in delectatione carnali, sed quòd procedant ab homine, secundum carnem viuentes; seu qui ex sensu carnali aliquo modo initium habent vt notatur in resp. ad 1.

Porro quia deinceps non se offeret commodior occasio agendi de peccato luxuriæ, operæ pertium est quædam hic de eo obseruare, ex multis quæ

DE PECCATIS. CAP. VI. 45
Fufius traduntur à S. Doctore 2. 2. quæst.
153. & 154.

Obferuandum itaque 1. materiam primariam luxuriæ effe voluntates venereas, fecondariam verò exceffum cuiuslibet rei fenfibus gratæ. Poſſe tamen actû venereum effe licitum, fi nimirum debito modo & ordine fiat, fecondum quod eſt conueniens ad finem generationis humanæ; non autem fi talis modus & ordo prætermittatur, qui non niſi inter coniugatos ſeruari potèſt.

Obferuandum 2. luxuriam meritò reponi inter vitia capitalia, eo quòd finem habet maximè expetitum, nempe veneream voluptatem, cuius appetitu homines mouentur ad multa peccata committenda: filias verò luxuriæ eſt cæcitate mentis, inconfiderationem, præcipitationem, inconstantiam, amorem fui, odium Dei, affectum præſentis ſæculi, & horrorem futuri.

Obferuandum 3. communiter assignari ſex ſpecies luxuriæ, quarum 1. dicitur fornicatio ſimplex, quæ eſt. ſoluti cum ſoluta. 2. adulterium, quod habet locum, quando vterque, vel alter eſt coniugatus. 3. inceſtus, quando res habetur cum conſanguinea vel affini. 4. ſtuprum, quo virgo violatur. 5. raptus, cum perſona

aliqua libidinis causa vi abducitur. Et
6. peccatum contra naturam, quod con-
tingit, quando peruertitur ordo quem
natura postulat, ut possit sequi generatio,
ex actu venereo.

Observandum 4. simplicem fornica-
tionem esse peccatum mortale, ut patet,
tum ex Paulo ad Galat. 5. ubi ait, eos
qui fornicantur, aliaque eiusmodi pec-
cata perpetrant, regnum Dei non conse-
quuturos. Tum quia fornicatio simplex
vergit in nocumentum prolis ex ea nasci-
turæ, cum ad educationem hominis non mo-
do requiratur cura matris à qua nutria-
tur, sed etiā & maximè cura patris, à quo
est instruendus, & defendendus: adeo-
que inter patrem, & matrem necessarium
fit vinculum diuturnum & insolubile,
per legitimum matrimonium. Nec re-
fert, quod fornicator interdum provi-
deat proli de educatione, hoc enim est
per accidens, quia extra matrimonium,
non potest per se loquendo, & ut pluri-
mum haberi sufficiens cura prolis. Et
aliàs sequeretur pauperes peccare forni-
cando, non autem diuites, eo quod isti
commodè consulere possunt educationi
prolis, non illi.

Observandum 5. oscula fieri posse ex
triplici fine 1. ex honesta amicitia 2. ob

E PECCATIS. CAP. VI. 47

delectationem sensibilem secundum tactum, quæ iis inseparabiliter coniuncta est. 3. ob delectationem veneream, seu animo fruendi delectatione alicuius actus libidinosi, per imaginationem representati, ac si verè esset præsens. Et quidem oscula primi generis non sunt peccata, etsi coniuncta sint cum aliqua commotione, & delectatione, modo habeatur ratio decentiæ, & vitetur scandalum. Quia cum sint ex se res indifferentes, quibus homo potest bene, aut malè uti, si in finem honestum referantur, fiunt honesta & licita. Oscula verò secundi generis sunt ex se venialia; quia cum quarantur ob delectationem sensibilem, carent debito fine: non tamen speculatiue loquendo, videntur mortalia; cum enim ea quæ ex causa honesta usurpantur, non sint mala, esto delectationem quandam sensibilem inseparabiliter adiunctam habeant; incredibile videtur ea esse mortaliter mala, quando precise propter huiusmodi delectationem assumuntur. In praxi tamen valde sunt periculosa, eo quòd facilis est transitus à delectatione sensibili, ad veneream; præsertim agendo de osculis quæ sæpius, & cum mora ori infiguntur. Quare ex cò-muni sententia, eiusmodi oscula ob dele-

etationem sensibilem facta, sub mortali
caueri debet. Obsculta denique tertij ge-
neris sunt ex se peccata mortalia; quia
cum delectatio venerea sit mortaliter
mala, quæ ad eam excitandam vsurpan-
tur, eandem malitiam participant.

Observandum 6. tactum partis omni-
no inhonestæ, si fiat ex causa necessaria,
non esse peccatum, etsi inde sequatur tur-
pis commotio, vel etiam pollutio, modo
consensus absit. Esse verò peccatum mor-
tale, si fiat ex intentione delectationis
venereæ, ut ex dictis intelligitur. Et etiã
si fiat ob solam delectationem sensus,
quia hæc in tactibus inhonestis, saltem
in praxi, à delectatione libidinosa sepa-
rari non potest. Quamquã probabilius
existimem, peccari solum venialiter, si
quis raptim se, vel alium eiusdem sexus
inhonestè tangat, ex sola leuitate, aut
curiositate; modo non adsit periculum
consentiendi in turpem delectationem,
aut excitandi pollutionem in se, vel in
alio.

Quòd verò attinet ad tactum partis
honestæ, dicendum 1. cum nullo modo
esse peccatum, si fiat ex causa honesta,
etsi delectationem sensibilem adiunctam
habeat. 2. cum non esse per se loquendo
nisi veniale peccatum, etsi fiat ob dele-
ctationem

DE PECCATIS. CAP. VI. 49

stationem sensibilem ei necessario adiunctam; ut si alicuius manus aut facies contrectetur ob delectationem, quæ ex eius mollitudine, laxitate, temperata caliditate percipitur. Quia aliàs dicendum esset, eum etiam peccare mortaliter, qui propriam manum contrectat, aduertens se delectationem aliquam sensibilem, secundum qualitates tactiles, inde percipere; quòd sanè durissimum est, & à communi piorum sensu abhorrens. Prædicti tamen tactus facti ob solam delectationem sensibilem, sine alia rationabili causa eos honestante, dimittendi sunt sub mortali, quando periculum est ne adducant delectationem veneream. Porro quæ de osculis, & tactibus inhonestis dicta sunt, ad aspectus rerum turpium facile applicari possunt.

Observandum 7. pollutionem directe & per se voluntariâ, esse peccatum mortale, ut patet tum ex 1. Cor. 6, ubi dicitur fornicarios, adulteros, molles, &c ad regnum Dei non admittendos: ibi enim per molles intelliguntur, qui delectationis venereæ causa, extra concubitum pollutionem procurant; quorum proinde peccatum dicitur mollities. Tum quia actus ille multò magis vergit in detrimentum prolis, quàm fornicatio; cum

C

de Pecc.

ita fiat, ut non possit ex eo sequi generatio. Quare cum fornicatio sit peccatum mortale, dubitari non potest, quin ipsa pollutio directe, & per se voluntaria deformitatem mortalem, eamque grauiorem per se loquendo contineat.

Observandum 8. pollutionem non esse culpabilem, quando præter intentionem, & sine periculo consensus, sequitur ex causa honesta, quæ sine aliquo incommodo prætermitti non potest, etsi prævideatur inde sequutura. Vnde non tenetur ex equo descendere, & pedibus iter facere, qui ex equitatione ad pollutionem prouocari solet. Talis enim effectus non censetur tunc voluntarius, sed tantum permissus, maioris boni gratia. Licet autem pollutio sit culpabilis, quando oritur ex causa aliunde mala, ex qua præuisa est secutura; si tamen eiusmodi causa suum proprium finem, & commodum habet, pollutio inde secuta non imputatur ad culpam mortalem, sed ad venialem dumtaxat. Vnde etsi quis peccet mortaliter, ex gulæ affectu ultra modum comedendo & bibendo; non tamen, quatenus præter intentionem pollutio ex tali intemperantia sequitur. Quia scilicet causa illa non dirigitur ex intentione operantis, ad eiusmodi effectum, ut

DE PECCATIS. CAP. VI. 51

supponimus; neque ipsa nisi valde remotè ex natura sua, ad eum disponit. Aliundè verò pollutio nō est ex se res mala, vt vel ex eo patet, quia si esset, non liceret eam ex causa honesta permittere; sicut non licet permittere in se homicidium. Quare etsi sub peccato mortali, vitanda sit causa, ex qua homicidium præuidetur secuturum; non tamen ea ex qua pollutio præuidetur secutura, quatenus talis est.

Obseruandum 9. pollutionem quæ in somnis contingit, non esse secundum se malam, siue tota contingat, antequam quis expergescat, siue incepta tantum sit in somno, & in vigilia perficiatur; quia etiam hoc posteriori modo censetur inuoluntaria, nec sine graui incommodo impediri potest. Esse verò peccatum mortale 1. si quis in vigilia aliquid faciat ex intentione, vt pollutio in somnis contingat 2. si expergesfactus postquam incepta est, in eam ex plena deliberatione consentiat, etsi ei non cooperetur. 3. si gaudeat de ea quæ in somnis omninò cōtingit, ob delectationem veneream inde perceptam; non autem si de illa gaudeat, quia ad sanitatē, vel ad sedādas tētationes conducit. Qua etiam de causa licitum est, simplici affectu desiderare, vt in som-

nis contingat pollutio, per causas naturales; etsi nunquam liceat eam desiderare efficaciter, ita scilicet ut quis ex vi talis desiderij, ad illam disponatur, & prouocetur.

CONCLUSIO II. Peccata diuini etiam solent in peccata contra Deum; contra proximum, & contra seipsum. Item in peccata cordis, oris, & operis.) Circa priorem diuisionem de qua agitur art. 4. Nota 1. peccata omnia aliquo sensu esse contra Deum, & contra ipsum peccantem: contra Deum quidem, quia omnia repugnant illius legi, ut patet tum ex definitione peccati cap. 1. allatum quia non tantum Deus iubet, ut homo se habeat ordinatè erga ipsum, sed etiam erga proximum, & erga se. Contra ipsum vero peccantem, quia omne peccatum est malum quoddam ipsius peccantis, cum ipsius rationi aduersetur.

Nota 2. speciali quadam ratione aliqua peccata esse contra Deum, alia contra proximum, alia contra ipsum peccantem. Quia enim quædam virtutes nos rectè ordinant erga Deum, ut fides, spes, charitas; aliæ erga proximum, ut iustitia, a iæ erga nos ipsos, ut temperantia, & fortitudo; hinc fit ut peccata quæ repugnant virtutibus primi generis, dicantur

DE PECCATIS. CAP. VI. 53
contra Deum; quæ virtutibus secundi
generis, contra proximum; quæ verò
virtutibus tertij generis contra ipsum
peccantem.

Nota 3. diuisionem illam esse adæqua-
tam, & includere omnia peccata; homo
enim tribus tantum modis ordinari po-
test, nempe vel ad Deum, quia Dei est; vel
ad proximum, quatenus est animal socia-
le: vel ad seipsum, quia est animal ratio-
nale. Imò si homo esset naturaliter ani-
mal solitarium, sufficeret duplex ordo,
nempe ad Deum, & ad seipsum; adeoque
diuisio peccatorum in peccata contra
Deum, vel cōtra seipsum esset adæquata.

Nota 4. prædictam diuisionem esse
generis in species; cum enim sumatur
per ordinem ad virtutes, quibus homo
ordinatur ad Deum, ad proximum, & ad
seipsum; illæ vero distinguantur specie
inter se, hinc sequitur peccata iis oppo-
sita, inter se specie distingui.

Circa posteriorem diuisionem; No-
randum 1. ex art. 7. eam non esse secun-
dum varias species completas, sed secun-
dum diuersos gradus peccati; in eadem
specie: sicut enim prius iaciuntur funda-
menta, & eriguntur parietes, quàm ædi-
ficatio domus completa sit; ita peccatum
primò inchoatur, & veluti fundatur in

corde, deinde in ore augmentum capit, ac tandem completur in opere: quatenus etsi peccatum mortale in corde, seu in consensu interno perfici possit, dicitur tamen consummari in opere externo; quia ex se ad illud tendit, ibique sistit.

Notandum tamen 2. prædictam diuisionem aliter sumi posse, ut nimirum peccatum cordis dicatur illud, quod ex natura sua consummatur in corde, ut infidelitas, & odium: peccatum oris: quod ex se in ore perficitur, ut blasphemia, & contumelia. Peccatum verò operis illud sit, quod ex natura sua perficitur in potentiis externis, qualia sunt homicidium, furarum, &c.

Notandum 3. illud esse discrimen inter peccata, iis duobus modis sumpta, quod peccatum cordis, oris, & operis iuxta primum sensum, non facit tres peccati species, sed tantum tres gradus, aut partes ex quibus vnum peccatum integratur, ut patet in eo qui interiùs consentit in fornicationem, verbisque mentem suam declarat, & opere complet. At iuxta posterioré sensum, peccatum cordis specie distinguitur à peccatoris, & operis, hæcque ab illo, & inter se, ut docet S. Thomas 3. p. quæst. 90. art. 3. ad 1. Cuius ratio est, quia priori modo est vnum

DE PECCATIS. CAP. VI. 55
Sanctum specie obiectum, in genere mo-
ris, adeoque eadem deformitas in pec-
cato cordis, oris, & operis: posteriori ve-
ro sunt tria obiecta specie distincta, to-
tidemque deformitates seu dissonantiae,
cum recta ratione.

SECTIO III.

*De diuisione in peccatum commissionis
& omissionis.*

CONCLUSIO I.

Alia est diuisione peccati, in peccatum
commissionis, & omissionis.) De hac
agit S. Doctor art. 6. ubi docet 1. com-
missionem, & omissionem si spectentur
materialiter, seu in genere naturæ dif-
ferre inter se specie; latè tamen loquen-
do de specie, secundum quod negatio vel
priuatio speciem habere potest. 2. si
commissio, & omissio spectentur forma-
liter in ordine ad finem, & obiectum
proprium, non differre specie; quia ad
idem ordinantur, & ex eodem motiuo
procedunt. Auarus enim ad congregan-

dam pecuniam, & aliena rapit, & non dat ea quæ dare debet: & similiter intemperans vt gulæ satisfaciatur, & superflua comedit, & ieiunia debita prætermittit.

Hic locus difficilis est quia probabilius videtur peccata commissionis, & omissionis inter se specie differre, vt tradit ipsemet Doctor Angelicus. 2. 2. quæst. 79. art. 2. siquidem peccatum commissionis non tantum materialiter, sed etiam formaliter est aliquid positium, ex dictis cap. 1. peccatum autem omissionis est mera priuatio actus debiti, at ens positium, & priuatio distinguuntur specie, ergo, &c. Confirmatur, nam peccatum commissionis habet positiuam repugnantiam cum recta ratione, peccatum vero omissionis priuatiuam duntaxat, atque adeo distinctam specie, at specifica distinctio peccatorum sumi sumi solet, ex distincta specie repugnata cum recta ratione, seu cum virtute.

Vnde collige 1. peccata commissionis, & omissionis specie distingui, quando opponuntur diuersis virtutibus, vt patet in homicidio, & omissione sacri, quorum illud repugnat iustitiæ, hæc religioni. 2. etiam distingui specie, quando eidem virtuti opponuntur, vt contingit in sacrilega Missæ celebratione, & omisso-

DE PECCATIS. CAP. VI. 57
ne sacri, quæ religioni repugnant.

Quæri hic potest, an diuissio peccati in commissionem, & omissionem sit adæquata. Respondent aliqui negatiuè, quia putant voluntatem interdum conari ad ponendam volitionem malam, nec tamè eam ponere, talem autem conatum esse peccatum, nō quidem commissionis, cum non sit actus, nec omissionis, cum non repugnet præcepto affirmatiuo.

Verùm sententia opposita est communis, & tenenda, quia omne peccatum est præuicatio legis: at duobus tantum modis quis legem transgreditur, vel quia facit quod lex prohibet, vel quia non facit, quod lex præcipit, sicque non potest peccare, nisi aut per omissionem, aut per commissionem. Neque admittendus est conatus aliquis in voluntate, qui non sit actus, quia cum sit entitas realis, & vitalis ab ea elicitæ, nihil aliud esse potest quàm quidam illius actus. Vnde conari ad volendum, aut nolendum, idem est ac velle, aut nolle; seu producere volitionem, aut nolitionem; ac proinde repugnat, quòd voluntas conetur ad producendam volitionem, & non velit. An autem possit dari pura omissio, dictum est præcedenti capite.

C 5

SECTIO IV.

*De diuisione in peccatum mortale
& veniale.*

CONCLUSIO I.

Celebris est diuio peccati in mortale, & veniale.] De ea agit S. Thomas 1. 2. quæst. 88. cuius art. 1. docet, peccatum mortale, & veniale distingui, sicut irreparabile, & reparabile, peccatum enim dicitur mortale ad similitudinem morbi mortalis, quia ita vocatur, quia inducit defectum irreparabilem, per destitutionem principij vitalis. Sic ergo quia peccatum aliquod destituit principio vitæ spiritalis, quod consistit in ordine ad vltimum finem, talisque defectus reparari nequit per principia intrinseca, sicut neque error qui est circa prima principia, inde fit vt peccatum illud dicatur mortale; quasi irreparabile. Sunt autem alia peccata, quæ habent inordinationem circa ea quæ sūt ad finem, conseruato ordine ad vltimum finem: & hæc sunt reparabilia, adeoque venialia dicuntur.

DE PECCATIS. CAP. VI. 59

Huc refertur, quod à Theologis dici solet, peccatum illud dici mortale, quod mortem infert animæ, id est quod eam priuat vita spirituali, quæ in gratia sanctificante consistit, eamque addicit pœnæ æternæ, quæ est mors secunda. Illud verò veniale appellari, cuius remissio facile obtineri potest: quia non soluit amicitiam cum Deo, neque hominem, priuat illius gratia, sed tantum feruentiorem talis amicitiae usum retardat.

Art. 2. docet 1. peccatum mortale, & veniale differre genere ex obiectis. Interdum enim voluntas fertur in aliquid, quod secundum se repugnat charitati, per quam homo ordinatur in vltimum finem; & tale peccatum habet ex obiecto, adeoque ex genere suo: quod sit mortale. Quandoque vero voluntas peccantis fertur in id, quod in se continet quandam inordinationem, non tamen contrariatur charitati, sicut verbum otiosum, risus superfluus, &c. & hæc peccata dicuntur venialia ex genere suo. Docet 2. quia actus morales recipiunt rationem boni, aut mali, non solum ex obiecto, sed etiam ex aliqua dispositione agentis; contingere quandoque id quod est peccatum veniale ex genere, fieri mortale ex parte agentis, propter malam

illius intentionem, ut dum ordinat verbum otiosum, ad committendum adulterium; & vice versa, id quod est mortale ex genere suo, fieri veniale propter imperfectionem actus: quia non procedit ex sufficiente deliberatione, ut contingit in subitis motibus infidelitatis.

Art. 3. docet 1. peccatum veniale ex genere, non posse per se primò disponere perfectè & directè ad peccatum mortale ex genere, cum differant specie. 2. peccatum veniale ex genere, posse indirectè disponere ad mortale ex genere; quia ex hoc quòd peccans venialiter, consuescit voluntatem suam in minoribus debito ordini non subiicere, disponitur ad hoc, ut etiam voluntatem suam non subiiciat ordini ultimi finis, eligendo id quod est peccatum mortale ex genere.

Ut autem istam melius percipias, Nota 1. peccatum dici veniale tripliciter, nempe ex genere, ex subreptione, & ob paruitatē materiæ. 2. S. Doctorem meritò affirmare, veniale ex genere differre à mortali, quia scilicet habet obiecta, distincta. 3. venialia ex subreptione, vel ex paruitate materiæ, posse in specie conuenire cum mortali, propter idem obiectum; ut communiter admittitur in

DE PECCATIS. CAP. VI. 61
motu indeliberato, & deliberato forni-
cationis; in furto parvæ & magnæ quâti-
tatis &c. Quia quod actus sit magis aut
minùs deliberatus; quod magna, aut par-
ua quantitas sumatur, non est differentia
essentialis, sed tantum accidentalis se-
cundum magis, & minùs. Nec refert
quod peccatum mortale auertat ab vlti-
mo fine, non autem veniale, cum quo
in obiecto consentit; non enim inde ori-
tur specifica distinctio inter hæc pecca-
ta, cum auersio illa non fundetur, nisi in
excessu quoad deliberationem, aut quan-
tatem materiæ; adeoque non dicat ma-
litiæ specie distinctam, sed tantum ma-
iorem in eadem specie. 4. S. Doctorem
hic solum inquirere, an peccatum ve-
niale ex genere suo disponat ad morta-
le, quia de aliis non potest aliqua esse
difficultas, cum ad peccatum mortale
comparentur sicut imperfectum, ad per-
fectum in eadem specie: quare consen-
sus indeliberatus disponit ad delibera-
tum, & paruum furtum, ad magnum; si-
cut calor remissus, ad intensum. Et de iis
peccatis maximè verificatur illud Eccli.
19. Qui spernit modica, paulatim deci-
det.

CONCLUSIO II. Distinctio
peccati mortalis, & venialis non est me-

rè extrinseca.) Explico. quando Catholici dicunt aliqua esse peccata mortalia, alia venialia, hoc duobus modis intelligi potest. 1. ita ut omnia peccata ex se, & natura sua sint mortalia, poenamque æternam mereantur; dicantur tamen venialia extrinsecè, quia Deus ea non imputat, neque immittit poenam quam merentur. 2. ita ut non omnia peccata sint ex natura sua mortalia, sed quædam ex propria conditione habeant, ut sint peccata leuia, nec mereantur priuationem gratiæ, aut poenam æternam. Priori modo recentiores hæretici, post Vvicleffum, volunt peccata quædam dici venialia. Nos cum Catholicis posteriori, ut satis colligi potest ex præcedenti conclusione & adhuc ad maiorem veritatis illustrationem.

Probatur, tum quia ex Scriptura dantur quædam peccata, quæ gratiam non expellunt, Proverb. 20. Septies in die cecidit iustus. 1. Ioann. 1. Si dixerimus quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus. Iacobi 3. In multis offendimus omnes: quæ omnia, ex communi Patrum sensu, intelliguntur de peccatis, quæ à iustis & amicis Dei, sine dispendio amicitiae perpetrantur.

Nec dicas; hoc non oriri ex ipsa na-

DE PECCATIS. CAC. VI. 63
tura peccati venialis; sed ex conditione
personæ, seu quia illi à Deo non impu-
tatur: nam præterquam quòd responsio
hæc supponit, peccata non imputari præ-
destinatis, quod falsum esse constat exem-
plis Daudis, Petri, Magdalenæ, &c. ea
non potest accommodari aliaris testimo-
niis, quæ generalia sunt, & agunt de
peccato veniali secundum se, vt habet lo-
cum in omnibus hominibus, etiam iustis
siue sint prædestinati, siue non.

Tum quia autoritate Pij V. & Gre-
gorij XIII. damnatus est inter alios
plerosque, iste articulus, nullum est pec-
catum ex natura sua veniale, sed omne
peccatum meretur pœnam æternam.
Et in Concilio Trident. sess. 6. cap. 11.
docetur, in hac mortali vita quantumvis
sanctos, & iustos incidere in peccata ve-
nialia, nec propterea esse iustos. Et sess.
14. cap. 5. dicitur, nos teneri ad confi-
tenda omnia peccata mortalia, aut venia-
lia quibus à gratia Dei non excludimur,
quamquàm rectè & vtiliter in confessio-
ne dicantur, ea citra culpam taceri,
multisque aliis remediis expiari posse.

Tum quia incredibile est, spectato vel
solo lumine rationis, quòd verbi causa,
verbum oriosum, aut furtum oboli, aut
actus vindictæ, sine plena deliberatione

elicitus, sit culpa adeò grauis, vt dissoluat amicitiam cum Deo, & peccantem poenæ æternæ reum constituat. Ista enim spectata in se, leuia sunt, fiuntque adhuc leuiora, si attendatur ad humanam fragilitatem. quâ tantopere ad peccatum inclinamur, vt non possimus, cum ordinariis gratiæ auxiliis, omnia eiusmodi peccata cauere, ex dictis in Tract de Grat.

Nec refert 1. quòd Deus, qui est infinitus, iis offendatur, ea enim infinitas est intrinseca respectu peccati, adeoque non impedit quin cõmittantur peccata ex se leuia, quæque proinde poenam æternam non mereantur. Eò vel maximè quia alioqui dicendum esset, plerosque de facto ob sola peccata venialia in æternum puniri; cùm dubium non sit, quin multum iis tantum moriantur, Deusque reddat vnique in alia vita, secundum opera sua.

Nec refert 2. quòd peccatum veniale pro nullo bono consequendo, aut malo vitando patrandum sit; hoc enim verum est, sed inde non sequitur, malitiam illius esse infinitam: quia cùm ex se verè peccatum & illicitum sit, id sufficit vt non possit licitè committi, quacumque ex causa.

DE PECCATIS. CAP. VI. 65

Dices 1. peccatum veniale est contra legem, ut ex eo constat, quia generatim omne peccatum est prævaricatio legis, è præcedenti capite; ac præterea quia dubitari non potest, quin peccatum veniale repugnet rectæ rationi, quæ est quædam in nobis impressio diuinæ legis. Respondeo hoc aliquo sensu verum esse, quamquam simpliciter dici non solear, peccatum veniale esse contra legem Dei; quia per legem Dei intelliguntur communiter præcepta obligantia sub mortali, & quorum observatio necessaria est ad salutem, iuxta illud Matth. 19. Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. Quò fit ut malint Theologi dicere, peccatum veniale esse præter legem Dei, quam contra illam; cum homo propter venialia non damnetur, etsi ad tempus propter illa à cœli ingressu retardetur. Sed quicquid sit de modo loquendi, quid vetat quin lege diuina prohibeantur peccata, alia graua, alia leuia, singulisque imponatur pœna proportionata?

Dices 2. quædam sunt peccata graua, etsi in materia leui versentur, nam primus parens peccauit mortaliter comendo pomum. Hinc autem colligitur, omnia peccata ex se esse graua & mortalia, ac proinde quòd interdum sint le-

uia & venialia, oriri ex misericordia Dei. Respondetur id non bene inde colligi, licet enim materia aliqua per se spectata, sit levis; propter adiunctas tamen circumstantias, potest fieri grauis, ita vt circa illam peccetur mortaliter. Vnde primus parens grauiter peccauit, comedendo de fructu vetito, quia peculiare causæ suberant, propter quas Deus strictam obedientiam ab eo, in re alioqui indifferenti, meritò postulabat.

Dices 3. quædam sunt mala, quia à Deo prohibita, ergo distinctio peccati mortalis à veniali, non ex rei natura, sed ex Dei voluntate petenda est. Non sequitur, quia etsi interdum aliquid non sit malum, nisi quia Deus id prohibet; posita tamen eiusmodi prohibitione, quòd operans contra illam peccet mortaliter, aut venialiter, id ex rei granitate, aut leuitate, non autem ex Dei voluntate petendum est.

Dices 4. interdum à Patribus affirmari, quòd peccata venialia parua sint, id ex Dei misericordia oriri. Respondeo sensum non esse, ex misericordia Dei oriri, quòd peccata venialia in se parua sint, sed quòd parum nobis noceant, quia Deus facit vt ea non negligamus, &

DE PECCATIS. CAP. VI. 67
consequenter vt caueamus mortalia, ad
quæ neglecta disponderent.

SECTIO VLTIMA.

An veniale possit fieri mortale.

CONCLUSIO VNICA.

Peccatum veniale aliquo sensu po-
test fieri mortale.) De hoc agit S.
Doctor art. 4. quæstionis citatæ vbi ait,
peccatum veniale, fieri mortale, posse
tripliciter intelligi. 1. vt idem actus
numero sit iam peccatum veniale, & po-
stea mortale. 2. vt quod est veniale ex
genere, fiat mortale. 3. vt multa pecca-
ta venialia constituent vnum mortale.
Ait ergo peccatum veniale non posse
fieri mortale primo modo, quia ad hoc
requiritur mutatio voluntatis, adeoque
actus distinctus. Posse tamen secundo,
inquantum finis constituitur in peccato
veniali, vel veniale refertur ad mortale,
tanquam ad finem: posse etiam tertio, si
sensus sit, plura peccata venialia facere
vnum mortale dispositiue, vt patet ex di-
ctis: non autem ita vt ex pluribus pecca-

ris venialibus integratur vnum mortale; cum nequidem omnia totius mundi peccata venialia, vni peccato mortali æquiualeant, eò quòd peccatum mortale meretur poenam æternam sensus, & damni, non autem veniale.

Nota 1. etsi communiter peccatum veniale non transeat in mortale, sine nouo actu voluntatis, sicque sit intelligendum primum assertum S. Doctoris, non tamen repugnare, eundem specie, & numero actum modo esse peccatum veniale, modo mortale. Hoc patet 1. in actibus externis, potest enim eadem visio manens inuariata, initio fieri ob finem venialiter malum, & postea continuari ob finem mortaliter malum. 2. idem ostenditur in actibus internis voluntatis, nam potest voluntas versari circa obiectum malum, modo cum imperfecta intellectus aduertentia, quæ sufficiat tantum ad veniale, modo cum plena deliberatione, quæ ad mortale sufficiat.

Nota 2. quādo ait S. Thomas in secunda assertionem, veniale fieri mortale, quādo finis vltimus in eo constituitur, non esse sensum; peccatum esse mortale, diligere magis intensiue obiectum peccati venialis, quā Deum, sed illud diligere magis appetitiue, quā Deum: quod

DE PECCATIS. CAP. VI. 69

dupliciter contingere potest, 1. explicitè, ita ut quis velit actu formali, & expresso suam fœlicitatem in eiusmodi obiecto constituere. 2. implicitè, ita scilicet ut propter illud paratus sit peccatum mortale committere.

Nota 3. duobus illis modis, quibus ait S. Doctor in eadem secunda assertione, veniale fieri mortale, posse adiungi alios, quorum 1. sumitur ex conscientia erronea; nam proferendo verbum otiosum peccat mortaliter, si putans esse peccatum mortale, ab eo non abstinens. 2. ex contemptu, ille enim peccat mortaliter, qui committit peccatum ex se veniale, quia superiorem, illiusque statuta absolute cõtemnit. 3. ex proximo periculo labendi in peccatum mortale, cum enim tenearis cauere peccatum mortale, teneris etiam eodẽ præcepto vitare proximum illius periculum, adeoque mortaliter peccas, si committis peccatum aliàs veniale, quod tibi sit proxima occasio labendi in mortale. Imò actus aliàs ex natura sua indifferens, in tali occasione transit in peccatum mortale, ut si experiaris te facilè in prauum consensum induci ex eo quòd fœminam alloquaris, aut eam aspicias. 4. sumatur ex scandalo inde orto, non enim tantum peccat

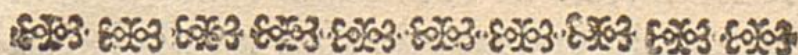
70 TRACTATUS

mortaliter, qui venialiter peccando, sed etiam, qui aliquid ex se indifferens operando, est aliis causa ruinæ, vt latius diceretur, vbi de charitate.

Nota 4. contra id quod asserit S. Thomas tertio loco, multa venialia non posse constituere vnum mortale, obiici posse difficultatem illam vulgarem, de furtis leuioribus, quæ tantopere possunt multiplicari, vt perueniant tandem ad peccatum mortale. Verum respondetur, si furta illa leuia non sint inter se connexa, per affectum peccantis, ad ea se aut formaliter, aut virtualiter extendentem, ex iis non consurgere vnum peccatum mortale furti; quamquam postea peccatum sit mortale, non restituere rem tot furtis leuibus ablatam, quia materia est grauis, vt supponitur. Si autem furta leuia per affectum operantis inter se colligantur, sic committitur peccatum mortale; non quod hoc consurgat ex multitudine furtorum venialium, sed quia affectus ille fertur in obiectum graue, quod ad peccatum mortale sufficit. Quod verò contra eandem assertionem affertur ex Augustino, cum ait, plura minuta dum negliguntur, occidere, intelligendum est dispositiuè, quia ad peccatum mortale disponunt, vt ait S. Doctor ad 1.

DE PECCATIS. CAP. VI. 71

Nota 5. ex art. 6. peccatum mortale non fieri veniale per hoc, quod ei addatur aliqua deformitas pertinens ad genus peccati venialis; non enim diminuitur peccatum fornicantis, quia dicit verbum otiosum, sed magis aggrauatur propter deformitatem adiunctam. Posse tamen id quod est ex genere mortale, fieri veniale propter imperfectionem actus: quia non est perfectè mortalis, defectu sufficientis deliberationis.

CAPVT VII.

De connexion peccatorum & paritate

CONCLUSIO I.

PEccata omnia non sunt connexa inter se.) Ita S. Thomas 1. 2. quæst. 73. art. 1. quod probat, tum quia quædam vitia sunt sibi inuicem contraria, vt avaritia, & prodigalitas; at contraria non possunt simul inesse eidem. Tum quia non est maior connexio inter peccata, quàm inter eorum objecta; at hæc sunt diuersa bona appetibilia, quæ inter se connexionem non habent. Confirmatur,

nam cum homo bene operans recedat à
multitudine, & ad vnitatem tendat, adeo-
que virtutes connexionem aliquam inter
se habeant; peccator è contra ideò pec-
cat, quia recedit ab vnitatem, tenditque
ad multitudinem, vnde fit vt peccata
inter se connexa non sint.

Hæc autem ita intellige, vt non sit
necesse eum qui committit vnum pecca-
tum, patrare omnia reliqua. Cum quo
tamen stat, vt sæpe vnum peccatum in-
separabiliter sit connexum cum quodam
alio, vt intemperantia cum iniustitia, in
adulterio. Item vt ex vno peccato, tan-
quam ex radice oriantur alia, verbi cau-
sa, ex ebrietate, impudicitia; eoque sensu
Patres interdum dicant, peccata inter se
connexa esse.

Verum contra prædicta obicitur il-
lud Iacobi 2. Quicumque totam legem
seruauerit, offendat autem in vno, factus
est omnium reus. Respondeo locum il-
lum nobis fauere, quatenus supponit ho-
minem posse offendere in vno, etsi non
offendat in aliis, quod postea clariùs do-
cetur his verbis. Quod si non mœcha-
beris, occides autem, factus es trans-
gressor legis. Quare cum offendens in
vno dicitur omnium reus, ideò dicitur
ex S. Doctore respons. ad 1. quia in-
currit

DE PECCATIS. CAP. VIII. 73
currit poenæ reatum, ex eo quòd con-
temnit Deum, ex cuius contemptu pro-
uenit omnium peccatorum reatus: vel
quia facit contra charitatem, à qua tota
lex pendet: vel quia non minùs amittit
gratiam, & ius ad gloriam, quàm si to-
tam legem violasset. Vel denique quia
cùm singula præcepta sint partes totius
legis, qui violat vnum, censetur peccare
in totam legem; eo modo quo censetur
totum hominem lædere, qui cum in vna
corporis parte lædit.

CONCLUSIO II. Peccata om-
nia non sunt paria.) Ita S. Doctor art. 2.
contra Stoicos, eosque sequutum Iouinia-
num, qui inter omnia peccata æqualita-
tem constituebant. Probatum autem 1. ex
Scriptura Matth. 5. Omnis qui irascitur
fratri suo reus erit iudicio; qui autem dixerit
fratri suo racha, reus erit concilio: qui au-
tē dixerit fatuè, reus erit gehennæ ignis.
Vbi manifestè cōtinētur tres gradus pec-
cati, quorū secundus est grauior primo,
& tertius utroque. Vnde etiā longè gra-
uior poena ei respondet. Idem sumitur
ex Ioann. 19. nam quamuis Pilatus gra-
uiter peccauerit, Christum tradendo, mi-
nùs tamen peccauit quàm Iudas, di-
cente Christo, propterea qui me tradi-
dit tibi, maius peccatum habet. Et de
de Pecc. D

hoc non potest esse difficultas inter Catholicos, cum sit ex fide certissimum.

Probat 2. nam cum malitia peccati petatur maximè ab obiecto illius, quo magis, aut minùs obiectum aliquod repugnat regulæ rectæ rationis, eo magis aut minùs gravè censetur peccatum, quod circa eiusmodi obiectum versatur. Vndè cum in lumine ipso naturæ evidens sit, obiecta peccatorum se mutuò excedere, quantum ad positivam repugnantiam cum recta ratione, hinc manifestè sequitur, non omnia peccata esse paria, sed aliis alia quod malitiam longè graviora, Confirmatur, nam aliàs dicendum esset, verbum otiosum, mendacium iocosum, risum immoderatum, aliaque id genus esse peccata æquè gravia, ac homicidium, adulterium, infidelitatem, odium Dei, aliaque eiusmodi crimina, quod certè à viro cordato affirmari nullo modo potest.

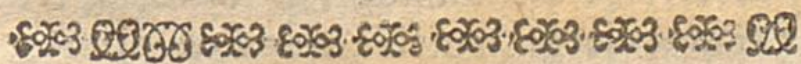
Dices 1. peccatum consistit formaliter in privatione, at non datur vna privatio maior alia. Respondeo hoc argumentum non pugnare contra nos, qui existimamus peccati formale esse aliquid positivum, ut patet ex cap. 2.

Dices 2. peccare seu transgredi præ-

DE PECCATIS. CAP. VII. 75

ceptum, perinde est ac, terminum linea præfixum transilire; hoc autem non habet magis, & minus. Respondeo, etsi mathematicè loquendo, esse extra lineam consistat in indivisibili, moraliter tamen id habet magis & minus: si enim sub peccato prohibitum esset, non transilire lineam, ille censeretur esse magis extra lineam, adeoque gravius contra præceptum peccare, quia ultra illam longius procederet.

Dies 3. post iudicium erunt tantum duo hominum ordines, nempe bonorum, & malorum: ergo mali distinguuntur tantum à bonis, non autem inter se. Non sequitur, sicut enim varij erunt bonorum gradus, ita & malorum.

CAPUT. VIII.

Vnde desumatur peccati gravitas.

CONCLUSIO I.

Gravitas peccatorum sumitur maximè ab objecto.) Probatum ex art. 3. tum quia inde maximè sumitur gravitas peccatorum, ynde sumitur essentialis co-

rū species: at hæc ex obiectis sumitur, ex dictis, tum quia cū ratio ordinet omnia in agibilibus, ex fine, eo grauius peccatum est, quo ex altiori fine procedit in factibus humanis: at obiecta actuum sunt fines eorum, quare diuersa grauitas peccatorum attenditur, penes diuersitatem obiectorum. Vnde quia res exteriores ordinantur ad hominem, vt ad finem, & homo ad Deum, hinc homicidium est peccatum grauius furto, & blasphemia est peccatum grauius homicidio; quia furtum respicit res externas, homicidium ipsam substantiam hominis, blasphemia verò directè contra Deum committitur.

Nota 1. magnitudinem seu grauitatem peccati non tantum sumi ab obiecto, sed etiam à circumstantiis, quod dupliciter fieri potest. 1. vt circumstantiæ addant actui speciem malitiæ, distinctam ab ea quæ sumitur ex obiecto. 2. ita vt non addant nouam speciem malitiæ, sed præ-existentm accidentaliter tantum augeant. Vnde triplex quantitas seu grauitas in peccato distingui potest, quarum prima dicatur essentiæ, secunda multitudinis, & tertia intensiōis.

Nota 2. fieri posse vt vnum peccatum sit valde graue, ratione obiecti in quo

DE PECCATIS. CAP. VIII. 77

fertur, & vice versa valde leue, ratione circumstantiarum, quæ illud comitantur. Vnde si conferatur cum alio peccato, contingere poterit illud esse eo grauius, quantum ad malitiam ab obiecto sumptam, & minus graue, per ordinem ad circumstantias. Hoc patet exemplo, nam homicidium est grauius furto, ratione obiecti, at tanta pecuniæ quantitas surripi potest, & aliunde malitia homicidij variis de causis tantopere deprimi, vt furtum accidentaliter grauius sit homicidio.

Nora 3. etsi peccatum inferioris speciei non possit ascendere ad speciem altioris ordinis, non tamen repugnare quod peccati inferioris grauitas tantopere augeatur quoad accidentia, vt censeatur peccatum simpliciter grauius alio peccato substantialiter, seu quoad obiectum grauiori; quia nimirum in morali æstimatione, non tantum habetur ratio grauitatis, quæ in peccato reperitur ratione obiecti, sed etiam illius quæ oritur ex circumstantiis. Vnde si tota hæc malitia simul sumatur, nil verat quin ea sit maior, malitia alterius peccati ex obiecto grauioris, maioremque poenam mereatur.

CONCLUSIO II Aliquo sen-
D 3

su dici potest, grauitatem peccatorum
sumendam esse, penes dignitatem virtu-
rum quibus opponuntur.) Ita sumitur ex
art. 4. vbi S. Thomas duo dicit, 1. si a-
gamus de oppositione directa, & per se,
hoc modo maiori virtuti opponi gra-
uius peccatum; cum enim virtus, & pec-
catum ex obiecto speciem fortiatur, sicut
ex parte obiecti attenditur maior graui-
tas peccati, ita & maior dignitas virtutis,
2. si agatur de oppositione virtutis ad
peccatum, secundum extensionem quan-
dam virtutis cohibentis peccatum, sic
quanto aliqua virtus est maior, tanto
etiam minora peccata cohibet: sicut sa-
nitas quanto fuerit maior, tanto etiam
minores discrepantias excludit; & hoc
modo maiori virtuti minus peccatum
opponitur, ratione effectus.

Ex quo intelligis, conclusionem istius
articuli coincidere cum præcedenti, nam
si peccatum sumit grauitatem suam ex
obiecto, vt ibi dictum est, consequens
est illud eandem etiam sumere ex præ-
stantia virtutis oppositæ; quia quò præ-
stantior est virtus, eò melius est obie-
ctum illius, adeoque eo peius peccatum,
quod fertur in obiectum planè oppositū.

Dices 1. Prædicta non satis coherere
cum iis, quæ habet S. Doctor infra quæst.

84. art. 4. ad 4. cum ait, non oportere quòd principalia vitio opponantur prae-
cipuis virtutibus. Respondeo S. Thomam ibi loqui de vitiis capitalibus, quae dicuntur principalia non quòd sint aliis omnibus grauiora, hoc enim falsum est, cum pleraque ex illis non sint ex genere suo mortalia, & dubitari non possit quin odium Dei, infidelitas, blasphemia, &c. sint peccata longè grauiora iis quae capitalia dicuntur: vocantur ergo principalia, quia pleraque peccata ex iis originè ducunt, seu quia ad illa disponunt.

Dices 2. S. Doctorem clarius repugnare praedictae conclusioni 2. 2. quaest. 142. art. 3. cum ait, intemperantiam esse maius peccatum, quàm timiditatem: perspicuum quippe est fortitudinem, cui repugnat timiditas, esse virtutem praestantiorē temperantia, cui intemperantia aduersatur Respondeo S. Thomam neque sibi esse contrarium, neque nobis repugnare: quia quando hoc loco docet, peccatum eò esse grauius, quò praestantiori virtuti repugnat, id intelligendum est per se loquendo, & cæteris paribus, vt ex praecedenti conclusione colligi potest. Quod non impedit, quin aliunde ex variis circumstantiis oppositum contingere possit, vt in exemplo allato; intem-

perantia enim est grauius peccatum, quàm timiditas, tum ex parte materiæ seu obiecti mouentis; nam ad vitanda mortis pericula, inducit necessitas conseruandæ vitæ, ad delectationes autem mouet appetitus, non ita ad vitæ conseruationem necessarius: tum ex parte agentis, quia timiditas est minùs voluntaria, quàm intemperantia, eique difficiliùs remedium adhiberi potest, vt explicat S. Doctor articulo illo 3.

¶ Dices 3. fornicatio est maius peccatum, quàm furtum, & tamen temperantia, cui repugnat fornicatio, est virtus minùs præstans, quàm iustitia, cui furtum aduersatur. Respondeo cætera non esse hîc paria, nam per fornicationem non solum homo peccat in corpus suum sed etiam facit iniuriam proli, quia eius impeditur aut generatio, aut legitima institutio: quare ex eo capite fornicatio est peccatum grauius furto, vt notat S. Thomas 2.2. quæst. 154. art. 3.

CONCLUSIO III. Peccata carnalia sunt minoris culpæ, quàm spiritualia.) Hæc sumitur ex articulo 5. & intelligi debet iuxta ante dicta, vt scilicet peccata carnalia per se loquendo, & spectato proprio genere sint leuiora peccatis spiritualibus. Probatur, tum quia

DE PECCATIS. CAP. VIII.

per peccata spiritualia peccatur in Deum, & proximum, qui magis diligere debent, secundum ordinem charitatis; quam proprium corpus in quod per peccata carnalia peccatur: tum quia peccata carnalia vehementius habent impulsuum, nempe ipsam concupiscentiam carnis nobis innotam.

Dixi, spectato proprio genere, & cæteris paribus, nam cum hoc stat, ut interdum propter speciales differentias, aut occurrentes circumstantias, peccata carnalia sint grauiora spiritualibus, verbi causa, fornicatio, vel ebrietas, leui complacentia sui ipsius, &c. Quemadmodum homo ratione suæ differentię, est longè perfectior cœlo, esto cœlum utpotè incorruptibile, sit in genere nobiliori.

Notat autem S. Thomas in respons. ad 3. ex Gregorio peccata carnalia, etsi sint minoris culpæ, esse tamen maioris infamię; quia versantur circa illas delectationes, quæ sunt nobis communes cum brutis, adeoque per illa homo quodammodo brutalis redditur. Vnde etiam aduertit ex Aristotele, magis turpem esse iram, quàm concupiscentiam; quia in hac minùs viget ratio, quàm in illa.

CONCLVSIO IV. Attenditur

D 5

etiam grauitas peccati secundum causam illius.) Hæc ita declaratur art. 6. vt in primis quò maior fuerit causa ex parte voluntatis, id est, quò quis maiori conatu siue intensiue, siue extensiue peccauerit, eò maius sit peccatum. Deinde vt eò etiam grauius sit peccatum, quò peior est finis, quò voluntas mouetur ad peccandum. Tertiò vt causæ extrinsecæ inclinantes voluntatem ad peccandum, præter naturam ipsius voluntatis, quæ natura est ex se ipsa liberè moueri, secundum iudicium rationis, quales sunt quæ minuant iudicium rationis, vt ignorantia, aut libertatem, vt infirmitas, violentia, metus, & similia; tales inquam causæ minuant peccatum, sicut minuant voluntarium.

Circa secundam conclusionem S. Thomæ. Nota 1. in actibus nostris duplicem esse finem, alium proximum, seu ipsius operis, alium remotum, qui ab operante intenditur: non esse autem dubium, quin peccatum sumat grauitatem à priori fine, cum ille sit proprium obiectum à quo actus speciem sumit; ac proinde totam difficultatem versari circa finem operantis.

Nota 2. peccatum posse operari ex bono, vel ex malo fieri, certumque esse,

DE PECCATIS. CAP. VIII. 83

peccatum perpetratum ex malo fine, esse grauius quàm si fieret ex bono; vt patet exemplo fornicationis quæ non habet tantam malitiam, si committatur ex intentione succurrendi alicuius inopiæ, ex illius pretio, quàm si ex sola voluptatis intentione perpetratur.

Nota 3. peccari posse ex malo fine dupliciter 1. ita vt malus finis non addat speciem mali, distinctam ab ea quæ sumitur ab obiecto, vt cum quis vult furari, propter ipsum furtum. 2. ita vt malus finis nouam speciem addat, sicut dum quis vult furari, vt adulteretur: & in priori casu furtum esse grauius in ratione furti, quàm in posteriori, cum magis sit voluntarium; quamquàm vice versa, in posteriori furtum absolutè sit peccatum grauius, quia præter propriam deformitatem, participat malitiam adulterij.

Nota 4. si fiat comparatio inter duos fines extrinsecos, qui nouam speciem malitiæ addant, eò peccatum esse grauius, quò ex peiori fine perpetratur, & consequenter eum grauius peccare, qui furatur ut occidat, quàm si furetur ad fornicandum; siquidem occidere peius est quàm fornicari.

CONCLUSIO V. Grauitas peccati sumitur etiam à circumstantijs.)
 Quod iuxta S. Doctorem art. 7. tripliciter fieri potest. 1. ita vt interdum circumstantia transferat peccatum, ad aliud genus, seu ad aliam speciem peccati, vt dum quis accedit ad uxorem alterius. 2. ita vt non mutet quidem speciem peccati, sed illius aggrauet multiplicando rationem peccati intra eandem speciem, sicut dum prodigus dat quando non debet, & cui non debet. 3. ita vt circumstantia aggrauet, non ex se precisè, sed augendo deformitatem prouenientem ex alia circumstantia, vt si quis furando multum accipiat.

Nota 1. quòd diximus, circumstantiam interdum mutare speciem, id non debere ita intelligi vt circumstantia adueniens contrahat malitiam actus sumptam ab obiecto, ad constituendam nouam speciem; sed ita vt actus retineat speciem malitiæ, quam habet ex ordine ad obiectum, & altera malitiæ species ei superaddatur, ex circumstantia de nouo adueniente.

Nota 2. id verum esse, non tantum quando circumstantia habet rationem finis, vt dum quis mentitur, animo pettrahendi ad fornicationem; sed etiam

DE PECCATIS. CAP. VIII. 85

quando circumstantia non se habet ut
finis, ut dum quis accedit ad uxorem
alterius, tantum ut fruatur delectatione
tali peccato coniunctam. Vnde sicut in
primo actu sunt duæ malitiæ specie di-
stinctæ, altera mendacij, altera fornica-
tionis; ita in secundo sunt duæ etiam
malitiæ specie distinctæ, alia fornicatio-
nis, alia iniustitiæ.

Nota 3. circumstantiam interdum non
modo nouam addere speciem malitiæ,
sed etiam præcedentem, quæ sumitur ex
obiecto, augere intra illius speciem: ut
enim ait S. Thomas 2. 2. quæst. 154. art.
6. ad 3. peccatum luxuriæ fit deformius
ex peccato iniustitiæ; quia videtur con-
cupiscentia esse inordinatior, quæ à de-
lectabili non abstinetur, ut iniuriam vitet.
Vnde etsi adulterium, quatenus est con-
tra temperantiam, non distinguatur spe-
cie à simplici fornicatione, est tamen
peccatum ea grauius, etiam in illa spe-
cie.

CONCLUSIO VI. Grauitas pec-
cati aliquando augetur, ex nocumento
quod inde sequitur, aliàs non.] Decla-
tur ex art. 8. Nocumentum ortum ex
peccato vel est præuisum, & intentum;
vel nec est præuisum, nec intentum; vel
est præuisum, non tamen intentum. Ita-

que si nocumentum præuisum est, & intentum, dubium non est, quin peccati malitia ex eo augeatur; ut dum fur, vel homicida aliquid operatur, ad nocendū alteri; quia tunc nocumentum est per se obiectum peccati.

Si verò nocumentum nec præuisum est, nec intentum, sic non augeat peccati malitiam, cum non sit voluntarium, ex S. Doctore, nisi nocumentum sequatur per se ex actu peccati: si enim ita sequitur, ait peccatum directè ex eo aggravari, etsi nec præuisum, nec intentum sit. Qua ratione docet, scandalum plurimorum ex fornicatione publica, illius malitiam augere; quia quæcunque per se consequuntur ad peccatum, pertinent quod immo ad ipsam peccati speciem. Quando tamen nocumentum, nec præuisum nec intentum, non nisi per accidens oritur ex peccato, putat peccatum ex eo non aggravari directè, licet propter negligentiam considerandi nocumenta quæ consequi possunt, imputentur homini ad poenam mala quæ eueniunt, præter eius intentionem, si dabat operam rei illicitæ.

Dices, deum videri nocumentum aliquod imputari ad culpam, eo ipso quod sequitur per se ex actu peccati, cum possit

qui peccat, illud inuincibiliter ignorare. Respondetur, talem ignorantiam hinc non habere locum, saltem ut plurimum, quia quæ per se ex peccato sequuntur, satis in eo præuideri possunt. Si tamen oppositum aliquando contingeret, peccatum non aggrauaretur, ob nocumentum inuincibiliter ignoratum.

Tandem si nocumentum sit quidem præuisum, at non intentum, tunc docet S. Thomas per illud aggruari peccatum indirectè in quantum scilicet ex voluntate multum inclinata ad peccandum procedit, quòd aliquis non prætermittat facere damnum sibi, vel alij quod simpliciter non veller. Exemplum affert de eo qui transiens per agrum, ut compendiosius vadat ad fornicandū, scienter nocumentum infert his, quæ sunt seminata in agro, licet non animo nocendi.

Ut ista melius percipias, Nota 1. illud esse discrimen inter nocumentum, quod per se oritur ex actu malo, & nocumentum quod per accidens ex eo procedit, quòd primum nocumentum imputatur ad culpam, etsi actu præuisum non sit, quia in sua causa præuideri potuit. Secundum verò debet aliquo modo actu præuideri, seu præcoitari; quia aliàs nullo modo esset præuisum, adeo-

que nec voluntarium, vel imputabile; cum moraliter loquendo, effectus ex aliqua causa omnino per accidens sequutus, prævideri non possit.

Nota 2. ut prædictum impedimentum imputetur, debere esse aliquo modo intentum, quia aliàs non esset voluntariū: sufficit tamen quod implicitè, & virtualiter sit volitum, ut patet in conculcatione segetum, quæ fornicatio imputatur, etsi expressè & formaliter ab eo tale damnum intentum non sit. Vnde quando S. Doctor ait, nocumentum eiusmodi præuisum imputari, etsi intentum non sit, non est sensus, imputari, quamuis nullo modo intentum sit sed quamuis formaliter, & expressè intentum non sit.

Nota 3. ut prædictum impedimentum tibi sit implicitè, seu indirectè voluntarium, requiri ut possis & tenearis illud vitare; aliàs enim non diceretur à te volitum, sed permissum duntaxat. Quo fit ut mercatores non peccent, etsi prævideant emptores, mercibus quas vendunt, malè vsuros. Nec qui in necessitate petunt mutuum ab vsurario, etsi sciant non mutuat urum sine vsura; quia non tenentur cum gravi suo incommodo, cauere damnum proximi per accidens inde sequutum.

CONCLUSIO VII. Peccati grauitas augetur, ex circumstantia personæ quæ offenditur.) Quia vr ait S. Thomas art. 9. peccatum augetur ex parte obiecti, at persona in quam peccatur, est quodammodo obiectum peccati. Et quia eò grauius est peccatum, quò obiectum eius est principalior finis, & fines principales humanorum actuum sunt Deus, ipse homo peccans, & proximus, quia quicquid facimus propter aliquid horum facimus; hinc colligit S. Doctor ex parte horum trium considerari posse maiorem, vel minorem grauitatem in peccato, secundum conditionem personæ in quam peccatur.

Primò quidem ex parte Dei, cui tanto magis aliquis homo coniungitur, quanto est virtuosior, vel Deo sacratior. Vnde eò peccatum est grauius, quo peccatur in personam Deo magis coniunctam, vel ratione virtutis, vel ratione officij. Ex parte etiam sui ipsius, tanto aliquis grauius peccat, quanto magis in personam coniunctam, seu naturali necessitudine, seu beneficiis peccauerit. Ex parte verò proximi, tanto grauius peccatur, quanto peccatum plures tangit. Vnde peccatum in Regem, aliamue personam publicā, quæ gerit personam totius mul-

titudinis, est grauius peccato, contra vnā personam priuatā commissō.

Nota 1. quando dicitur peccatum esse grauius, quò persona est dignior, id debere intelligi cæteris paribus. Nam quānis iustus dignior, sit peccatore, grauius tamen peccatum est occidere peccatorem, quā iustum; quia circumstantia damnationis æternæ, quā peccator incurrit, præponderat dignitati quā iustus habet ex gratia. Et similiter grauius peccatum est offendere patrem, quā aliam personam sanctiorem, quia coniunctio naturalis, quā filius habet cum patre, & obligatio inde orta eum honorandi, præponderat.

Nota 2. debere etiam fieri comparationem inter peccata eiusdem rationis, vt verbi causa, grauius peccatum sit occidere sanctiorem, quā minùs sanctum: si enim fiat comparatio inter peccata diuersæ speciei, contingere poterit id quò dignior persona læditur, esse minùs graue eo, quò in personam minùs dignam patratur, verbi causa, minùs peccatum est furari bona nobilis, quā plebeium occidere.

Nota 3. interdum eandem illam conditionem personæ, quæ minuit vnum peccatum; aggrauare aliud, vt patet,

DE PECCATIS. CAP. VIII.

nam contemptus dignioris personæ est grauior, eiusdem vero adulatio, leuior. Item peior est fornicatio cum consanguineis, at prodigalitas erga eosdem, non adeo grauis est, ac si bona profunderentur in extraneos.

Nota 4. ex dictis in Theologia sacramentali cap. 29. conclusione 7. quod etsi non sit necesse, declarare in confessione circumstantiam parum aggrauantem, ex parte personæ, qualis in furto plerumque contingit; oportet tamē eam deligere, quæ notabiliter aggrauati in eadem specie, vt si superiorē contumelia affecisti; & à fortiori, eā quæ mutat speciem; vt si, quem occidisti, erat Sacerdos: non enim sufficit dicere, te occidisse hominem, eo quòd in occisione Sacerdotis, sacrilegium cum homicidio coniunctum est.

CONCLUSIO VIII. Dignitas personæ peccantis aliàs peccatum minuit, aliàs aggrauat.) Hanc ita declarat S. Doctor art. 10. Duplex est peccatum, aliud ex subreptione proueniens, propter infirmitatem naturæ humanæ; & tale peccatum minùs imputatur ei, qui est maior in virtute, eo quòd minùs negligit huiusmodi peccata reprimere; quæ tamen omnino subterfugere infirmitas humana non sinit. Alia verò sunt peccata

ex deliberatione procedentia, & hæc tanto magis alicui imputantur, quanto maior est, tum quia facilius ea cauere potest, tum propter maiorem ingratitudinem, tum propter specialem repugnā-
tiam peccati, cum dignitate illius, ut si Sacerdos, qui castitatem vouit, fornicetur; tum ratione scandali inde orri.

Nota 1. dubitari posse, quomodo iam dicta consentiant cum iis, quæ tradit S. Doctor 2.2. quæst. 186. art. 10. Ibi enim docet 1. peccatum Religiosi esse grauius, peccato secularium, tum si sit contra vota, tum si ex contemptu peccet, tum denique ratione scandali. Docet 2. si Religiosus ex ignorantia, vel infirmitate peccet, illius peccatum esse leuius peccato secularis; tum propter intentionem quam habet erectam ad Deum, quæ etsi ad horam intercipiatur, de facili ad pristina reparatur; tum etiam quia iuuatur à sociis ad resurgendum.

Difficultas autem in hoc consistit, quòd priori loco S. Thomas ait, circumstantiam personæ minuere peccata, quæ propter infirmitatem humanæ naturæ, proueniunt ex subreptione; contra verò augere ea, quæ ex deliberatione oriuntur. Vnde videtur colligi, in Religiosis excusari tantum venialia, mortalia autem

aggrauari: at in posteriori loco aperte intendit, peccata etiam mortalia Religiosi, quæ non sunt contra vota, aut ex contemptu, vel cum scandalo, ob circumstantiam personæ, esse leuiora.

Vera responsio est, priori loco agi de peccatis mortalibus, eaque vocari ex subreptione, quæ sunt, ex infirmitate, non autem ex contemptu, & deliberata malitia: ea verò quæ procedunt ex contemptu, aut malitia, vocari peccata ex deliberatione; hæcque ex circumstantia personæ augeri, non illa, vt in posteriori loco dicitur.

Nota 2. circumstantiam personæ peccantis in eo conuenire, cum circumstantia personæ in quam peccatur, quod sicut hæc, ita & illa immutat interdum peccati speciem, vt dum Religiosus contra votum castitatis peccat: hoc enim peccatum non modo est in specie luxuriæ sed etiam in specie sacrilegij conueniunt etiam, quòd neutra facit vt peccatum veniale transeat in mortale; non enim est mortale peccatum furari obolum, etsi tam ille qui furatur, quàm qui damnum sustinet, sint in aliqua dignitate constituti.

CAPVT IX.

De subiecto peccatorum.

SECTIO I.

An sit in voluntate.

CONCLUSIO I.

Voluntas est subiectum peccati.)
Ita S. Thomas 1. 2. quæst 74. art.
1. quod probat, quia omnes actus mo-
rales siue sint actus virtutum, siue pec-
catorum, sunt manentes in agente. Vnde
oportet quòd proprium subiectum actus
peccati, sit potentia quæ est principium
actus: at voluntas est principium pecca-
torum, aliorumque actuum moralium;
cum proprium eiusmodi actuum sit, vt
sint voluntarij, ac proinde peccatum est
in voluntate, sicut in subiecto. Quod au-
tem in hac ratione supponitur, omnes
actus morales esse immanètes, inde bre-
uiter suadetur, quia per illos homo de-
nominatur intrinsecè, & formaliter bo-

nus, aut malus.

Ex quo potest colligi, generatim omne peccatum esse in voluntate, tanquam in subiecto. Nam cum omne peccatum procedat à voluntate, sitque actus moralis, si de ratione talis actus est, ut maneat in principio à quo procedit, consequens est omne peccatum esse in voluntate, tanquam in subiecto.

Verum contra hoc est iam difficultas, quia S. Doctor art. 2. docet, non solum voluntatem esse posse subiectum peccati, sed etiam omnes illas potentias, quæ possunt moueri ad suos actus, vel ab eis reprimi per voluntatem; quod probat, quia omne principium voluntarii actus est subiectum peccati, actus autem voluntarij dicuntur non solum illi qui eliciuntur à voluntate, sed etiam ii qui à voluntate imperantur.

Ad horum conciliationem, Nota, duplicem considerari posse malitiam in actibus prædictis, aliam obiectiuam, per quam constituuntur obiecta volitionis prauæ, aliam formalem, per quam possunt denominari formaliter mali, & habere rationem peccati. Circa quam distinctionem.

Dicendum 1. malitiam obiectiuam competere per se, & independentem ab

actu voluntatis, iis actibus qui procedunt à potentiis voluntati subordinatis: non enim furtum, verbi causa, est malum, quia procedit ab actu malo voluntatis, sed potius ipse actus voluntatis est malus, & legi diuinæ repugnans.

Dicendum 2. si agatur de malitia formali, qua eliquid denominatur peccatū, actus prædictos non esse malos per se, & independenter ab actu voluntatis, quia eo modo spectati non sunt liberi. Nec refert, quod sint ex se deformes rectæ rationi, hoc enim verum est de deformitate in ratione obiecti non deformitate in ratione actus formaliter mali, & demeritorij; quia deest libertas.

Dicendum 3. si iidem actus spectentur, ut sunt coniuncti cum voluntate, & ab ea imperantur, sic eos esse formaliter malos, cum habeant libertatem, aliasque conditiones ad peccatum necessarias. Quod tamen ita intellige, ut quia actus illi non sunt liberi; nisi per denominationem extrinsecam ab actu libero voluntatis, non etiam sint formaliter mali intrinsecè, sed tantum extrinsecè per denominationem ab actu malo voluntatis, ex cuius imperio fiunt.

Iam his positis, facile est conciliare loca prædicta, Nam quando S. Thomas
art. 1.

DE PECCATIS. CAP. IX. 97

art. 1. docet, omnia peccata esse subiectiuè in voluntate, agit de peccatis, vñ sunt formaliter & intrinsecè peccata; quando autem art. 2. ait, peccata esse etiam in aliis potentiis, distinctis à voluntate, loquitur de peccatis, secundum malitiam obiectiuam, aut formalem extrinsecam spectatis.

SECTIO II.

An sit in Appetitu sensitivo.

CONCLUSIO I.

IN sensualitate potest esse peccatum. Probatur ex art. 3. quia peccatum potest inueniri in qualibet potentia, cuius actus potest esse voluntarius, & inordinatus; atqui actus sensualitatis, seu appetitus sensitui potest esse voluntarius, ex motione voluntatis. Quare si illius actus aliunde sit inordinatus, puta quia fertur in illicita, id sufficiet ad peccatū.

Circa hanc conclusionem dubium occurrit, an sensualitas, seu appetitus sensitivus secundum se, sit capax peccati. Responsio communis est negativa, contra de Pecc. E

Caietanum qui docet, in appetitu eo modo spectato, posse reperiri peccatum veniale, licet non mortale. Ratio nostra est, tum quia nihil frequentius apud Patres reperitur, quam peccatum non esse, aut voluntate committi. Nec dicas eos loqui de peccato mortali, nam indistinctè loquuntur de quolibet peccato, siue sit mortale, siue veniale. Tum quia appetitus sensitivus secundum se spectatus, non est capax actus boni & honesti, cū non versetur circa bonum honestum, sed circa bonum sensibile duntaxat; ergo neque actus malus in eo esse potest. Tum quia ideo culpa voluntati imputatur, quia intrinsecè est indifferens ad utrumlibet, habetque dominium in suos actus, quos potest exerere, vel cohibere ut libuerit: at ista appetitui sensitivo secundum se spectato, non competunt, cū sic dirigatur per sensum, qui non potest rationes bonitatis, & malitiæ quæ in obiecto reperiuntur, ponderare; quique proinde nequit appetitui proponere obiectum, cum indifferentia ad utrumlibet, sed cum determinatione ad vnum. Tum denique quia sequeretur hominem posse peccare, etiam voluntate non consentiente, quod non satis cohereret cum doctrina Concilij Trident. sess. 5. decreto

de peccato orig. vbi statuitur, concupiscentiam non nocere minimè consentientibus,

Nota S. Doctorem non esse alienum ab hac com muni sententia, vt patet ex ratione superius relata, qua probat peccatum esse posse in sensualitate; nō enim eam sumit à quadam illius libertate, sed ex eo quod potest moueri à ratione. Et idem reperit in responsione ad 1. vnde quæst. 24. art. 1. docet, passiones animæ secundum se, non esse capaces boni, aut mali moralis, sed tantum vt subiacent imperio rationis, & voluntatis.

Nec refert 1. quod in art. 3. quem tractamus, dicat S. Thomas, motum sensualitatis qui præuenit rationem, esse peccatum veniale, non enim id debet intelligi de motu, qui omnem rationis deliberationem præuenit, sed de eo qui plenam deliberationem, perfectumque voluntatis consensum anteuerit.

Nec refert 2. quod art. procedenti docet, peccatum veniale esse posse in appetitu sensitivo, non in membris corporeis: non enim docere intendit, appetitum secundum se esse capaxem peccati venialis, membra verò minimè, sed illud esse discrimen inter appetitum, & membra externa, quod peccatum obiectiuè

sumptū est in mēbris, vt in subiecto, quod tantum mouetur à voluntate; in appetitu verò vt in subiecto quod à volūtate mouetur, & etiam se aliqua ratione mouet.

CONCLUSIO II. Non modo peccatum veniale, sed etiam mortale potest esse in appetitu sensitiuo, vt subdito rationi, falsum tamen est, quod omnis motus appetitus sensitui circa illicita, sit peccatum siue mortale, siue veniale.) Prima pars probatur, nam cum motus sensualitatis possit habere quicquid requiritur vt sit peccatum, ex ante dictis, si versetur circa rem venialiter tantum illicitam, vel adsit imperfectus consensus ex parte voluntatis, ille motus non erit nisi peccatum veniale.

Secunda pars ostenditur, quia si motui inordinato addas obiectum grauius prohibuitum, & perfectum voluntatis consensus, nihil illi deerit ad rationem peccati mortalis. Verum quando talis motus sit peccatum mortale, aut veniale, intelligetur ex infra dicendis, vbi de delectatione morosa.

Dices ex S. Doctore art. 4. peccatum mortale non posse esse in sensualitate, sed in ratione dumtaxat. Respondet sensum esse, peccatum mortale non ita reperiri in sensualitate, vt ea sit causa illius,

DE PECCATIS. CAP. IX. 101

seu vt tale peccatum ei imputari possit : quia vt dicitur in corpore articuli, inordinatio à fine non est nisi eius, cuius est ordinare in finem, nempe rationis.

Tercia pars est indubitata apud Catholicos, qui contra Lutherum, Caluinū, eorumque sectatores vno ore docent, motus sensualitatis non esse peccata, nisi voluntas iis consentiat. Probatum autem 1. ex Scriptura, quatenus Eccli. 18. ait, Post concupiscentias tuas ne eas, id est, ne iis consentias, quibus verbis duo indicantur, ex sententia Patrum. 1. liberū esse consentire concupiscentiis, vel non consentire, 2. non esse peccatum, nisi iis consentiatur. Quod ipsum deducitur ex Paulo Roman. 8. cū ait, nihil damnationis esse iis, qui non secundum carnem ambulant, id est, qui non obediunt carnis concupiscentiis : & postea, si enim (inquit) secundum carnem vixeritis, moriemini; si autem spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis. Vbi viuere secundum carnem, nihil aliud est quàm illius moribus consensum præbere.

Probatum 2. ex Concilio Trident. sess. 5. in decreto de peccato originali. vbi statuitur, concupiscentiam non posse nocere non consentientibus, quod falsum esset, si illius motus consensum præue-

nientes essent peccata, cum certum ex fide sit, peccatum nocere peccanti. Vnde Patres sæpe nos hortantur, ut concupiscentiis vitiliter resistamus, monentque motus illos, quos vitare non possumus, non esse peccata, nisi iis consentiamus: & generatim neminem peccare in eo quod vitare nequit. Loca Patrum de hac re, videri possunt apud recentiores non paucos, qui de controuersis scripserunt.

Probat 3. quia nullum est peccatum, nisi sit legi diuinæ repugnans; at concupiscentiæ rationem præuenientes, non repugnant legi diuinæ, siquidem Deus impossibilia non iubet, est autem impossibile ut motus illos impediamus. Quare non sunt peccata, donec accedat consensus voluntatis. Confirmatur, quia sine tali consensu non sunt voluntarij; at repugnat aliquid esse peccatum, nisi sit voluntarium.

De cetero, motus prædictos esse indirecte voluntarios, cum ratio possit præuenire imaginationem, ex qua oriuntur. Verum hinc sequitur in primis, eos saltem motus, qui ex dispositione corporis naturaliter oriuntur, nullo modo esse peccata. Deinde idem ostendo de motibus, qui ex imaginatione alicuius obiecti nascuntur; sæpe enim, ob non præuisum alicuius rei

occursum, tam subito excitatur imaginatio turpis, ut impossibile sit vel eam, vel motum sensualitatis, ex ea naturaliter resultantem, præuenire; ut vel ipsa experientia ostendit, etiam in viris sanctissimis. qui cum Paulo sentiunt aliam legem in membris suis, legi mentis suæ repugnantem. Quomodo autem præceptum, Non concupisces, debeat intelligi, dictum est ubi de gratia.

SECTIO III.

An peccatum sit in intellectu.

CONCLUSIO I.

Peccatum potest esse in ratione.) Probatur ex art. 5. nam peccatum cuiuslibet potentia consistit in actu illius, ex dictis; habet autem ratio duplicem actum, vnum secundum se, in comparatione ad proprium obiectum quod est cognoscere aliquod verum; alium autem in quantum est directiua aliarum virtutum. Et utroque modo peccatum est in ratione, primo quidem, quando errat in cognitione veri circa id quod potest, & debet scire; secundo verò, quando inordinatos

actus inferiorum virium vel imperat, vel non coarctet. Hæc porro intelligenda sunt, iuxta superius dicta, ut scilicet actus intellectus, qui sunt peccata, cum non sint liberi, nisi dependenter à voluntate, non sint etiam formaliter mali, nisi denominati à malitia quæ residet in voluntate.

Nota. 1. ex art. 6. peccatum morosa delectationis esse in ratione, ut ex iam dictis colligitur. Peccatum enim est in ratione, quando deficit in directione humanorum actuum, at potest ratio duobus modis deficere, in directione passionum; vno modo quando imperat illicitas passiones, alio modo quando non reprimat motum inordinatum, quem iam aduertit excitatum, sed circa illum immoratur. Vnde dicitur delectatio morosa, non à mora temporis, sed quia ratio circa eam immoratur.

Nota 2. ex art. 7. consensum in actum tribui rationi superiori, consensum vero in delectationem, rationi inferiori. Quod probatur, supponendo 1. consensum dicere iudicium aliquod rationis practicæ, de agendis. 2. in omni iudicio ultimam sententiam pertinere ad supremum iudicatorium. 3. actus humanos posse regulari per regulam rationis humanæ, quæ sumitur ex creatis, & per regulam legis

æternæ, quæ est superior. 4. quando de pluribus iudicandum est, finale iudicium esse de eo quod ultimò occurrit. 5. in actibus humanis ultimò occurrere actum ipsum, ipsam verò delectationem esse præambulam ad actum. Ex his intentum concluditur, nempe consensum in actum, esse in ratione superiori, ad quam supremum iudicium spectat; consensum autem in delectationem in ratione inferiori, ad quam iudicium inferius pertinet.

Porro hæc ita intelligenda sunt, 1. ut quamvis utraque ratio & ad actum, & ad delectationem concurrat, consensus in actum, specialiter approprietur rationi superiori, & consensus in delectationem, rationi inferiori. 2. ut consensus non sit à ratione elicitiuè (sic enim à sola voluntate procedit) sed tantum imperatiuè seu directiuè. 3. ut delectatio quæ est in imaginatione, sit præambula ad actum cum econtrà quæ est in executione, sequatur ex actu.

SECTIO IV.

Quæ requirantur ut motus sensualitatis sit peccatum.

CONCLUSIO I.

VT motus inordinatus sensualitatis sit peccatum, aliqua requiruntur ex parte intellectus.) Declaratur; in primis cum nullum sit peccatum, quin sit voluntariū, & volūtas nō feratur in incognitum, ut motus sensualitatis sit peccatū siue mortale, siue veniale, requiritur quædam rationis aduertentia.

Deinde, necesse est ut intellectus cognoscat, motum illum esse malum; quia non potest aliquid censerī volitum, sub ratione peccati, nisi sub ea ratione sit cognitum. Nec refert, quòd nemo peccatum, ut peccatum formaliter intendat; sufficit enim quòd peccans illud intendat interpretatiuè, seu indirectè, quatenus vult directè actum, cui malitia adiuncta est, ad quod requiritur ut præcedat aliqua cognitio malitiæ.

Præterea, ut motus inordinatus sit peccatum mortale, requiritur deliberatio plena & perfecta, nec ad hoc imperfecta sufficit, sicut ad peccatum veniale. Sicut enim ad actum imperfectè voluntarium, requiritur imperfecta deliberatio; ita ad perfectè voluntarium, quale est peccatum mortale, deliberatio perfecta necessaria est. Maxime quia cum peccatum mortale sit grauissimum malorum, verisimile non est, illud æquè facile incurri, ac veniale.

Hinc Theologi tres motus in appetitu sensitivo, circa obiectum malum distinguere solent, nempe primò primum, qui non est peccatum, cum omnem deliberationem præcedat: secundò primum, qui est peccatum veniale, quia supponit aliquam deliberationem, licet non perfectam; & deliberatum, qui sufficit ad peccatum mortale, eo quod perfectam deliberationem supponit.

Tandem moneo, ad perfectam deliberationem, adeoque ad peccatum mortale non requiri, quod intellectus aduertat actum esse mortaliter malum, sed sufficere quod cognoscat, eum esse malum: quia faciens actum, quem nouit esse malum, non examinando qualitatem malitiæ, per se exponit periculo peccandi.

mortaliter, sicque mortaliter peccat. Secus tamen contingeret, si determinatè iudicaret actum illum, qui à parte rei est peccatum mortale, non esse nisi veniale.

CONCLUSIO II. Requiritur etiam aliqua, ex parte voluntatis, ut motus sensualitatis sit peccatum.) Ac primò dubitari nequit, quin ad peccatum requiratur consensus voluntatis; cum nullum sit peccatum, nisi sit voluntarium, imò & liberum, ut dictum est.

Secundo certū est, non tantum formalem consensum voluntatis sufficere, ut motus sensualitatis sit peccatum, sed etiam virtualem, qui in eo consistit i. ut voluntas velit aliquid, ex quo eiusmodi motus oriuntur. 2. ut nulla necessitas, vel utilitas excuset ab obligatione quæ incumbit, non ponendi causam, qua tales motus excitantur. Quod ut melius intelligas, recale quæ cap. præcedenti concl. 8. dicta sunt.

Tertiò non pauci existimant, consensum interpretativum, & indirectum sufficere ad peccatum mortale. Dicunt autem, eiusmodi consensum tunc haberi, quando quis sentiens motum inhonestū, neque consentit, neque dissentit, sed

DE PECCATIS. CAP. IX. 109

negatiuè se habet circa tale obiectum. Aliis tamen non immeritò hoc nimis durum videtur, quia si esset obligatio sub mortali, reprimendi motus illos, quando exorti sunt; teneremur etiam sub mortali, vitare causas ex quibus oriuntur: adeoque non modo leuis tactus, curiosus aspectus, & similia, quæ sententia communis non damnat, nisi peccati venialis, sed etiam talis cibus, aut situs corporis, &c. sub peccato mortali cauenda essent; etsi inde nihil aliud esset sequuturum, quàm aliquis motus inhonestus in appetitu sensitivo, vel in corpore, sine periculo pollutionis, vel consensus prauis. Ista autem admittenda non videntur, præsertim quia cùm motus prædicti naturaliter, & sæpissime, innumereisque de causis excitentur, profectò omnium hominum salus in manifesto versaretur periculo, si tenerentur sub mortali eos reprimere.

Neque refert 1. quòd voluntas teneatur regere potentias inferiores, ne cum ratione pugnent; non enim inde sequitur, eam teneri sub mortali, impedire pugnam de qua agimus, si grauius aliquod incommodum inde sequuturum non sit.

Neque refert 2. quòd motus illi sint

110 TRACTATUS

initium, & causa pollutionis; nam non magis inde colligi debet, eos esse peccatum mortale, quàm eum qui furatur obolum, peccare mortaliter; eò quòd hoc furtum est initium furti mille aureorum. Accedit quòd hîc agitur de motibus qui permittuntur, quando non est periculum pollutionis.

Moneo tamen 1. oppositam sententiam esse magis tutam in praxi. 2. esse simpliciter tenendam, quando est probabile periculum pollutionis, vel consensus pravi; tunc enim per se loquendo, peccatum est mortale, motus inordinatos non reprimere. 3. extrale periculum, esse peccatum veniale motus illos permittere, nisi adsit causa rationabilis eos negligendi. 4. quando talis causa adest, nullum esse peccatum eiusmodi motus non cohibere, etiamsi adsit periculum pollutionis, modo non sit periculum consensus: qua ratione qui confessionibus audiendis vacant, possunt motus illos negligere.

CONCLUSIO III. Consensus in delectationem aliquando est peccatum mortale, aliàs non.) Hoc ita explicat S. Thomas art. 8. ut dicat, aliud esse delectari de cogitatione rei pravi aliud, delectari de ipso obiecto talis cogita-

DE PECCATIS. CAP. IX. III

tionis; velitque esse peccatum mortale, delectari de obiecto cogitationis prauæ, non autem delectari de cogitatione illius. Et ratio afferri potest, quia etsi obiectum aliquod in se sit inhonestum, & rectæ rationi repugnans, illius tamen cogitatio ex se mala non est; cum sit in ipso Deo, qui peccati non est capax: quare neque mala est delectatio, quæ habetur de tali cognitione, ibique sistit. Contrà verò, obiectum inhonestum est ex se graue malum, grauiterque prohibitum adeoque peccatum est mortale de eo delectari: cum delectatio, sicut & quælibet alia operatio, sumat suam bonitatem, aut malitiam ex obiecto in quod fertur. quæ ratio saltem procedit de delectatione efficaci, quid autem de inefficaci sentiendum sit, dicetur postea.

Verum circa hæc occurrit dubium primò, qua ratione discerni possit delectatio, quæ habetur precisè de cogitatione obiecti mortaliter mali, ab ea quæ habetur de eiusmodi obiecto. Respondeo hoc discrimē posse intelligi, si aduertas ad motuum delectationis; quando enim cogitatio se habet tantum, vt proponens obiectum, neque est id, quod te mouet ad delectationem, signum est te delectari de ipso obiecto cogitato. Si autem reflecta-

xis supra cogitationem, eaque te moueat ad delectationem, quia gaudes quòd intelligas naturam talis peccati, aut modum quendam artificiosum, & mirabilem quo aliquod peccatum fuit patratum, signum est te de ea, non de illius obiecto delectari. Idem etiam colligi potest ex occasione quæ foedam cogitationem excitauit: nam si illa oritur ex inclinatione habituali ad obiectum prauum, aut ex occasione aliqua turpi, signum est delectationem inde ortam, ferri in tale obiectum; si verò ex occasione aliqua honesta, vt ex confessione nascatur, credibile est delectationem esse tunc de cogitatione, non de obiecto illius. Fateor tamen hæc valde esse periculosa, iis præsertim qui sine vlla rationabili causa, sed ex mera curiositate res parum honestas tractare, & animo versare solent.

Dubium est secundò, an sit peccatum mortale, delectari inefficaciter de re grauiter mala, seu sine animo eam exequendi. Respondeo adhibita distinctione, nam si obiectum delectationis inefficacis tale sit, vt malitia ab eo possit per intellectum separari, non est peccatum de eo sic spectato delectari. Vnde non peccat, qui die Veneris, ex carnum cogitatione delectatur, ac si carnes comede-

DE PECCATIS. CAP. IX. 113
ret : quia tale obiectum, spoliatum cir-
cunstantia prohibitionis, malum non
est

Quòd si malitia ab obiecto separari
nequit, delectatio voluntaria, etsi inef-
ficax talis obiecti, est peccatum mortale.
Quia per se malum & illicitum est, ap-
probare rem per se malā & illicitam, ac
de ea gaudere; seu quia ut loquitur S.
Doctor art. illo 3. mortale est, confor-
mari per affectum peccato mortali. Ex
quo intelligis, cum fornicatio sit per se
& intrinsecè mala, idque grauitè, de ea
cogitata voluntariè delectari, etiam sine
animo eam opere complendi, peccatum
esse mortale. Præferim quia eiusmodi
delectatio vehementer prouocat ad pol-
lutionem, sæpeque voluntatem ad con-
sensum in opus trahit.

Vnde collige 1. non licere viduæ de-
lectari de actu præterito matrimonii;
quia etsi actus ille fuerit suo tempore
licitus, obligatio tamen seruandæ casti-
tatis impedit, ne possit vidua iam ad-
mittere delectationem veneream: quia
hæc ex natura sua est quoddam initium
copulæ, ei planè nunc illicita.

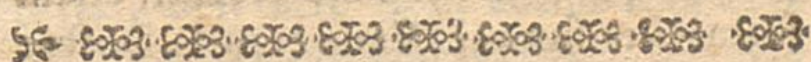
Neque dicas ex Aristotele 10. Ethic.
3. operationem, & eius delectationem
esse eiusdem bonitatis, & malitiæ: opera-

114 TRACTATUS

tio enim ex qua, in casu proposito oritur delectatio, per imaginationem fit præsens, ac si actu eliceretur, sic autem est illicita, adeoque & delectatio eam sequens est illicita. Eademque ratio ostendit, non licere sponſis de futuro, delectari de copula, contracto matrimonio futura.

Collige 21 non licere delectari de re venerea cogitata, sub conditione quod esset licita; quia cum conditio nihil ponat in esse, ea non impedit, quin obiectum illud secundum se sit malum, & consequenter quin mala & illicita sit delectatio, quæ circa illud fertur. Eò vel maximè quia delectatio illa est inchoatio, & proxima causa operis illiciti.

CAPVT X.

De causis internis peccati.

SECTIO I.

De Ignorantia.

CONCLUSIO I.

Ignorantia interdum est causa peccati. Ita S. Thomas 1. 2. quæst. 76. art. 1. ubi monet id debere intelligi, de causa per accidens, seu remouente prohibens: ignorantia enim est priuatio scientiæ perficientis rationem, quæ prohibet actum peccati, inquantum dirigit actus humanos.

Nota 1. ignorantiam antecedentem, seu inuincibilem excusare à peccato, vt infra dicetur; ac proinde cum dicitur causa peccati, hoc debere intelligi de peccato materialiter, non formaliter spectato.

Nota 2. ignorantiam consequentem seu vincibilem, cum aliquo modo sit vo-

luntaria, posse esse causam peccati, etiam formaliter sumpti. Vnde cum S. Doctor in his quaestionibus loquatur de peccato, ut peccatum est, hinc collige eum, in articulo quem versamus, agere de ignorantia vincibili, quando ait, eam esse causam peccati, Eò vel maximè; quia aliàs cum Deus concurrat ad entitatem peccati, à fortiori potuisset dicere, eum esse causam peccati, quod tamen merito negat.

Nota 3. ex eodè hoc art. non quamlibet ignorantiam peccatis esse causam peccati, sed eam tantum, quæ tollit scientiam prohibentem actum peccati. Vnde si voluntas alicuius sic esset disposita, ut non prohiberetur ab actu parricidij, etiamsi patrem agnosceret, ignorantia patris non est huic causa peccati, sed concomitanter se habet ad peccatum, & ideo talis non peccat propter ignorantiam sed peccat ignorans, ex Philo. 3. Ethic.

CONCLUSIO II. Ignorantia aliqua est peccatum, alia minimè. Hanc tradit S. Doctor art. 2. dicens, nullam ignorantiam inuincibilem esse peccatum, quia hæc studio superari non potest: ignorantiam autem vincibilem esse peccatum, si sit eorum quæ aliquis scire te-

nerur, non verò si sit eorum quæ quis scire non tenetur Vnde peccant, qui nesciunt ea quæ sunt fidei, & vniuersalia iuris præcepta, ac quæ ad eorum statum, vel officium spectant; quia ista scire tenentur, cum sine eorum cognitione actus debitos recte exercere nequeant: non tamen peccant, qui Theoremata Geometriæ ignorant, quia ea scire non tenentur.

Nota 1. in ignorantia culpabili posse considerari, & ignorantiam ipsam siue actualem, siue habitualement, & negligentiam voluntariam addiscendi, ex qua talis ignorantia nascitur.

Nota 2. hæc tria ita inter se comparari, vt negligentia sit formaliter mala, formalitate ipsi inhærente; ignorantia vero actualis seu inconsideratio, quia non spectat ad voluntatem, sed ad intellectum, sit mala obiectiue, & formaliter extrinsecè, per denominationem à malitia negligentia; ita vt ex vtraque, tanquam ex actu interno & externo, peccatum integrè coalescat: ac denique ignorantia habitualis, quia nec est actus, nec omisso actus, sed veluti priuatic habitus, non tam sit peccatum, quàm effectus quidam peccati.

Nota 3. quod ait S. Thomas igno-

rantiam esse inuincibilem, quæ non potest studio superari, non ita intelligendum esse, ut ea tantum ignorantia sit inuincibilis, quæ manet postquam homo fecit, quicquid potuit, ad eam superandam; sed quæ non tollitur, etiam si homo pro loco & tempore, adhibeat eam diligentiam moraliter sufficientem, quam in ordine ad acquirendam scientiam, dictæ ignorantie oppositam adhibere tenetur. Ratio autem huius explicationis est, quia etsi non faciat quis totum quod potest, ad comparandam scientiam, modo faciat quod tenetur, non peccat contra præceptum, adeoque illius ignorantia manet inuincibilis, seu inculpabilis.

Nota 4. interdum ignorantiam vincibilem, quæ est causa peccati, esse speciale peccatum, aliàs non: Est speciale peccatum, quando scientia opposita secundum se præcepta est. Non est, quando scientia qua priuat, non est præcepta secundum se, sed tantum per ordinem ad operationem, quatenus ut aliquid fiat, aut omittatur, illud cognosci debet. Hinc Confessarius, ex ignorantia officij sui malè absolvens, peccat dupliciter, nempe & contra reuerentiam sacramento debitam, & contra præceptum sciendi,

DE PECCATIS. CAP. X. 119

quæ sunt sui numeris. Qui verò ex ignorantia culpabili non audit sacrum die festo, peccat tantum peccato omissionis, contra præceptum positivum audiendi Missam, quia non tenetur scire, Missam ea die audiendam esse, nisi ex vi præcepti eam audiendi.

CONCLUSIO II. Ignorantia aliquando excusat à peccato aliàs nō.) Imprimis certum est, ignorantiam antecedentem semper à peccato excusare; cuius ratio est, quia eiusmodi ignorantia nullo modo est volita sine directè, siue indirectè, cum omnem voluntatem antecedit; quare cum sit causa operis, utpote quod non fieret, si ea abesset, hinc fit ut opus illud simpliciter sit involuntarium, ac proinde à culpa liberum.

Hinc non peccat Titius occidendo hominem, putans invincibiliter se feram occidere, si talis ignorantia est causa occisionis, id est, si Titius ita animo comparatus est, ut si scivisset esse hominem, eum non occidisset. Sed maior est difficultas, an peccet Titius occidendo hominē, quem in vincibiliter putat esse feram, si ignorantia illa non est causa occisionis, id est, si Titius ex hypothesi quod scivisset esse hominem, eum nihilo minus occidisset; ita ut quamvis

ignoranter, non tamen ex ignorantia, cum interficiat.

Dico igitur 2. etiam eiusmodi ignorantiam, quæ concomitans vocari solet, excusare à peccato. Ratio est, quia cum Titius inuincibiliter ignoret se hominem occidere, talis ignorantia sufficit, ut occisio hominis censeatur, illi prorsus inuoluntaria, sicque à culpa excusetur.

Nec refert, quod si Titius sciret, id quod putat esse feram, esse ipsius inimicum, vellet eum occidere; hoc enim non sufficit, ut Titius de facto peccet, occidendo hominem, sed tantum quod peccaret si talis hypothesis contingeret. Alioquin dicendum esset, nobis de facto imputanda esse ea omnia peccata, quæ iuxta præscientiam diuinam patraremus, ex hypothesis quod in hac, vel illa circumstantia essemus constituti.

Obiicies ista videri aliena à mente S. Doctoris hinc art. 3. cum disertè doceat, ignorantiam, quæ non est causa actus peccati, siue sit consequens, siue concomitans ipsum, non excusare à peccato. Respondeo, sensum esse, talem ignorantiam non excusare totaliter à peccato; quia etsi ipsa occasio actualis in casu proposito, à culpa excusetur, ille ta-

men

DE PECCATIS. CAP. X. 121

men affectus habitualis occidendi inimicum, qui viget in animo Titij, culpabilis est & vitiosus. Vnde ignorantia concomitans in eo distinguitur ab antecedente, quod hæc cum sit causa operis, quatenus remouet scientiam, quæ si adesset, Titius hominem non occideret, ex ea operantem ab omni culpa, circa idem obiectum liberat.

Dico 3. ignorantiam consequentem, aliquando peccatum augere, aliàs minuire, at nūquam omnino seu ex toto excusare. Explico, vocatur ignorantia consequens ea, quæ sequitur voluntatem, quæque proinde semper est voluntaria, sed cum discrimine; nam alià est directè volita, & hæc dicitur affectata, alià indirectè, quæ crassa seu supina vocari solet.

Itaque certum est ignorantiam consequentem, siue sit affectata, siue crassa non omnino tollere rationem peccati, ab actu malo qui ex illa fit; cum non impediat, quin actus ille sit voluntarius. Dubitatur autem, qualis ignorantia consequens peccatum augeat, qualis minuat.

Respondeo 1. ignorantiam affectatam augere peccatum, quando ea affectatur eo fine, vt liberiùs peccetur, vt dum quis vult ignorare, an festum aliquod inde Pecc.

F

hebdomada occurrat, ut maiori cum libertate possit sacrum, vel ieiunium omittere. Ita sumi potest ex S. Thoma quæst. illa 76. art. 4. quia scilicet peccatum ex ea ignorantia patratum, est magis voluntarium; at peccatum quò magis est voluntarium, eò est grauius.

Respondeo 2. ignorantiam affectatam tunc minuere peccati malitiam, quando quis vult ignorare præceptum, ut caueat irreuerentiam contra Deum, quam putat committi eo ipso quòd habeatur notitia legis, quæ violatur: sic enim peccatum fit cum minori affectu, quàm si adesset scientia opposita, adeoque minus est voluntarium: fit etiam cum minori contemptu Dei, legisque diuinæ, & eatenus minorem continet malitiam.

Respondeo 3. ignorantiam non affectatam seu crassam minuere peccatum; quia ut ait S. Thomas loco citato, cum talis ignorantia non nisi indirectè sit volita, per eam minuitur voluntarium, adeoque & peccatum. Eò vel maxime, quia peccans ignoranter contra præceptum, quod neglexit scire, minus illud contemnere censetur, quàm qui ex certa scientia illud violat.

S E C T I O II.

Quomodo Passio causet peccatum.

C O N C L U S I O I.

Datur etiam alia causa interna peccati, ex parte appetitus sensitivi, voluntatem ad malum per passionem trahentis.) Hoc probat S. Thomas 1.2. quæst. 77. art. 1. ubi ait, passionem appetitus sensitivi non posse directè mouere, aut trahere voluntatem, sed indirectè, idque dupliciter, primò secundum quandam distractionem; quia cum omnes potentiae animæ in vna illius essentia radiceantur, necesse est quòd quando vna intenditur in suo actu, altera in suo remittatur, vel etiam totaliter impediatur. Alio modo ex parte obiecti voluntatis, quòd est bonum ratione apprehensum; impeditur enim iudicium & apprehensio rationis, propter vehementem & inordinatam apprehensionem imaginationis, & iudicium virtutis æstimationis, ut patet in amentibus: at hæc sequuntur passionem appetitus sensitivi, sicut dispositionem

linguæ sequitur iudicium gustus. Unde per consequens, iudicium rationis plerumque sequitur passionem appetitus sensitivi; idemque dicendum de motu voluntatis, qui natus est semper sequi iudicium rationis.

Nota 1. ex art. 3. peccatum ex passione dici peccatum ex infirmitate, ob similitudinem infirmitatis animæ, cum infirmitate corporis. Dicitur autem corpus infirmum, quando impeditur, vel debilitatur in executione propriæ operationis, propter inordinationem partium ipsius, ita ut non subdantur virtuti directivæ & motivæ corporis. Sic etiam anima dicitur infirma, quando in propria operatione impeditur, eo quod partes illius ordini rationis non subdantur. Quare cum concupiscibilis, aut irascibilis extraordinem rationis aliqua passione afficitur, sicque impedimentum præstat debite actioni hominis, peccatum dicitur esse ex infirmitate.

Nota 2. ex art. 4. amorem sui esse principium omnis peccati, eo quod omne peccatum procedit ex appetitu inordinato alicuius temporis boni, quod autem aliquis appetat inordinatè aliquod temporale bonum, procedit ex eo quod inordinatè amat seipsum. Unde cum tri-

plex sit inordinatus appetitus boni, triplex etiam est causa peccati, nempe concupiscentia carnis, concupiscentia oculorum, & superbia vitæ, vt concluditur art. 5. Ad primam enim & secundam reducuntur omnes passionibus appetitus concupiscibilis, quia duplex est concupiscentia, vna naturalis, quæ est eorum quibus natura corporis sustentatur, siue ad conseruationem indiuidui, siue ad conseruationem speciei, & hæc dicitur concupiscentia carnis. Alia est concupiscentia animalis, eorum scilicet quæ secundam apprehensionem imaginationis sunt delectabilia, qualia sunt pecunia, ornatus vestium, & similia, & hæc vocatur concupiscentia oculorum. Ad tertiam verò reducuntur omnes passionibus irascibilis, cum enim superbia sit appetitus inordinatus excellentiæ, appetitus inordinatus ardui boni attinet ad superbiam vitæ.

Dices, cum inordinatus amor sui sit peccatum, si quæcunque alia peccata ex eo orirentur, sequitur hominem nunquam peccare, quin committat duo peccata. Verum negatur id sequi, quia quando dicit S. Doctor, amorem sui esse principium omnis peccati, non est sensus, quod quoties homo peccat, prius eli-

ciat actum inordinatum proprii amoris, à quo illud peccatum oriatur; sed quòd ille idem actus malus, qui respicit bonum commutabile, tanquam obiectum, terminatur ad ipsum peccantem, tanquam ad finem cui bonum illud appetitur.

Instabis saltem hinc sequi, in quolibet peccato esse duas malitias specie distinctas, alteram communem amoris inordinati erga seipsum, aliam specialem sumptam à proprio obiecto. Respondeo neque id sequi, quia amor sui non est inordinatus, nisi quatenus facit ut aliquod aliud obiectum inordinatè appetatur: quare cum & istius appetitionis, & illius amoris eadem sit inordinatio, consequens est vnam tantum esse vtriusque malitiam.

CONCLUSIO II. Passio interdum minuit peccatum, interdum aggravat.) Probat ex art. 6. nam appetitus sensitivus potest se habere ad liberum arbitrium, & antecedenter, & consequenter; antecedenter quatenus passio trahit, vel inclinat voluntatem & rationem, consequenter verò, secundum quòd motus superiorum virium, si sint vehementes, redundant in inferiores: non enim potest voluntas intensè moveri ad ali-

quid, quin excitetur aliqua passio in appetitu sensitivo. Si igitur accipiatur passio priori modo, sic minuit peccatum, sicut minuit voluntarium. Si verò posteriori, sic passio non minuit peccatum, sed magis auger, vel potius est signum magnitudinis eius, in quantum scilicet demonstrat intentionem voluntatis, ad actum peccati.

Ut autem ista clarius percipias, Nota 1. ex S. Doctore 1. 2. quæst. 24. art. 3. ad 1. passiones appetitus se habere consequenter, duobus modis, ad iudicium rationis 1. per modum redundantia, de quo iam actum est. 2. per modum electionis, quando scilicet homo ex iudicio rationis elegit affici aliqua passione, ut promptius operetur, cooperante appetitu sensitivo.

Nota 2 passionem consequentem, cum non moueat voluntatem ad actum, non esse simpliciter causam quod actus sit, aut non sit, quod sit bonus, aut malus; posse tamen esse causam illius secundum quid, quatenus passio excitata à voluntate, potest ipsam voluntatem impellere ad agendum, cum maiori constantia, intentione, suauitate: sicque passionem simpliciter consequentem, esse posse quodammodo antecedentem.

Nota 3. ex art. 7. passionem aliquando totaliter excusare à peccato, aliàs non. Nam vel passio totaliter aufert vsum rationis, vel non totaliter; si totaliter aufert, & à principio fuerit voluntaria, tunc actus malus inde ortus imputatur ad peccatum, vt homicidium ebrio, quia est voluntarius in causa. Si verò causa non fuit voluntaria, sed naturalis, actus redditur omnino inuoluntarius, & à peccato liber. Quando autem passio non totaliter intercipit vsum rationis, ea non excusat totaliter à peccato; quia ratio tunc potest passionem excludere, diuertendo ad alias cogitationes, vel impedire ne suum consequatur effectum.

SECTIO III.

De malitia qua est causa peccati.

CONCLUSIO I.

Interdum peccant homines ex malitia, ita vt hæc etiam sit causa interna peccati.) Hoc ita declarat S. Thomas 1. 2. quæst. 78. art. 1. Peccatum ex malitia dicitur, quod procedit ex malitia, vel

inordinatione voluntatis tanquam ex principio: quòd enim homo ad peccatum declinet, id prouenit ex corruptione vel inordinatione, in aliquo principiorum hominis; principia autem humanorum actuum sunt tria, intellectus, & appetitus tam rationalis, qui dicitur voluntas, quàm sensituius: sicut ergo peccatum interdum contingit ex defectu intellectus, puta cum quis per ignorantiam peccat; & ex defectu appetitus sensitui, ut cum aliquis peccat ex passione: ita etiam contingit ex defectu, & inordinatione voluntatis, hoc quæ peccatum vocatur ex malitia, quia voluntas præferendo bonum temporale spirituali, dicitur ex certa malitia, vel industria peccare, quasi scienter malum eligens.

Ad maiorem horum intelligentiam, Nota 1. inordinationem illam voluntatis, ex qua ait S. Doctor procedere peccatum ex malitia, non esse in eo positam, quòd voluntas per actum volitionis feratur in malum, sub ratione mali, hoc enim esse impossibile patet, tum ex illo vulgari, nemo intendens ad malum operatur, tum quia ut ait S. Thomas 1. 2. quæst. 8. art. 1. voluntas est appetitus quidam rationalis, appetitus autem non est nisi boni, cum nihil aliud sit

inclinatio appetentis in aliquid sibi cōueniens. Non etiam illa inordinatio est necessariò aliquid superadditum voluntati, siue per modum habitus, siue per modum actus, cū possit homo peccare ex malitia, etsi habitu & alio actu prauo, careat, quamuis plerumque vtrumque præcedere soleat. In eo igitur consistit quòd voluntas neque ex aliquo errore intellectus, neque ex passione appetitus sensitiui, sed ex certa scientia, meraque sua libertate amplectatur aliquod obiectum, quod rectæ rationi repugnare nouit.

Nota 2. peccatum ex malitia, vt de eo hīc agimus, distinguī à peccato ex malitia, quod vulgò dicitur esse contra Spiritum sanctum; quia vt docet S. Thomas 2. 2. quæst. 14. art. 1. in corpore circa finem, peccatum ex malitia dupliciter contingit, vno modo ex inclinatione habitus vitiosi, qui malitia dicitur, & sic non est idem, peccare ex malitia, & peccare in Spiritum sanctum. Alio modo contingit ex eo, quòd per contemptum abiicitur, & remouetur id quod electionem peccati poterat impedire; sicut spes per desperationem, timor per præsumptionem, & alia huiusmodi, quæ quia sunt effectus Spiritus sanctij non

DE PECCATIS. CAP. X. 131

bis, eo modo peccare, est peccare in Spiritum sanctum. Vnde in responsione ad 3. ait, peccatum ex certa malitia, secundum quod provenit ex inclinatione habitus, non esse speciale peccatum, sed quandam generalem conditionem peccati; prout verò est ex speciali contemptu affectuum Spiritus sancti in nobis, habere rationem specialis peccati.

Nota 3. ex art. 4. peccatum ex malitia gravius esse peccato ex passione, tum quia magis est voluntarium, tum quia diutius durat, tum quia peccans ex malitia est male dispositus quoad finem, qui est principium in operabilibus; at defectus principij est pessimus. quare est periculosior defectu eius, qui ex passione peccat, cuius propositum tendit in bonum finem. etsi ad horam interrumpatur. Hæc tamen intellige, modo cætera sint paria, quia contingere potest, peccatum ex passione, ratione obiecti tantopere excedere, ut simpliciter sit gravius peccato ex malitia, ut patet, si fiat comparatio inter homicidium patratum ex passione, & furtum commissum ex malitia.

CAPVT XI.

De causis externis peccati.

 SECTIO I.

Deus sit causa peccati.

CONCLUSIO I.

Deus non est causa peccati siue directè, siue indirectè.) Ita S. Thomas 1. 2. quæst. 79. art. 1. quod probat, quia omne peccatum est per recessum ab ordine, qui est in Deum, sicut in finem; Deus autem omnia inclinat, & conuertit ad seipsum, sicut in vltimum finem: vnde impossibile est quòd si sit sibi, vel aliis causa discedendi ab ordine qui est in ipsum, adeoque quòd sit directè causa peccati. Rursus; etsi Deus aliquibus non præbeat auxilium quod si præberet, non peccarent, hoc totum facit secundum ordinem suæ diuinæ sapientiæ, & iustitiæ: vnde nō imputatur ei, sicut causæ peccati, quod alius peccet: sicut gubernator nō di-

citur causa submersionis navis, ex hoc quod non gubernat navem, nisi quando subtrahit gubernationē potens, & debens gubernare. Et sic patet, quod neque indirectē Deus sit causa peccati.

Nota 1. ex resp. ad 1. Deū tradere aliquos in reprobū sensum, in quantum non prohibet eos, quin suū sensum reprobū sequantur; sicut dicimur exponere eos quos non tuemur. Et quod ait Augustinus, Deum inclinare voluntates hominum in bonum, & malum, sic intelligendum, esse, quod in bonum quidem directē inclinat voluntatem, in malum autem, in quantum non prohibet. Vnde tacite arguuntur à S. Doctore, qui ex dictis locutionibus colligunt, Deum positivē, & physicē per motionem aliquam realem inclinare, imò quod peius est, ineluctabiliter seu iniecta antecedente agendi necessitate, prædeterminare voluntatem hominis ad actus prauos.

Nota 2. Deum ex communi sententia, contra Durandum, ut causam primam & vniuersalem concurrere ad actus prauos entitatiuē spectatos, idque per influxum immediatum, ipsisque actibus prauis intrinsecum. Cuius ratio est, tum quia cum causa sit longē nobilior sua operatione, & omnes concedant eam ab

influxu Dei immediato pendere, non nisi valde inconsequenter dici potest, ipsam operationem sine immediato Dei influxu posse subsistere; tum quia cum entitas actionis non distinguatur realiter, à termino per eam producto, si illa non pendere immediatè à Deo, idem de isto dicendum esset, sicque non modo calefactio, sed ipse calor productus sine Deo conseruaretur; imò homo genitus non egeret conseruatione Dei, quia ipsius generatio sine illius influxu fieret. Tum denique quia ex communissimo Sanctorum, & Theologorum sensu, nihil est quod non possit destrui, & in nihilum abire, vel per solam subtractionem influxus diuini; At non posset actio creaturæ eo modo destrui si Deus ad illam immediatè non concurrir.

Not. 3. præcipuum argumentum quo Durandus motus fuit, vt negaret concursum Dei immediatum ad operationes causarum secundarum, ex eo sumi, quod non posset capere, quomodo Deus non esset causa peccati, si ad illius entitatem immediatè concurreret. Verùm difficultas illa faciliè conciliatur, si dicamus, Deum non esse causam peccati ab hominibus commissi; quia ille tantum dicitur causa peccati ab aliquo patrati,

qui cum mouet & impellit ad peccatum; sic enim est ipsi author vt peccet, potestque peccatum ei vt causæ imputari. At Deus etsi cōcurrat ad entitatē peccati, nō tamen in nostra sententia, hominem impellit siue moraliter, siue physicē ad eam producendam, quin potius sincerē optat vt peccatū cauent, bonisque operibus vacet. Quare nullo modo dici potest, quod deus sit homini causa vt peccet, adeoque quod sit causa peccati ab eo patrati.

Sed contrā instabit aliquis, nam modo Deus realiter, & immediatē concurrat ad actum prauum, hoc sufficit vt verum sit, Deum mala opera, non solum permissiue, sed etiam propriē & per se operari, quod tamen repugnat Cōcilio Trident. sess. 6. can. 6. Respondeo, Deum non operari propriē & per se actum malum, in sensu hæreticorum qui à Concilio damnantur, ita scilicet, vt ex directā intentione velit, actus prauos ab hominibus committi, & consequenter eorum voluntatem efficaciter impellat ad eos patrandos, vt illi impiissimē sentiunt. Quamuis autem Deus, homine proprio motu se determinante ad opus prauum, ex munere primæ causæ illi cooperetur, id non sufficit vt dicatur propriē, & per se causa talis operis; præsertim cum ille

offerat concursum in actu primo indifferenter, qui non minùs ad actum bonum, quàm ad malum trahi potest.

Nota 4. ex dictis posse colligi conclusionem illius quæstionis, an Deus sit causa excecationis, & indurationis. Dicendum enim est cum S. Doctore art. 3. Deum non esse causam excecationis, quantum ad motum animi humani inhaerentis malo, & auersi à diuino lumine, sed solum quantum ad subtractionem gratiæ, ex qua sequitur quòd mens non illuminetur, nec cor emolliatur ad rectè viuendum. Quæ postrema verba non sunt intelligenda de subtractione gratiæ sufficientis, & necessariæ ad conuersionem, sed efficacioris, qua posita, cor hominis emolliretur.

SECTIO II.

An demon sit causa.

CONCLUSIO I.

Dabolus non est directè homini causa peccandi.) Probatur ex quæst. 80. art. 1. nam voluntas hominis duo-

bus modis moueri potest, nempe ab ob-
iecto, & ab eo quod interiùs voluntatem
mouet & inclinat ad volendum, qua po-
steriori ratione voluntas non nisi à seip-
sa, vel à Deo, qui nequit esse causa pecca-
ti, moueri potest: quare ex hac parte, sola
hominis voluntas est directè causa pec-
cati. Ex parte verò obiecti, aliquid mouet
voluntatem tripliciter, 1. ipsam obiectū.
2. qui proponit obiectum. 3. qui persua-
det obiectum propositum habere ratio-
nem boni; sed nullo istorum modorum
potest aliquid esse causa peccati directā,
quia voluntas non mouetur ex necessita-
te ab aliquo obiecto, nisi sit vltimus fi-
nis. Vnde sequitur, quòd diabolus non sit
causa peccati directè, vel sufficienter,
sed solum per modum persuadentis, vel
proponentis appetibile.

Potest hic discursus illustrari ex 1. 2.
quæst. 9. art. 6. vbi S. Thomas volunta-
tem moueri à solo Deo, sicut ab exte-
riori principio, probat in hunc modum.
Motus voluntatis est ab intrinseco, sicut
& motus naturalis; quamuis autem rem
naturalem possit aliquid mouere, quod
non est causæ naturæ rei motæ, motum
tamen naturalem causare non potest, nisi
quod est aliququaliter causa naturæ. At
Deus solus est voluntatis causa, tum quia

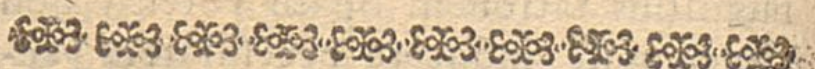
voluntas est potentia animæ rationalis, quæ à solo Deo causatur per creationem, tum quia cum voluntas habeat ordinem ad vniuersale bonum, nihil potest esse causa voluntatis, nisi ipse Deus, qui est vniuersale bonum. Omne autem aliud bonum per participationem dicitur, estque quoddam particulare bonum; at causa particularis non dat inclinationem vniuersalem, Vnde nec materia prima, quæ est in potentia ad omnes formas, potest causari ab aliquo particulari agente. Hinc ergo colligitur, quod etsi dæmon possit mouere voluntatem, cum tamen non sit causa voluntatis, motus eius voluntarius ab eo esse nequit.

Non erit etiam inutile, ad clariorem dictorum intelligentiam, ex tribus posterioribus articulis quæst. illius 80. quam tractamus, breuiter hic obseruare 1. diabolum posse ad peccatum inducere; non tantum exterius proponendo aliquod obiectum, sed etiam interius instigando; quatenus potest imaginationi formas aliquas imaginarias præsentare, & in appetitu sensitivo passionem aliquam excitare 2. Licet dæmon propria virtute, nisi refrænetur à Deo, possit aliquem inducere ex necessitate, ad faciendum actum, qui de suo genere peccatum est, quate-

DE PECCATIS. CAP. XI. 139

nus illius rationem ligare potest; non tamen posse inducere necessitatem peccandi, quia non imputatur homini ad peccatum, quod facit sine usu rationis: si autem ratio illius non est totaliter ligata, habet sufficientem libertatem ad resistendum peccato 3. etsi dæmon fuerit occasio omnium peccatorum, quatenus primum hominem ad peccatum induxit, non tamen omnia peccata fieri ex illius suggestionem, ut etiam aliàs notauimus in tractatu de Angelis cap. 12. Porro quia peccatum, originale aliquo modo fuit causa aliorum peccatorum, non erit abs re, de eo hîc agere, ubi de causis peccatorum differitur. Sit ergo.

CAPVT XII.

De peccato originali.

SECTION I.

An sit.

CONCLUSIO I.

Secundum fidem admittendum est
peccatum originale, in posteros Adæ
per generationem transfusum.) Ita om-
nes Catholici contra Pelagianos, qui
olim peccatum originale negabant. Pro-
batur autem 1. ex Scriptura sacra Iob. 14.
Quis potest facere mundum, de immun-
do conceptum semine? Psalm. 50.
Ecce enim in iniquitatibus conceptus
sum, ubi numerus pluralis pro singulari
ponitur. Rom. 5. Per vnum hominem
peccatum in hunc mundum intrauit, &
per peccatum mors. Et ne cum Pelagia-
nis dicas, peccatum intrasse in mundum,
non propagatione, sed imitatione, Apo-

DE PECCATIS. CAP. XII. 141

Stolus hanc euasione[m] excludit Ephes. 2. cum ait, nos natura[m] esse filios ira[e]. Imo cum Pelagius quaereret, per quas rimulas hoc peccatum dilaberetur in animam, Respondit Augustinus lib. 2. de nuptiis cap. 28. ex eo loco Apostoli, Quid quaeris, ô Pelagi, rimulam latentem, cum ianuam habeas apertissimam, Per vnum hominem peccatum intrauit in mundum. Quid amplius quaeris?

Probari potest 2. ex Conciliis, & Patribus. Verum aliis dimissis, sufficiet nobis illud ex Tridentino sess. 5. de peccato originali. Si quis Adæ prauaricationem sibi soli, & non eius propagini asserit nocuisse, & acceptam à Deo sanitatem, & iustitiam quam perdidit, sibi soli & non nobis etiam eum perdidisse, aut inquinatum illum per inobedientiae peccatum, mortem & poenas corporis tantum, in omne genus humanum transfudisse, non autem & peccatum, quod mors est animæ, anathema sit, cum contradicat Apostolo dicenti, Per vnum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors, &c.

Probatur 3. ex institutione Baptismi, Ecclesia enim semper credidit, baptismum specialiter fuisse institutum pro paruulis, ut scilicet per ipsum mundarentur à pec-

cato originali. Quò spectat illa sollicitudo, quâ parentes Catholici curant, ut infantes recens nati quam primum baptizentur; credunt quippe eos ante baptismum, infectos esse peccato originali, adeoque si in eo statu moriantur, a regno Dei in æternum excludendos. Nec refert, quòd baptismus à Christo fuerit institutus, nam ante aduentum Christi alia erant remedia, quibus infantes à culpa originali purgari poterant, ut diximus ubi de Sacramentis in genere.

Dices 1. si infantes nascerentur infecti peccato originali, falsum esset illud Ezech. 18. Filius non portabit iniquitatem patris. Verùm hoc retorqueri potest cõtra Pelagianos, tum quia illi dicebant, infantes sine baptismo morientes, ab æterna vita seu à visione Dei excludi; tum quia experientia constat, infantes variis pœnis affici. Quare hinc potius concludi debet, eos alicui peccato à primo parente tracto, obnoxios esse, ut verum sit, filium non portare iniquitatem patris, nisi ipse illius quodammodo sit particeps, ut explicat S. Doctor ad 1.

Dices 2. si peccatum originale transfunditur per generationem, aut illud subiectiuè existit in corpore, aut dicendum est non modo corpus, sed etiam ani-

nam generari. Respondeo neutrum sequi, non enim ista transfusio est physica, sed moralis, quemadmodum ipsum peccatum originis est aliquid morale. Quare ut Adam censeatur transfundere peccatum illud in posteros, sufficit quod ij via ordinaria ex illius stirpe oriantur; quia pactum tale erat, ut si primus parens à iustitia originali sua culpa excideret, eadem etiam omnes illius filij privati essent.

Dices 3. nos sæpe in superioribus dixisse, nullum esse peccatum, nisi sit voluntarium, & contra aliquam legem: infantes autem non uti propria voluntate, neque ullius præcepti capaces esse. Ad hoc responderi potest ex S. Thoma 1.2. quæst. 81. art. 1. omnes homines qui nascuntur ex Adam, posse considerari ut unum hominem, inquantum conveniunt in natura specifica: sicut omnes homines unius communis reputantur quasi unum corpus, & unus homo; actus autem unius membri corporalis, puta manus, non est voluntarius voluntate ipsius manus, sed voluntate animæ, quæ primò movet membrum. Sic igitur inordinatio quæ est in isto homine ex Adam genito, non est voluntaria voluntate ipsius, sed voluntate primi Parentis, qui movet mo-

tione generationis, omnes qui ex eius origine deriuantur; sicut voluntas animæ mouet omnia membra ad actum. Vnde etsi de ratione peccati sit, quod aliquo modo sit voluntarium, & contra legem, est tamen discrimen inter peccatum actuale, & originale, quod actuale debet esse voluntarium, voluntate particulari ipsius à quo perpetratur, & contra legem ipsi impositam: at satis est quod originale, cum ab actuali distinguatur, sit voluntarium voluntate communi generis humani, seu voluntate Adæ, ut in eo tanquam in capite, omnes homines continentur, & per illum representantur, & consequenter contra legem ipsi Adæ, ut aliorum hominum capiti indictam.

SECTIO II.

*An B. Virgo ab originali fuerit
immunis.*

CONCLUSIO I.

Beatissima Virgo Dei Genitrix à peccato originali fuit præseruata.) Probatum i. quibusdam testimoniis Scripturæ, quæ in hanc rem profertur solent, quale est

le est illud Genes. 3. Inimicitias ponam inter te, & mulierem: semen tuum, & semen illius, ipsa conteret caput tuum, & tu insidiaberis calcaneo eius. Vbi ex communi sententia, per vocem, ipsa, quā vulgata habet, intelligitur B.V. per caput serpentis, peccatum originale, & per contritionem illius, omnimoda victoria de illo reportata. Ex his autem sequitur, Virginem Deiparam non tantum à peccatis actualibus, sed etiam ab originali præseruatam fuisse.

Dices, locum prædictum secundum sensum literalem non intelligi de Virgine, sed tantum secundum sensum mysticum: at ex sensu mystico Scripturæ non satis firmum deducitur argumentum. Respondeo minorem veram esse, quando sensus mysticus auctoritatibus Patrum, aut Scripturæ interpretum non fulcitur, cuius oppositum hic contingit. Quæ si Mariæ virginitatem probare incet, ex mystica rubi, quem Moyses incubuit, vidit, expositione: quare non æquè prærit, immaculata illius conceptum probari ex loco allato, aliisque similibus. Iste non nisi in sensu mystico intelligitur de Virgine?

Possimus etiam ad idem suadendum, proferre illud ex Canticis Canticorum
de Pecc.

G

cap. 4. Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te, certum enim est hæc verba non raro à Patribus intelligi de B. Virgine. Quare cum dicatur, non modo eam totam esse pulchrâ, sed etiam in ea non esse maculam, hinc planè concludendum est, maculam peccati originalis in illius anima locum nunquam habuisse, vt sapienter concludit Idiora in contemplatione Virginis cap. 3. Confirmatur, nam S. Thomas 3. p. quæst. 27. art. 4. ait, fatendum esse Beatam Virgiem nullum actuale peccatum commisisse siue mortale, siue veniale, vt sic in ea impleatur quod dicitur Cant. 4. Tota pulchra es, &c. At cur non etiam fatendum erit, illam à peccato originali fuisse immunem? Præsertim cum hoc peccatum turpius sit, quàm veniale, vt ex dicendis intelligetur.

Probatur & prædicta conclusio auctoritate Ecclesiæ, quæ tam apertè illi fauet, vt mirum sit viros Catholicos adhuc pro parte opposita stare. Nā imprimis ex præcepto Sedis apostolicæ, Festum Immaculatz Conceptionis Beatissimæ Virginis per totum orbem celebratur, variazque indulgentiæ celebrantibus conceduntur, & speciale huius Festi Officium in Ecclesia decantatur, idque to-

tum à quāplurimis Pontificibus fuit approbatum. Quis, verò affirmare audeat Sedem Apostolicam in re tanti momenti, ad fidem & ad bonos mores spectante, errare posse? confirmatur, nā patres antiqui ex eo quod Ecclesia Festum Nativitatis Beatissimæ Virginis celebrat, colligunt eam in natiuitate fuisse sanctam, & à peccato originali liberam. Ergo à pari cū eadem Ecclesia Festum Conceptionis immaculatæ quotannis celebret, inde magnum eruitur argumentum ad probandum, Mariam Virginem in puncto conceptionis fuisse sanctam, & à macula originali immunem, Imò si ex festo Nativitatis rectè deducitur, Virginem fuisse sanctam, antequam nasceretur, ex eodem colligi debet, eam fuisse sanctā in ipso momento conceptionis; cū ratio reddi nequeat; cur sanctitas illius, si debet antecedere natiuitatē, nō debeat retrahivsq; ead ipsū instans cōceptionis.

Deinde, quòd sententia nostra Sedi Apostolicæ multò magis placeat, quàm opposita, vel ex eo conicere licet, quòd quādiu summi Pontifices Festum immaculatæ Conceptionis magnis fauoribus prosequuntur, interim prohibent sub pœna excommunicationis, ne quis vel in concionibus, vel in lectionibus pu-

blicis docere audeat, Virginem fuisse conceptam in peccato originali. Imò Gregor. XV. altum ea de re silentium deinceps haberi iussit, adeò vt misera illa opinio, etiam à priuatis colloquiis expulsa, in insulam mentalem à multis iam annis, iussu Ecclesiæ Romanæ sit relegata, vt non nemò acutè obseruauit.

Probari potest 3. præcedens conclusio ex Patribus, quorum alij sanctitatem, puritatem, & gratiam Virginis adeò extollunt, vt satis indicent eam ab omni peccato fuisse liberam: alij generatim docent, peccatum in virgine nullum locum habuisse; alij disertè etiam à peccato originali eam eximunt. Verùm non est animus in hoc compendio eorum verba recensere, cum præsertim apud plerisque recentiores, de hac materia tractantes videri possint. Illud solum obseruandum est, quod dicunt Patres Concilij Trindent. sess. 5. in decreto de peccato originali, non esse suæ intentionis, comprehendere in hoc decreto, vbi de peccato originali agitur, beatam & immaculatam Virginem Mariam Dei genitricem.

Probat 4. illo discursu, quo S. Doctor 3. parte quæst. & articulo citatis ostendit, Beatam Virginem nunquam

actu peccasse; Ait enim Deum illos. quos ad aliquid eligit, ita præparare & disponere, vt ad id inueniantur idonei, ad quod eliguntur. Beata autem Virgo fuit electa diuinitus, vt esset mater Dei, & ideo non est dubitandum, quin Deus per suam gratiam eam ad hoc idoneam reddiderit: at non fuisset idonea mater Dei, si peccasset aliquando; tum quia honor, & ignominia parentum redundat in prolem; tum quia singularem affinitatem habuit ad Christum, qui ab ea carnem sumpsit: at quæ conuentio Christi ad Belial? Tum etiam quia Dei Filius, qui est Dei sapientia, singulari modo in ipsa habitauit, scilicet & in anima, & in vtero; dicitur autem Sapient. 1. In maleuolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis. Et ideo fatendum est, quòd Beata Virgo nullum peccatum actuale cõmisit siue mortale, siue veniale. Ita S. Doctor cuius ratio aut nihil concludit aut æquè, vel à fortiori concludit, Beatam Virginem à peccato originali fuisse prorsus immunem; si enim peccatum veniale, quod omnium consensu leuissimum est, & cùm gratia diuina cohæret, à dignitate, & sanctitate matris Dei valde alienum censeretur, quis dubita-

quin peccatum originale, quod priuæ gratia, & beatitudine, longius adhuc à Dei Matre abesse debeat.

Addo, etsi peccatum mortale aliquo sensu grauius sit originali, hoc tamen alia ratione esse sordius, & cum maiori dedecore coniunctum, vt inde coniicitur, tum quod ex communi sententia, Christus magis præcipue venit propter originale, quam propter actuale, adeo vt venturus esset, si fuisset originale, sine actuale, & non vice versa quia peccatum mortale non impedit, quin homo sit membrum Ecclesiæ; at homo saltem vt plurimum, manet extra Ecclesiam, denec à peccato originali mundatus sit. Vnde in lege noua institutus est baptis- mus, vt per illum homo ab eiusmodi peccato liberetur, simulque in Eccle- siam introducatur.

Probat 5. quia Beatissima Virgo communiter prædicatur immunis, à mul- tis effectibus peccati originalis, nimi- rum à fomite peccati, à dolore partus, & sordibus puerperij, à corruptione corporis, à potestate quam vir in vxo- rem exercet, &c. Quidni ergo dicemus, eam etiam fuisse præseruatam à peccato originali? An non magis indecorum erat, quod Dei mater subiace- ret dæmo-

ni. quàm poënis prædictis? Ita sanè sentio, & eò libentius quòd audiam, omnes ferè orbis Academiæ in eandem sententiam conspirare, vt plerique testantur; mihiq; indubitatum sit, minùs piè minusq; probabiliter sentire, qui sanctissimam Dei Matrem peccato originali subiiciunt; quam qui ex aduerso stant, pro immaculata illius Conceptione, quam cum summo Pontifice, aliisque Ecclesiæ prælatis, magno affectu celebrant Reges terræ, & omnes populi, principes & omnes iudices terræ, iuvenes & virgines, senes cum iunioribus.

Obiicies 1. generales Scripturæ locutiones quibus dicitur, omnes homines in Adamo peccasse, in eo mortuos esse, Christum à peccato omnes liberasse. Respondeo 1. leges generales non excludere priuilegia particularia, vt pater, quia etsi in multis offendamus omnes, & omnes nascamur filij iræ, vt loquitur Scriptura, id non impedit quin omnium consensu, Beatissima Virgo fuerit diuinitus præseruata à peccato actuali, & ante natiuitatem sanctificata. 2. B. Virginem non fuisse in se maculatam peccato originali, etsi concedatur eam peccasse in Adamo, hinc peccatum origina-

le, sed ad summum eam contraxisse debitum incurrendi in tale peccatum. Unde etiam ut dicatur à Christo redempta sufficit, quòd per illius gratiam ab originali præservata fuit; siquidem ille est perfectior redimendi modus, quàm si post casum restaurata fuisset.

Obiicies 2. plerosque Patres & Scholasticos speciatim verò S. Bernardum, & S. Thomam stare pro opposita sententia. Respondeo 1. authores illos variè de hac re locutos esse, ut multi observant, nam in vno loco docent, Beatissimam Virginem incidisse in peccatum originale, in alio verò oppositum tradunt, Ista autem varietas facit ut testimoniis quæ nobis opponuntur, magna fides adhiberi non possit 2. non fieri iniuriam Patribus & Scholasticis, qui aliter quàm nos, de conceptione sentiunt, quòd salvo honore iis debito, sequamur sententiam de hac re, in quam Ecclesia, totusque penè orbis magis propendet, quæque rationibus non spernendis innititur, ut ex dictis constat.

Obiicies 3. B. Virginem fuisse baptizatam, adeoque peccatum originale contraxisse. Verùm negatur id sequi, nam baptismus confertur præcipuè, ut quis fidei Christianæ caractere insigniatur,

DE PECCATIS. CAP. XII. 153
aliorumque Sacramentorum ianua ipsi
aperiatur. Quare Virgo baptizata fuit,
vt hos effectus obtineret, non autem re-
missionem peccati originalis.

Instabis, formam baptismi fore fal-
sam, nisi baptizatus à peccatis emunde-
tur, cum ablutionem internam significet.
Sed contrà, nam ex communi sententia,
potest quis in peccatis existens, baptis-
mum validè suscipere cum fìctione, seu
etsi non sit dispositus ad obtinendam
peccatorum remissionem, eamque non
obtineat; quia talis fìctio non impedit,
quin characterem suscipiat, vt dictum
est alibi. A fortiori ergo valebit bap-
tismus, si quis ad eum sine peccato acce-
dat; si quidem illius forma non signifi-
cat absolutè remissionem peccatorum, sed
vt summum ex hypothesi quòd sint pec-
cata, & suscipiens eorum remissioni im-
pedimentum non apponat.

Obiicies 4. peccatum originale re-
sultat necessariò ex vnione animæ, in iis
qui via ordinaria ex Adamo generantur;
ergo videtur impossibile quòd persona
aliqua ab eo præseruetur. Respondeo
non sequi, nam illa resultantia potest
impediri per gratiam habitualement, in ip-
so puncto vnionis animæ infusam: si
enim in eo instanti anima est capax

114 TRACTATUS

priuationis, consequenter est capax formæ oppositæ; cum priuatio aliud non sit, quam negatio formæ in subiecto apto. Quod autem peccatum originale in priuatione consistat, dicetur postea.

SECTIO II.

An alij exempti.

CONCLUSIO I.

EXcepta Beata Virgine, omnes posteri Adæ qui via ordinaria ex eo oriuntur, concipiuntur in peccato originali.) Loquor ut vides, de iis qui via ordinaria concipiuntur, nam etsi Christus ex Adam descendat, non tamen peccatum originale contraxit; cum virtute Spiritus sancti ex Matre Virgine conceptus fuerit. Imò quamuis Christus natus esset via ordinaria ex viro, & muliere, non contraxisset peccatum originale, quia nullum peccatum cum gratia vnionis subsistere potest.

Probatur ergo conclusio de puris hominibus, à primo parente modo natu-

DE PECCATIS. CAP. XII. 155
rali deriuatis; quia cū ex Scriptura,
Conciliis, & Patribus constet, omnes
homines concipi, & nasci in peccato, non
possumus, sine graui fundamento ali-
quos ab hac lege excipere. At nullum
tale fundamentum extat, cum desit re-
uelatio de hac re, & rationes quibus mo-
uemur, vt Beatam Virginem sine pecca-
to conceptam credamus, in aliis homi-
nibus locum non habeant. Confirmatur,
nam quo titulo præsumeremus maius pri-
uilegium alicui concessum esse, quā
Ioanni Baptistæ, qui tamen non ab ori-
ginali præseruatus, sed tantū ante na-
tiuitatem ab eo mundatus fuit?

Hinc collige 1. contra hæreticos,
prædestinatos nasci cum peccato origi-
nali: nam verba Scripturæ etiam ad il-
los extendantur, & aliunde dici nequit
sine errore, prædestinatos non egere bap-
tismo, & sine illo, etiam ante vsum ra-
tionis morientes, saluari.

Collige 2. contra eosdem, etiam
fidelium filios nasci in peccato origina-
li, propter rationes iam dictas. Quod
autem parentes mundi generent filios
immundos, explicat Augustinus lib. de
peccato originis cap. 40. similitudine
olæ, cuius semen non oleam, sed olea-
strum generat. Et lib. 3. de peccatorum

meritis cap. 8. similitudine hominis circuncisi, qui generat filium incircūcisum, à quo præputium per circuncisionem auferendum est.

Iam duo hic breuiter quæri possunt 1. an si quis ex carne humana miraculosè formaretur, contraheret peccatum originale. Respondeo negatiuè, quia vt ait S. Thomas art. 4. peccatum originale à primo parente traducitur in posteros, in quantum mouentur ab ipso per generationem, sicut membra mouentur ab anima, ad peccatum actuale: non est autem motio ad generationem, nisi per virtutem actiuam in generatione. Vnde illi soli peccatum originale contrahunt, qui ab Adamo descendunt per virtutem actiuam, in generatione ab eo generaliter deriuatam, quod est secundum seminalem rationem ab eo descendere. Si autem aliquis formaretur virtute diuina ex carne humana, manifestum est quòd vis actiua non deriuaretur ab Adamo, quare peccatum originale non contraheret. Nec refert, quòd is qui ex carne humana, modo iam dicto formaretur, fuisset in Adam; in eo enim fuisset secundum corpulentam substantiam dumtaxat, non verò secundum seminalem rationem, vt notatur in responsione ad 3.

Quæres 2. an si non Adam, sed Eva tantum peccasset, filij eorum contraherent peccatum originale. Responder. S. Thomas art. 5. negatiuè, quod probat, quia solus pater in generatione est principium actiuum, mater autem tantummodo materiam subministrat. Vnde peccatum transfusum esset in posteros, si solus Adam peccasset, non autem si Eva tantum. Sed quicquid sit de illa ratione, congruentius sanè videtur, vt Deus potestatem traducendi iustitiam originalem in posteros dederit Adæ soli; quia cum ille esset caput, & principium totius generis humani; ad eum propriè spectabat pacisci pro se, & pro suis filijs, quorum voluntates in voluntate ipsius continebantur.

SECTIO IV.

Quid sit originale.

CONCLUSIO I.

Peccatum originale nihil est aliud quàm priuatio iustitiæ originalis debitæ inesse. Probatur inductione, nam

imprimis peccatum originale non est pro-
pensio illa, qua concupiscentia fertur in
illicita, præueniendo vsum rationis, vt
volunt quidam hæretici: quia certum est,
peccatum originale tolli in baptismo,
quoad totum id quod veram & propriam
rationem peccati habet, vt definitum
fuit in Concilio Trident. sess. 5. cum ta-
men motus concupiscentiæ in renatis,
maneant, vt satis patet experientia.

Præterea peccatum originale non esse
formaliter peccatum ipsum actuale Adæ,
vt per illud omnes eius posterii extrinse-
cè denominantur peccatores, vt aiunt qui-
dam Catholici, probatur, tum quia
Concilium Trident. sess. citata statuit,
Adæ peccatum omnibus inesse unicuique
proprium: tum quia similiter dicendum
esset, omnes homines constitui iustos, de-
nominatione extrinseca ab vnica Christi
iustitia ipsis imputata, quod tamen hæ-
reticum est; tum quia sicut non potest
quis denominari agens, ab actione alte-
rius, ita neque ab ea denominari malus
aut peccator; tum quia aliàs simpliciter
verum esset, quod Pelagiani dicebant,
peccatum originale non inhaerere par-
uulis ipsis, & quod inde consectarium
ducebant, eos non indigere baptismo, ad
consequendam remissionem peccati ori-
inalis.

DE PECCATIS. CAP. XII. 139

Ex his autem concludimus tandem, peccatum originale consistere formaliter, in priuatione iustitiæ originalis debitæ inesse, vt patet à sufficienti enumeratione: quia cum primus parens per inobedientiam, non tantum sibi; sed etiam nobis iustitiam originalem amiserit, dubium non est, quin eiusmodi priuatio quâ à gratia, & amicitia diuina excidimus, in nobis sit mala moraliter, & per eam intrinsecè fœdatis & peccatores constituamur, Deusque meritò propter illam nos à beatitudine æterna excludat. Confirmatur, nam peccatum originale formaliter tollitur per gratiam baptismalem; ergo consistit formaliter in priuatione talis gratiæ, quæ à iustitia originali non distinguitur.

Dices 1. si actuale peccatum Adæ non spectat ad essentiam peccati originalis, quomodo verum est illud Pauli Roman. 5. Per vnus inobedientiam peccatores constituti sunt multi? & quod postea ait, in Adamo omnes peccasse. Respondeo 1. nos per inobedientiam primi parentis peccatores fuisse constitutos, non formaliter, sed causaliter, quatenus per illius præuaricationem, non modo peccata corporales, sed etiam peccatum ipsum in nos transfusum est, vt explicat Conci-

lium Trident. sess. 5. citata, & satis paret ex eo quod addit Apostolus; Ita & per vnus obedientiam iusti constituentur multi, constat enim nos per iustitiam Christi non esse iustificatos formaliter, sed causaliter.

Respondeo 2. nos in Adam peccasse, non quòd tunc actu peccauerimus, cum nondum essemus, sed quia cum ille esset caput nostrum, & iustitiam accepisset ea lege, vt eam in nos transfunderet, si in obedientia permaneret, secus verò & sibi, & nobis amitteret; eo ipso quòd præceptum diuinum violauit, hinc contraximus aliquam necessitatem incurrendi in peccatum, statim atque existimus.

Dices 2. aut Beata Virgo à Christo redempta non fuit, aut si fuit, vel ea habuit peccatum originale in se, aut certe debuit habere aliquid maculæ in primo parente, à quo liberaretur; hoc enim ablato nihil superest quod remissione indigeat. Respondeo 1. hoc argumentum, si quid probat, contra suos authores colligi, Beatam virginem fuisse obnoxiam, saltem ex parte, peccato originali: si enim eandem Adæ actionem ipsam patrauit, & hæc spectat ad essentiam, vel integritatem peccati originalis, quis nõ videt Dei Matrem à peccato originali non fuisse per-

DE PECCATIS. CAP. XII. 161
fectè & totaliter liberam?

Respondeo 2. etsi actuale peccatum Adæ non sit de intrinseca ratione peccati originolis, & nulla fuerit in Virgine macula luenda, hinc non sequi, eam non fuisse redemptam; quia ad hoc sufficit, quod à culpa originali, per specialem gratiam præservata fuerit, ut iam suprà observatum fuit.

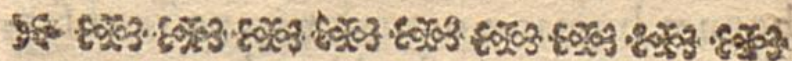
Dices 3. etsi per baptismum conferatur gratia sanctificans, non tamen propterea restituitur baptizato iustitia originalis, qualem amisit in Adamo: ergo falsum est, quod peccatum originale consistat in privatione talis iustitiæ. Respondeo hinc tantum sequi, peccatum originale non esse formaliter privationem iustitiæ originalis, prout hæc includebat non modo gratiam, charitatem, aliasque virtutes infusas, sed etiam perfectam subiectionem appetitus ad rationem, absolutam rerum omnium naturalium scientiam, præservationemque à morbis, aliisque incommodis corporeis. Negamus tamen inde colligi, peccatum originale non esse formaliter privationem iustitiæ originalis, qua parte hæc includebat gratiam, & virtutes infusas, in quibus iustitia & sanctitas interna formaliter constituitur.

Dices 4. priuatio iustitiæ in nobis est pœna peccati originalis; ex S. Thoma infrà quæst. 15. art. 5. ergo ipsa non est peccatum originale, sed potius effectus. Respondeo S. Doctorem quæst. 82. art. 3. apertè nobis fauere, cùm dicat priuationem iustitiæ originalis, per quam voluntas subdebatur Deo, esse formale in peccato originali. Quare cùm alio loco ait, priuationem iustitiæ esse pœnam peccati originalis, sensus est, nos in pœnam peccati primi parentis, priuatos esse iustitiæ originalis; quod non impedit, quin talis priuatio sit peccatum in nobis.

Instabis, cùm Deus non deneger gratiam, si peccatum originale consistit formaliter in priuatione gratiæ, sequitur Deum esse propriè causam peccati originalis. Respondeo id non sequi, nam peccatum originale non est priuatio gratiæ, quomodolibet spectata, sed quatenus est priuatio gratiæ, vt debita, qua ratione non est à Deo; cùm posita Adæ inobedientia, non tenentur in instanti conceptionis illius posterioris gratiam infundere.

Dices 5. priuatio gratiæ est in eo, qui post baptismum mortaliter peccauit, & tamen in eo non est peccatum originale, ergo peccatum originale non est priua-

DE PECCATIS, CAP. XII. 163.
tio gratiæ. Respondeo, peccatum origi-
nale non esse quamcunque priuationem
gratiæ, sed priuationem gratiæ, ob pec-
catum primi parentis; qua ratione non
est in baptizatis, sed propter personale
ipsorum peccatum. Vnde collige, pecca-
tum primi parentis, licet non sit intrin-
secū peccato originali, vt supra ostendi-
mus, per illud tamen connotari; ideo vt
essentia peccati originalis perfectè non
intelligatur, sine tali connotatione.

CAPVT XIII.

De effectibus peccati.

SECTIO I.

Quomodo naturam corruperit.

CONCLUSIO I.

Natura humana aliquo modo cor-
rupta est per peccatum.) De hoc
agit S. Doctor 2. 2. quæst. 85. cuius
art. 1. docet, tria esse bona naturæ, quo-
rum primum nec tollitur, nec minuitur

per peccatum; secundum non tollitur quidem, sed diminuitur; tertium verò per peccatum primi parentis totaliter est ablatum. In primo genere boni constituit ipsa principia naturæ, & proprietates ex iis manantes. In secundo, inclinationem quam habet homo naturaliter ad virtutem, quæ per actus vitij oppositos minuitur. In tertio, donum originalis iustitiæ, quod in primo homine toti humanæ naturæ collatum fuit.

Notandum autem 1. ex art. 2. totum bonum humanæ naturæ non posse auferri per peccatum, siquidem bonum naturæ quod per peccatum diminuitur, est naturalis inclinatio ad virtutem, quæ quidem conuenit homini ex eo quod est rationalis; hinc enim habet quod operetur secundum rationem, quod est agere secundum virtutem; per peccatum autem non potest ab homine tolli, quod sit rationalis; quia iam non esset capax peccari. Vnde non est possibile, quod prædictum naturæ bonum totaliter tollatur.

Notandum 2. ex art. 3. conuenienter numerari quatuor naturæ vulnera, ex peccato primi parentis consequentia, nempe infirmitatem, ignorantiam, malitiam, & concupiscentiam. Ratio est, quia cum per peccatum amissa sit iustitia origina-

DE PECCATIS. CAP. XIII. 165

lis, quæ subiiciebat inferiores animæ vi-
res rationi, & hanc Deo, hinc factum
est, vt omnes potentia animæ maneat
quodammodo destitutæ proprio ordine,
quo naturaliter ordinantur ad virtutem,
caque destitutio, vulneratio naturæ dici-
tur. Sunt autem quatuor potentia animæ,
quæ possunt esse subiecta virtutum, sci-
licet ratio, in qua est prudentia; voluntas,
in qua est iustitia, irascibilis, in qua est
fortitudo; & concupiscibilis, in qua est
temperantia. In quantum ergo ratio de-
stituitur suo ordine ad verum, est vulnus
ignorantiæ; in quantum verò voluntas de-
stituitur ordine ad bonum, est vulnus
malitiæ; in quantum autem irascibilis de-
stituitur suo ordine ad arduum, est vulnus
infirmittatis: & tandem in quantum con-
cupiscentia destituitur suo ordine ad de-
lectabile moderatum ratione, est vulnus
concupiscentiæ.

Notandum 3. ex art. 9. mortem, alios-
que defectus corporales naturæ humanæ,
non esse per se effectus peccati primi pa-
rentis; quia scilicet sunt præter intentio-
nem peccantis: esse tamen effectus per ac-
cidens, nimirum renouendo prohibens,
eo modo quo diuellens columnam, per
accidens mouet lapidem columnæ super-
positum: nam per peccatum illud subla-

ta est originalis iustitia, per quam non solum inferiores animæ vires continebantur sub ratione, absque omni deordinatione, sed etiam totum corpus continebatur sub anima, absque omni defectu. Quare sicut vulnerata est humana natura, quantum ad animā, per deordinationem potentiarum: ita est corruptibilis effecta, per deordinationem ipsius corporis.

CONCLUSIO II. Peccatum causat aliquam maculam in anima.) Hoc probat S. Doctor 1. 2. quæst. 87. art. 1. quia sicut corpus nitidum, ex contactu alterius corporis, perdit suum nitorem, & maculam contrahit; ita anima, quia peccando adhæret rebus quibusdam, contrahit lumen rationis, & diuinæ legis; ex ea adhæensione, quæ est veluti quidam tactus, amittit nitorem illum quem habet, ex refulgentia naturalis, & diuini luminis, per quod dirigitur in operationibus suis. Notat autem art. 2. maculam manere in anima post actum peccati, quia ut dictum est, macula importat quendam defectum, nitoris, propter recessum à lumine rationis, & diuinæ legis; & ideo quando diu homo manet extra huiusmodi lumen, manet in eo macula peccati; sed postquam redit ad lumen rationis, & ad

DE PECCATIS. CAP. XIII. 167

lumen diuinum, per motum quendam voluntatis priori motui contrarium, tunc macula cessat.

Quæres, quid sit macula illa quam homo peccando contrahit, quæque post actuale peccatum perseuerat in anima, hominemque denominat sordidum, maculatum, & habitualiter peccatorem. Respondeo, maculam illam nihil aliud esse quàm ipsum peccatum actuale, quatenus quoad suam malitiam moraliter perseuerat, etiam transacto ipso actu, iamque peccatum habituale denominatur. Non enim apparet, quid aliud esse possit prædicta macula, siquidem post actum peccati, nihil ex eo superest in anima quàm vel priuatio gratiæ, vel reatus poenæ, vel habitus realis ab eo productus: at macula peccati non est priuatio gratiæ, cum ille qui versatur in peccato mortali, per nouum peccatum mortale contrahat nouam maculam, neque tamen priuetur gratia. Iustus etiam per peccatum veniale aliquam maculam contrahat, non tamen priuetur gratia.

Non etiam peccati macula sita est in reatu poenæ, seu in obligatione soluendi poenam peccato commissio debitam. Nam macula illa est peccatum, vt vel ex eo patet, quòd tollatur per Sacramenta

Baptismi, & Pœnitentiæ, quæ fides docet, ad remissionem peccatorum instituta esse. At reatus pœnæ non est peccatum, sed quid posterius peccato; cum non ideo quis sit peccator, quia pœnam meretur, sed potius ideo pœnam meretur, quia peccator est.

At neque dici potest, maculam illam esse habitum realem, ex actu peccati productum; tum quia non ex omni actu peccati producitur habitus, nullum autem est peccatum, quod non relinquat maculam; tum quia per pœnitentiam tollitur peccati macula, at habitus prauus adhuc remanet. Quare à sufficienti enumeratione concludimus, maculam peccati nihil aliud esse formaliter, quàm ipsum peccatum actuale, quatenus moraliter perseverat, nondumque per pœnitentiam est retractatum, aut remissum per gratiam. Quod rursus ex eo suadet, quia macula illa est peccatum, ut dictum est, at non aliud quàm quod præterit, quia alioqui quicunque peccaret actu, duobus peccatis distinctis obnoxius esset: neque etiam est peccatum illud præteritum ut sic cum macula adhuc maneat: ergo est peccatum præteritum, ut moraliter perseverans. Confirmatur, nam homo dicitur mori in peccato quod non retractavit,

D E PECCATIS. CAP. XIII. 169
retractavit, & propter illud damnari:
macula ergo in qua moritur, nihil est
aliud quàm peccatum prateritum adhuc
perseuerans.

SECTION II.

De reatu & pœna peccati.

CONCLUSIO I.

R Eatus pœnæ est effectus peccati. Ita
S. Thomas 1. 2. quæst. 87. art. 1.
quod probat, quia videmus in rebus na-
turalibus, & humanis, quicquid contra
aliquem ordinem insurgit, ab eo ordi-
ne & principe ordinis deprimi; at qui
peccat, agit contra triplicem ordinem,
rationis, legis humanæ, & diuinæ; quare
triplicem pœnam incurrit, vnā quidem
à seipso, quæ est conscientiæ remorsus,
aliā ab homine, tertiam verò à Deo.

Quæret hic aliquis, an peccatum pos-
sit esse pœna peccati. Ad quod S. Thomas
art. 2. responderet cum distinctione. Nam
per se loquendo, peccatum nullo modo
potest esse pœna peccati; quia de ratio-
ne peccati est, vt sit voluntarius, de ra-
tione autem pœnæ, vt sit contra volun-
tate Pecc.

H

tatem. Per accidens verò potest peccatum esse pœna peccati tripliciter, 1. ex parte causæ, quæ est remotio prohibentis: cum enim ipsa subtractio gratiæ, qua peccatum impediatur, sit quædam pœna, & à Deo, peccatum etiam inde sequens pœna dicitur. 2. ex parte substantiæ actus, quæ afflictionē inducit, siue sit actus interior siue exterior. 3. ex parte effectus, ut scilicet aliquod peccatum dicatur pœna, respectu effectus consequentis.

In hac re puto certum esse, peccatum ut peccatum, non posse esse pœnam peccati præcedentis: nam Deus cum sit Iudex iustus, amat pœnam quam infligit propter peccatum, & per eam vult iniuriam sibi factam vlcisci, hoc enim totum honestum est, cum spectet ad iustitiam vindicativam: Deus autem non potest amare peccatum, ut peccatum, est, neque potest velle, ut per illud iniuria sibi illata reparetur; hoc enim aliud nihil esset quàm velle vnam iniuriam refarcire per aliam, eamque ut plurimum maiorem, quod ut patet, fieri nequit. Impossibile igitur est quod vnum peccatum sit propriè, & per se pœna alterius.

Dices, peccatum formaliter spectatum est malum homini, ergo potest esse pœna illius. Confirmatur, nam calor in-

tenissimus potest esse pœna corporis humani, quia est malus, & disconueniens illi. Respondeo peccatum esse malum culpæ respectu hominis, adeoque non posse per se esse malū pœnæ; cum honestè à Deo amari non possit, neque infligi ad compensandam iniuriā sibi factam, ut dictum est. Vnde aperta est differentia inter peccatum, & calorem intensissimum, qui cum nullam malitiam contineat, iustè in vindictam sceleris, à supremo iudice appeti potest.

Maiores dubitationes est, an peccatum materialiter spectatum, possit esse pœna alterius peccati. Respondeo negatiuè, quia cum pœna sit obiectum iustitiæ vindictiue, potest Deus honestè eam velle, & directè intendere; potest etiam si opus sit, peccatorem ad eam compellere. Non tamen potest Deus velle, & directè intendere actum peccati, hominemque ad talem actum impellere: quia sic vellet peccatum, essetque causa illius ut alibi non semel à nobis probatum est.

Quod si quis obiiciat illud Pauli Roman. i. Propter quod tradidit eos Deus in desideria cordis eorum; Respondet S. Doctor loco citato, hoc verum esse, quatenus deserti homines ab auxilio

diuinæ gratiæ, vincuntur à passionibus, qua ratione ait peccatum semper dici pœnam præcedentis peccati. Quam responsionē à studiosis doctrinæ S. Thomæ obseruari velim, vt intelligant quàm lōgè à vera illius, imò & Pauli mēte abeāt, qui pronunciare audent, traditionem prædictam, quàm Doctor Angelicus ait semper referendam esse, in meram subtractionem auxiliorum gratiæ, fieri semper per motiones reales, & positivas quibus aiunt: Deum in pœnam vnius peccati, physicè prædeterminare ad aliud peccatum, quoad entitatem spectatum.

CONCLUSIO II. Aliquod peccatum inducit reatum pœnæ æternæ. Ita S. Doctor art. 3. quod probat, quia cū peccatum ex hoc inducat reatum pœnæ, quod pervertit aliquem ordinem, tandiu manet reatus pœnæ quandiu peruersitas ordinis remanet. Interdum autem pervertitur ordo irreparabiliter, nimirum si subtrahatur principium ordinis, vt patet exemplo visus, qui si corrumpatur, non potest reparari visio, nisi per virtutem diuinam. Cū igitur charitas sit principium ordinis, quo voluntas subditur Deo, peccata mortalia sunt irreparabilia, cū iis charitas tollatur, sicque inducunt reatum pœnæ æternæ. Confir-

DE PECCATIS. CAP. XIII. 173

matur hæc ratio, nam per peccatum mortale amittitur gratia; at sine gratia quid faciet homo, vt iniuriam Deo illatam compenſet?

Nota 1. certum eſſe ex fide, peccato mortali reſpondere duplicem pœnam, alteram damni, quæ conſiſtit in priuatione viſionis Dei; alteram ſenſus, quæ poſita eſt in cruciatibus, ab igne infernali cauſatis.

Nota 2. vtramque illam pœnam eſſe æternam, nam de priori dicitur 1. ad Cor. 6. Iniqui regnum Dei non poſſidebunt; de poſteriori verò Matth. 25. Ite maledicti in ignem æternum: Imò illud, ite, denotat quandam eiectionem æternam à viſione Dei. Vnde damnatur error, tum eorum qui olim dixerunt, pœnas omnium damnatorum aliquando finiendas, tum eorum qui id limitabant, ad pœnas Chriſtianorum. Hæc & ſimilia humanæ rationis figmenta fundamento carent, & veritati in Scriptura reuelatæ, ac in Conciliis definitis apertè repugnant.

Nota 3. pœnas damnatorum æqualem ſemper intenſionem habituras, vt ſatis indicat Scriptura cùm docet, pœnas illas fore æternas, & cùm ignem inferni vocat inextinguibilem. Iſta enim & ſimilia

denotant, pœnas damnatorum statum
quendam immutabilem habituras; ita
scilicet ut nunquam minuendævel au-
gendæ sint. Quod etiam non obscure in-
nuitur verbis illis Eccles. 11. Si ceciderit
lignum ad austrum, aut ad aquilonem,
in quocunque loco ceciderit ibi erit.

Nota 4. pœnam damnatorum et si æter-
nam, esse proportionatam culpæ, neque
esse maiorem quàm culpa ipsa mereatur;
quod non tantum suaderi potest ratione S.
Thomæ ante allata, quæ ex ipso peccato
fuitur, sed etiã & maximè ex eo, quod
eiusmodi pœna à Deo peccato mortali
est constituta: si enim prudentia, &
probitas humani legislatoris sufficit, ut
dicamus pœnas ab eo sceleribus decre-
tas, iustas esse, & non excedere eorum
demeritum: quanto magis idem iudicium
ferendum est de Deo, qui non modo
iustus est, & sanctus, sed etiam ipsamet
iustitia, & sanctitas.

CONCLUSIO III. Peccato
mortali non debetur pœna infinita secun-
dum quantitatem, seu intensiorem gra-
dum. ratio est, quia iustitiæ æqualitas
postulat, ut pœna sit proportionata cul-
pæ; at hæc est simpliciter finita; esto sit in-
finita secundum quid, seu extrinsecè;
quia continet auersionem à Deo, qui est

bonum infinitum, ergo & pœna simpliciter finita esse debet. Minor ostenditur, quia in peccato mortali tria considerari possunt 1. quòd opponatur tali virtuti. 2. quòd priuetur gratia. 3. quòd per illud Deus offendatur. At peccatum mortale nequit esse infinitum, ex vllò horum capitum, non ex 1. aut 2. quia virtus cui peccatum opponitur, & gratia qua priuat, sunt qualitates finitæ: non etiam ex 3. quia aliàs sequeretur peccata ipsa venialia; cùm iis Deus offendatur, habere malitiam simpliciter infinitam. Item peccata omnia mortalia continere æqualem malitiam, & vnum non esse maius alio: quæ, & similia valdè absurda sunt.

Dices 1. offensa crescit iuxta dignitatem personæ offensæ, ergo si persona est infinite digna, offensa erit simpliciter infinita. Respondeo non sequi, sufficit enim quòd talis offensa, cæteris paribus, sit maior quacunque offensa, contra personam minùs dignam patrata.

Contra illa offensa est simpliciter infinita, quæ infinitas offensas aliàs aliis maiores, grauitate superat. Verùm hoc falsum est, alioqui homo esset simpliciter infinitus; cū possit Deus alias, & aliàs

species in infinitum multiplicare; quæ ad perfectionem speciei humanæ nunquam perrigent.

Dices 2. qui peccat mortaliter, Deum inhonorat, & quantum est ex se, eius divinitatem destruit; hoc autem nocumentum est infinitum, ac proinde malitiam, & offensam simpliciter infinitam in peccato arguit. Respondeo mortaliter peccantem, Deo auferre aliquem honorem externum, qui est aliquid finitum; & quia constituit ultimum finem in creatura, censeretur quodammodo destruere Deum, qui essentialiter est ultimus finis omnium; non quod verum aliquod nocumentum ei inferat, aut inferre possit.

Ex dictis collige, poenam damnatorum siue damni, siue sensus, de facto esse simpliciter finitam, quoad intensiorem. Et de priori patet, quia per illam homo priuatur visione Dei, quæ finita est & limitata. De posteriori verò, quia creatura non est capax cruciatus, aut doloris infinite intensi. Est tamen observandum discrimen inter poenas illas, quod poena damni dicitur secundum quid infinita, ut docet S. Thomas art. 4. quia per illam homo priuatur Deo, qui est bonum infinitum: at verò poena sensus est finita, etiam obiectivè, quia id, quicquid sit,

quod causat proximè talem pœnam, non potest habere nisi disconuenientiam finitam.

Quæret hic aliquis, an pœna damnatorum sit æqualis. Qua in re tria dicenda sunt 1. pœnam sensus non esse in omnibus damnatis æqualem, siquidem pro mensura peccati, erit & plagarum modus, vt dicitur Deuter. 25. at dici non potest, omnes qui damnantur, habere peccata æqualia. 2. pœnam damni, si consideretur vt est priuatio visionis Dei, esse æqualem in omnibus damnatis; cum omnes tali visione omnino priuati sint. 3. eandem pœnam si consideretur, vt est pœna, esse grauiorem in vno damnato, quàm in alio; licet enim omnes æqualiter careant visione Dei, vnus tamen magis dolet tali priuatione, quàm alius; quatenus considerat se ob plura, aut grauiora peccata in eam incurrisse, Deumque ex maiori odio, non modo pœnam sensus ei immittere, sed etiam visionem beatificam ei denegare.

CONCLUSIO IV. Infantes qui cum solo peccato originali moriuntur, non puniuntur pœna sensus, puniuntur tamen pœna damni.) Prior pars probatur, quia cum infantes illi propria voluntate non peccauerint, non videtur

consentaneum diuinæ bonitati, vt igne infernali crucientur. Confirmatur, nam cur Christus aliquos in ignem æternum mittat, rationem affert Matth. 25. quia opera misericordiæ non exercuerunt. Unde supponit eos potuisse eiusmodi operibus vacare, quod de infantibus, ante vsum rationis decedentibus, dici non potest.

Posterior pars est certa, sumiturque tum ex verbis illis Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei: tum ex Concilio Tridentino sess. 5. de peccato originali can. 4. vbi damnantur qui dicunt, infantes nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod regenerationis lauacro necesse sit expiari, ad vitam æternam consequendam: tum quia ex supradictis, peccatum originale est verum peccatum, quo infans est maculatus coram Deo, eique exosus; consistit etiam in priuatione gratiæ & charitatis habituales, adeoque priuat infantem iure hæreditatis ad vitam æternam. At Deus non confert vitam æternam, nisi iis qui mundati sunt ab omni peccato, quique sunt filij ipsius adoptiui per gratiam. Quare qui decedunt cum peccato originali, puniuntur pœna damni quæ consistit in priuatione visionis Dei.

DE PECCATIS. CAP. XIII.

Circa hæc dubitari solet, an priuatio visionis Dei sit coniuncta in infantibus, cum tristitia & dolore. Responsio communis est negatiua, siue quia non intelligunt, quantum sit bonum visio beatifica, qua priuati sunt; siue quia cognoscunt se non fuisse proximè ordinatos ad eam consequendam. Vnde non magis affliguntur de illius priuatione, quàm plebeius doleat quòd ad Imperium euectus non sit. Imò aliqui probabiliter existimant, eos habere perfectam cognitionem rerum naturalium, adeoque potiri beatitudine, & delectatione quæ ex tali notitia procedit.

Dices 1. ex Concilio Florent. sess. vltima eos qui cum peccato mortali, actuali, vel originali discedunt ex hac vita, mox in infernum descendere, ibique disparibus pœnis puniri. Respondeo hinc non sequi infantes magna affici tristitia, Quòd Deum non videant: quia sub nomine inferni comprehendi solet etiam limbus, in quo nullus est cruciatus; aut certè dicendum esset, infantes non modo pœna damni, sed etiam pœna sensus affici. quod probabilitate caret. Quod autè dicit Conciliū de disparitate pœnarū, non debet intelligi de infantibus inter se collatis, sed cū iis qui moriuntur

130 TRACT DE PECC. CAP. XIII.

in peccatis actualibus: istis enim pœna damni, & sensus plectuntur, cum illi solam pœnam damni sustineant.

Dices 2. Augustinum non vno in loco, nostræ sententiæ satis apertè refragari. Respondeo 1. Augustinum disputando contra Pelagianos tam de peccato originali, quàm de gravia & libero arbitrio, aliquando modum in verbis excedere ut à plerisque observatum est. 2. August. nihil affirmasse de pœnis paruulorum, nisi dubitando, ut patet ex verbis illis epist. 28. Cum ventum est ad pœnas paruulorum, magnis angustiis coarctor, nec inuenio prorsus quid respondeam. Quare saluo honore ipsi debito, constantem, omnium ferè Theologorum sententiam tutò sequi possumus.

